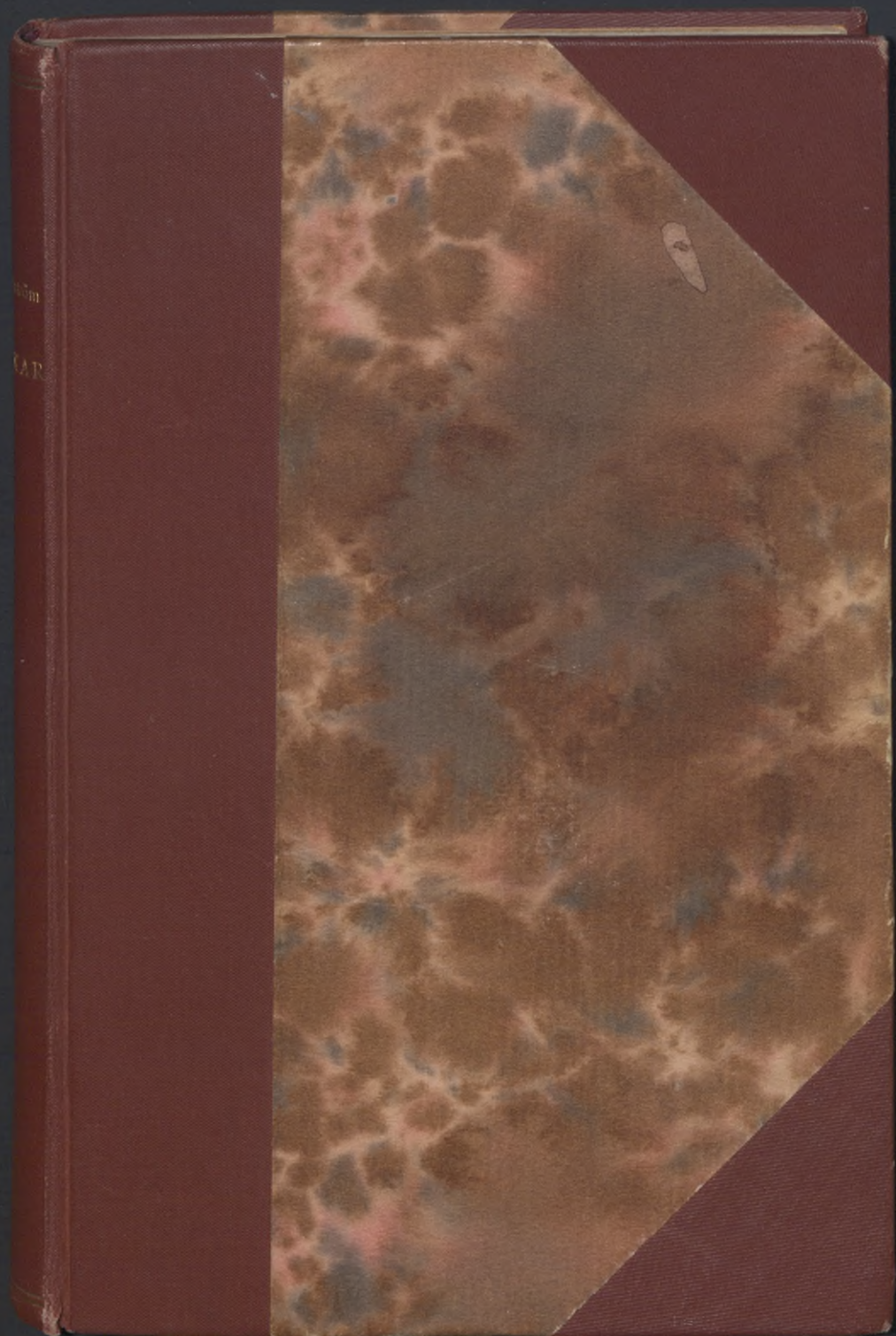

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

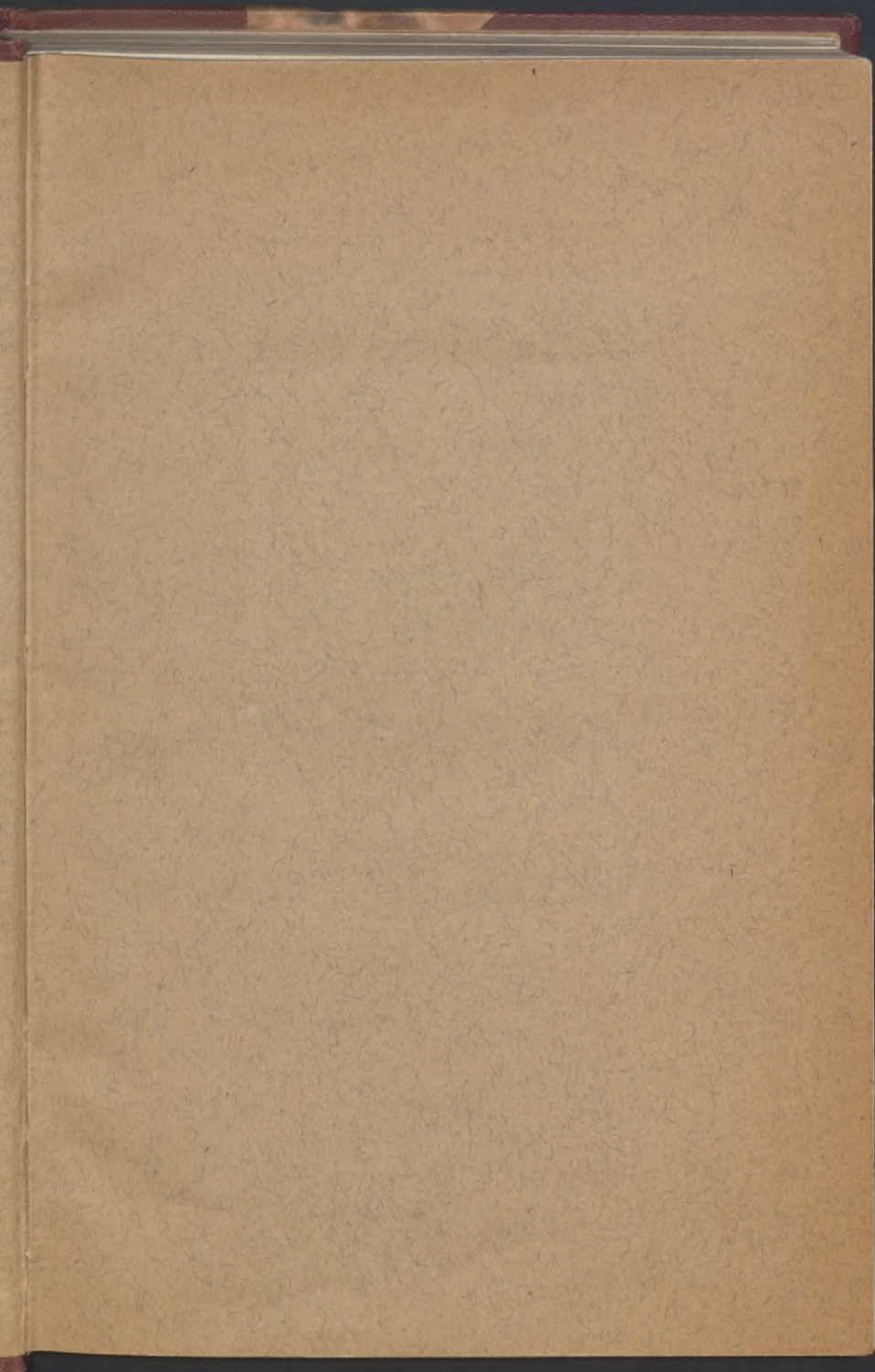
This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

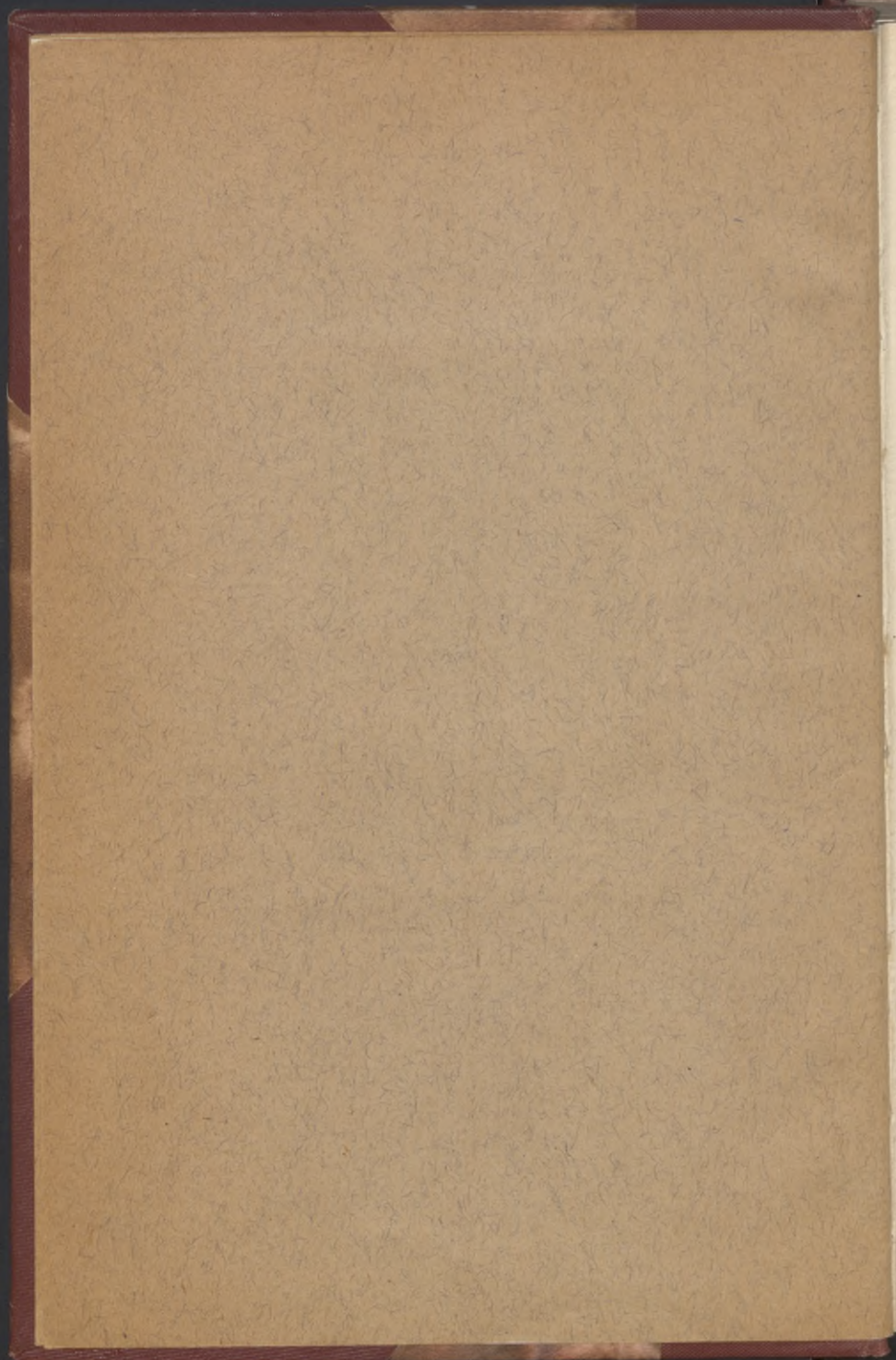

Litt.
Sv.

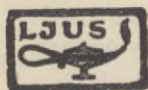

GUSTAF HELLSTRÖM

KUSKAR

BERÄTTELSE

STOCKHOLM 1910
AKTIEBOLAGET LJUS

GUSTAF WILSTROM

KUSKAR

BOKFÖRLAG

ISAAC MARCUS'
BOKTRYCKERI-
AKTIEBOLAG
STOCKHOLM
1910

STOCKHOLM
1910

TO

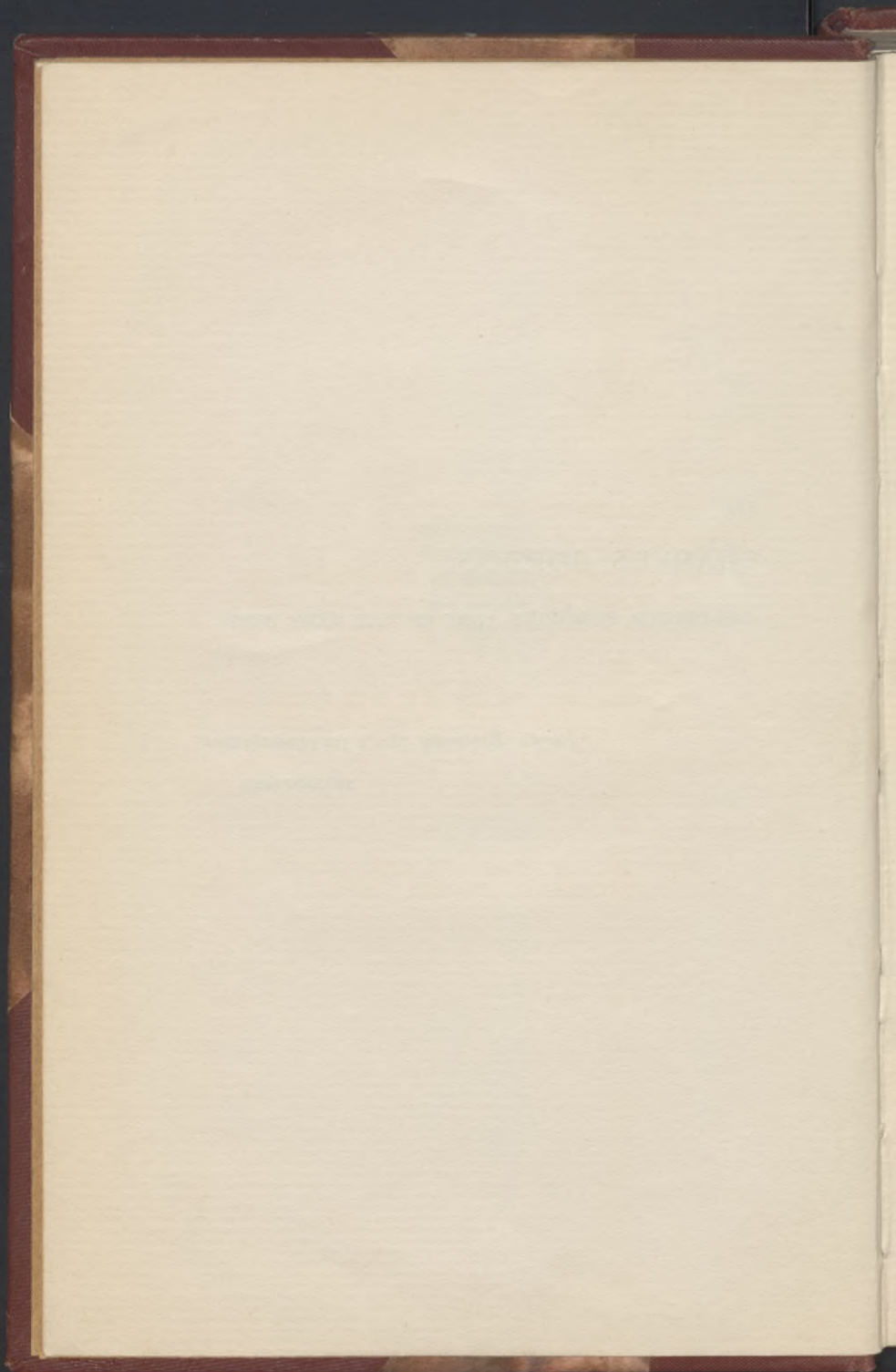
CHARLES GORDON,

CAB-DRIVER, HUMORIST, "ONE OF THE VERY BEST"

"There's Rosemary, that's for remembrance"

SHAKESPEARE.

INNEHÅLL

AFDELNING I	sid.
"Kärleken upphör aldrig"	9
AFDELNING II	
"Se, jag väntade mig lycka men olyckan kom. Jag hoppades på ljus men mörker kom. Därför sjuder nu mitt innersta och får ingen ro" - - - -	65
AFDELNING III	
"Men skulle man vid sitt fall ej få sträcka ut handen, ej ropa efter hjälp när ofärd kommit" - -	89
AFDELNING IV	
Du död, hvar är din udd?	150
AFDELNING V	
"Hvem har lagt vishet i de mörka molnen och hvem gaf förstånd åt järtecknen i luften" - - - -	167

INDEX

CHAPTER I 1

CHAPTER II 15

CHAPTER III 30

CHAPTER IV 45

CHAPTER V 60

CHAPTER VI 75

CHAPTER VII 90

CHAPTER VIII 105

CHAPTER IX 120

CHAPTER X 135

CHAPTER XI 150

CHAPTER XII 165

CHAPTER XIII 180

CHAPTER XIV 195

CHAPTER XV 210

CHAPTER XVI 225

CHAPTER XVII 240

CHAPTER XVIII 255

CHAPTER XIX 270

CHAPTER XX 285

CHAPTER XXI 300

CHAPTER XXII 315

CHAPTER XXIII 330

CHAPTER XXIV 345

CHAPTER XXV 360

CHAPTER XXVI 375

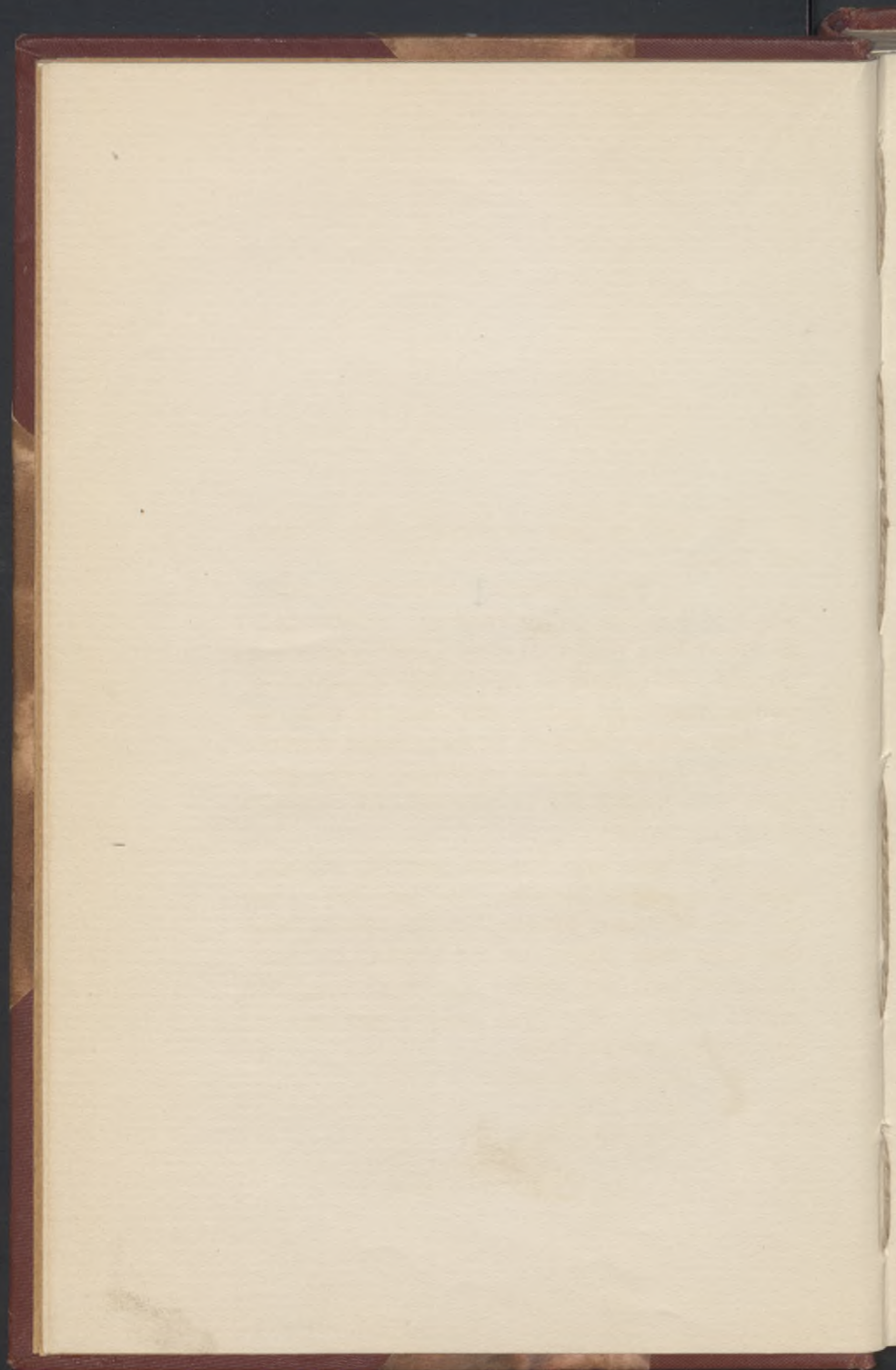
CHAPTER XXVII 390

CHAPTER XXVIII 405

CHAPTER XXIX 420

CHAPTER XXX 435

Det var en gång tre kuskar: Dick, Tommy och Frank.

Det var ingen brinnande entusiasm för yrket, som lyft dem upp på kuskbocken. En dag hade de börjat köra sina droskor på Londons gator och utbjuda sina tjänster åt en välklädd allmänhet af på det hela taget samma skäl, som de födts: af en tillfällighet. Sedan de en gång börjat därmed, hade de fortsatt för att fortfarande kunna lefva detta lif, i hvilket de så plötsligt och oväntadt funnit sig försatta.

Om Franks och Tommys barndom och ungdom är ej mycket att säga. De hade lärt en hel del, som de snart glömde, och åter en del, som det tagit dem längre tid att förgäta. De hade fått mera stryk och mindre mat än de ansågo sig själfva behöfva. För öfrigt hade de varit så lyckliga som pojkar äro mäst.

Och så blefvo de män.

Men Dicks fader, John Brown, hade fört en drinkares förvirrade lif. Han hade ej varit en man utan grundsatser. Men felet var att han aldrig förmått lefva i enlighet med dem.

Bland annat hade han alltid ansett, att en mänska, som håller på att supa för länge, aldrig bringar det till något lysande resultat här i världen. Men olyckan hade på samma gång varit att han för sin egen personliga del ansåg sig ha ännu många år att vinka på.

Och så hade det blifvit för sent.

Den stora omvändelsen, han då och då drömt om, blef aldrig verklighet. En dag, då han i ett nyktert ögonblick kommit till insikt om att han dränkt sin viljas styrka i whiskyn, greps han af en outhärlig ångest, drack sig lagom berusad igen för att hämta mod och drog sig diskret tillbaka till vedboden, där han lade en snara kring sin hals.

John Brown tog steget in i det okända med en stank af alkohol kring sin kropp.

Vid hans enkla kista stodo hustru och åtta små barn. Ty äfven om John Brown aldrig följt något annat af de många bud som anbefallts

honom af den Gud, efter hvars beläte han ansåg sig själf vara skapad och på hvars existens han därför ej tviflade, hade han dock förökat sig och uppfyllt den del af jorden, han i fordringsägarnas frånvaro brukade kallade sin egen: den lilla tre-rumsstugan. Men ej ens detta faktum kan räknas honom till någon synnerlig förtjänst. Det stred nämligen på det allra starkaste mot hans principer. Han hade alltid hållit före, att en stor barnskara utgjorde ett allvarligt hinder för en familjs välstånd. En tid skyllde han på naturen och förbannade den. Men allt som åren gingo och erfarenheten visade honom, att många af hans grannar ej hade mera än tre eller fyra barn, sköt han med en mans hela moraliska indignation skulden på sin hustru.

Man kan knappast säga, att John Brown sörjdes af dem, han så hastigt lämnat efter sig. Naturligtvis undgick ej heller han, att af sina närmaste betraktas med den vördnad, som omger dödens majestät. Där han låg rentvättad och nyrakad, gaf han verkligen det intryck, en död bör ge: intrycket af en mänska, som ändtligen sjunkit in i det djupa lugnet, den aldrig störda hvilan. Och lugnet hade under hela hans lefnad varit något för hans personlighet fullkomligt främmande. För alla, för hustrun såväl som barnen, ja, till och med för hela den lilla byn, som åsett hans förvirrade och stapplande steg mot grafven, hade hans tillvaro och hans framfart inneburit ett ej så litet mått af skräck. Han hade i sin krafts dagar gärna dragit knifven, han hade uppfattat

meningen med söndagen som hvilodag så, att man på den borde hämta sig från lördagskvällens dryckeslag och slagsmål.

Han hade varit en vild sälle, John Brown. Men nu hade han, som sagdt, kommit till hvila.

De känslor, som behärskade hans hustru, medan hon gråtande pysslade om honom och gjorde honom snygg i kistan, fingo ett fullt motsvarigt uttryck i de ord, hon riktade till Dick, den äldste i barnskaran:

— Dick, sade hon, lofva mig här vid din fars öppna bår, att du aldrig, aldrig ska smaka starkt.

Dick lofvade under tårar. Ty han var endast fjorton år. Huru han höll detta löfte, skall denna berättelse bland annat visa.

John Browns graf gräfdes i ett särskildt hörn af kyrkogården, där maskrosorna fingo växa som de själfva ville.

Där var ingen procession efter vagnen, som körde kistan. Modern och så många af barnen som kunde gå, följde i en förskrämd flock ett stycke efter. Nyfikna ansikten stucko fram bakom fönsterrutornas gardiner och pelargonier. Barnen, som lekte på bygatan, sprungo förskräckta undan och gömde sig. Man kunde se på allas ansikten, att de tänkte:

— Nu begrafns den fyllekajan John Brown. Ett sådant liktåg får man, när man super ihjäl sig.

På hans graf restes intet minnesmärke, som kunde vittna om att han en gång lefvat och verkat. Men på kullen satte hans hustru en bukett förgät-

mig-*ej* i en bleckburk, på hvilken där fanns afbildad en neger, som tvättade sig hvit...

— — —

Med John Browns död slutade Dicks barndom. Veckan efter gjorde han sitt inträde i samhället som man, ehuru hans armar och skuldror ännu voro ett barns. Han fick tjänst på herrgården, som låg en halfmil bortom byn, för att skaffa uppehälle åt sig själf och i sin mån bidraga att hålla den månghöfdade familjen på benen.

Under flera år utgjordes hans sällskap hufvudsakligen af en stor skock får och två kloka hundar. På den stora heden vandrade han omkring med en gammalmansstaf i sina händer och hundarna i sina hälar.

Det var en sådan där hed, hvars ödslighet ingenting tycks kunna förjaga. Nakna hvita vägar skära den sparsamt. Ser man en mänska vandra längs en af dem, känner man sig beklämd. Det är som om denna vandrare, detta stycke lif, som rör sig, gjorde allting omkring ännu dödare. Ej ens den blåaste sommarhimmel, den mäst välsignade vårsol kan förta dess ensliga majestät. Det är tvärtom som om denna blå sommarhimmel först riktigt visade hur tröstlös den är, som om dessa solstrålar lyste upp hvarje tumsbredd af dess mark för att framhålla hur enahanda den är.

Det var en sådan där hed, som Gud tycktes ha skapat då senhösten gick öfver i vinter. Den fuktiga tunga senhöstluften och decembers dis passade den och dess tunga svårmod bäst. Då skyldes dess hemska, magra nakenhet i slöjor, som

kunde komma en att drömma om vekare, rundare linjer därbakom.

Det var här Dick gick omkring och tänkte på de ting, som händt honom under hans korta lefnad. Ur den lilla ungskog af upplevelser, hans dagar sätt, reste sig ett gammalt träd, härjadt af stormen, bisarrt i formen, födande fantasin med skrämmande bilder. De vindvridna, stormridna grenarna tycktes göra fruktlösa försök att nå en klarare luft, ett starkare ljus. De sågo ut som armar, sträckta utåt, som om de vädjade till världens alla väderstreck med aldrig hörda böner om hjälp och stöd...

Det gamla trädet var fadern. Minnet af honom fyllde Dicks själ med skräck. Så långt han kunde minnas tillbaka hade han endast hört förbannelser ösas öfver fadern. Brown, det svinet — så kallades han där hemma. Din far den fyllkajan — så hette det borta. När John Brown kom raglande och skrålande längs bygatan, utmanande Gud och människor till envigeskamp, sprang Dick förskrämd undan och gömde sig. I skolan, i hemmet, i hela den lilla värld, som var hans, förföljdes han af ständigt samma tanke: fadern.

Öfver allt detta grubblade Dick här ute, grubblade med hela sin barnasjäls envishet. Om John Brown från den plats han numera intog i den stora världshushållningen (hur John Brown skulle ha fröjd sig åt själfva ordet världshushållning!) hade kunnat läsa sin äldsta sons tankar, skulle ett leende, ett godt och vackert leende, ha

spelat öfver hans drag. Han skulle ha förstått, att han trots allt ej lefvat förgäfvets.

Ty för Dick blef hans lif en läxa, en sådan där läxa som är så lätt att lära just för ett barn, därför att den är tryckt med så stora bokstäfver, förklarar sig själf och ej åtföljes af några anmärkningar eller undantag. John Browns lif var en klart talande regel. Det var så enkelt som additionstabellen. Det utgjorde förkroppsligandet af det snart sagdt med matematisk noggrannhet åsamkade eländet, den själföfvällade olyckan.

För Dick blef John Brown Guds eget stora pekfinger, som hemskt varnande riktades mot flaskor med alkoholiska drycker, som om det ville säga: låt aldrig något starkt komma till dina läppar.

Af dessa intryck och de få, som heden gaf utan att han själf visste eller märkte det, formades och växte hans själ. När han vid laga ålder avanserade till dräng och fick högre lön, var han redan en karaktär, tyst och sluten, med något af hedens tunga allvar i blicken. Världen låg för honom klarare än för de flästa af hans jämnåriga och hans klass. Hans värld var moralistens, obevekligt hård men också obevekligt rättvis. Den gaf enhver, hvad hans gärningar förtjänade. Det gällde endast att välja. Och det var lätt att välja. Med en sådan far som Dicks behöfde man ej vara en Herkules. Utan tvekan fann man sig vandra längs den rätta vägen. Och hvad som mera var: man fann den bred och jämn och banad, fri från alla faror, ett mönster af vägbyggnadskonst.

Mary hette flickan, som Dick blef kär i. Hon var allt det han aldrig drömt sig kunde finnas. Då han såg henne första gången, stod hon för honom som det ouppnåeliga. Därför blef hon också så mycket mera åtråvärd.

För ett opartiskt öga var hon väl ej så underbar. Men man skulle i alla händelser ej ha kunnat undgå att lägga märke till henne. Hon stack af från alla de andra kvinnorna, bland hvilka hon rörde sig. Hon var en af dessa tjänstefolkstyper, man ej så sällan träffar på i herrgårdarnas grannskap. När man ser dem, hvisslar man till ett slag och tänker: se på fan, hvar han af *den* kalibern. Och med honom menar man den förre godsägaren, hvars stora, tunga, kupiga ögonlock brukade till hälften dölja en trött och likgiltig blick.

Mary hörde till dem.

Hennes benstomme var tilltagen efter andra mått än dem, som tillhandahållas i statarkojor och torparstugor. Ett smalt bäcken, smala vrister och små händer, ett litet nätt ansikte med en näsa, som slutade i en lustigt retsam spets, ett par

bruna ögon, där lifsnifykenheten spelade ett lockande och farligt solo, två rader små gnagartänder, som höllo sig så hvita, att man nödgades taga till hypotesen om en tandborstes tillvaro bland hennes enkla toalettutensilier. Det hon närmast påminde en opartisk betraktare om var en liten skåpmus, med de där pigga, spelande ögonen och de små tänderna, med de kvicka rörelserna och de där små händerna, som bibehöllo sin näpenhet, äfven när de handskades med kökets affall.

Hon kom i tjänsten en höst, när Dick var tjugofem år.

En af hennes sysslor bestod i att passa upp i drängstugan. Hon gjorde det på ett särskildt sätt. Där var lätthet i allt hos henne. Hon langade in tallrickar, témuggar och rykande fat med ett uttryck, som om karlarnas rofdjursaptit var en ständig källa för hennes glada förundran, som om hon sade: Hur i Herrans namn kan ni äta så mycket? Hvar i all världen tar alla dessa kvantiteter vägen? Där var alltid skratt bland männen, när hon svepte in genom dörren. Där var alltid ett: vänta lite, ha inte så brådtom, när hon svepte ut igen och i dörren slungade åt dem en sista liten förolämpning genom att vrida på hufvudet och visa dem sin impertinenta näsa.

Och ändock fick Mary ej några riktiga vänner. Att fruntimmerna ej tyckte om henne, kunde knappast förvåna. Märkligare var det, att ej häller karlarna brydde sig om henne. De tyckte om att skämta och retas med henne. Men därvid

stannade det. Ingen ville ens skryta med att han tagit henne om lifvet och kysst henne. Instinkten sade dem, att hennes blod ej var deras. Och hos människor, som ständigt trampa Guds nakna jord, blir instinkten säker och stark som myrans.

Sådana små hybrider som Mary höra ingestans riktigt hemma. Med sina små trippande steg söka de lösa det omöjliga tyngdlagsproblemet att hålla den ena foten bland trätöflor och dyngstöflar, den andra bland lackskor och höga klackar. Det går — till dess de falla. Där ligger i deras natur något, som ständigt söker sig tillbaka till det lif, deras dagars upphof left. De vandra omkring som detroniserade prinsessor. Hvarje liten vindpust, som stryker öfver ankdammen, röjer svanblodet i dem. De sträcka fram halsen, lyfta på vingarna, tysta, förtvifladt sånglösa, medan ankorna snattra rundt omkring. Mannen af folket känner det. Någoting inom honom säger: akta dig för kitt, den där duger inte till arbetarehustru, hon passar bara att leka med. Men hos mannen i blankläder väcker hon upp ett lömskt driftlif. Hon ger honom känslan af att han ej går alltför långt utanför det naturliga urvalets gränser, om han beblandar sig med henne.

Sådan var Mary. Och det var henne Dick blef kär i.

Det vore för billigt att säga att Dick var allvaret, som sträckte sina armar mot leendet och skrattet. Det vore knappast håller riktigt. Han var snarare tyngden, som känner sig tyngre, orör-

ligare, mera kompakt, då den plötsligen får en aning om lätthetens existens. Men han gömde också samtidigt på tyngdens djupt rotade misstanke, att denna lätthet är alltför fjäderlätt, alltför villig att följa världens väder och vindar. Allt inom honom var en blandning af beundran och farhågor inför henne. Hur spenslig hon var! Henne skulle han aldrig kunna ta om lifvet som han kunde med de andra. Då skulle hon brytas trodde han. Sådana små händer hon hade! De skulle helt försvinna i hans egna stora näfvar.

Och så var det med allt hos henne: från midjan och händerna till skrattet och de näbbiga lustigheterna.

Det hände ofta, då hon smällt dörren igen efter sig, att någon af karlarna sade:

— Den där, hon kommer att gå till helvete, så sant som jag sitter här.

De andra nickade.

Dick rörde sig ej. Han kände en dof beklämning stiga, breda ut sig.

— Hvarför ska hon behöfva gå åt helvete, frågade han.

— *Hon!* ska vi slå vad! Slå vad om så mycke du vill! *Hon!* Med de där ögonen och det där skrattet! Det kittlar en ända ner i stortån.

— Ja — — — ja — — — tänkte Dick. Kanske det var så.

Han gick omkring i sitt arbete och undrade för sig själf.

— Men hvarför ska det behöfva gå henne illa? Hvarför ska just *hon* förstöras. Hon som

var så liten och spenslig och inte hade händer och krafter som de andra att försvara sig med? Hvarför skulle öfver hufvud taget någon behöfva gå åt helvete?

Dick tänkte på sin far. Han hade gått raka vägen dit, hur slingrande hans stråt än hade synt. Men han var karl och borde ha vetat bättre. Mary var bara en liten kvinna. Han tyckte sig ibland kunna se, hur det rundt omkring henne lades planer, sattes ut giller för att fälla henne, hur hela mankönets lömska, lurande driftlif stod gömd bakom en husknut för att en vårkväll, då månen gått i moln, rusa fram och böja henne till marken efter ett par skrin och ett litet ynkligt liftag.

Det brann för hans ögon, när han såg den synen framför sig. Någoting darrade inne i bröstet på honom, darrade af beskyddarens vilda planer och sorgsna ömhet.

— Hvarför ska det gå dig illa, du som har ett så klingande skratt . . .

Men det skulle inte ske! Inte så länge han fanns kvar på gården. Han skulle hålla sitt öga stadigt på henne . . .

— — —

Annandag jul brukade herrskapet ge en dans för gårdsfolket. Det var Marys första vinter på gården.

Där fanns mycken mat och starka drycker, som Dick inte rörde. Snart slutade han också upp att dansa, satte sig i ett hörn och följde Mary med ögonen. Hon var ständigt i farten.

Hennes kinder brände, ögonen glänste med en farlig glans. Karlarna skockade sig omkring henne. Där var sprit i deras hjärnor. Den stadiga, starka bondinstinkten hade gått hem så godt den kunde och lagt sig att sofva. Nu var det fäst och helgdagslustrar. Man började handskas en smula hårdhändt och fräckt med henne, som om man ville ha bekräftelser på alla sina misstankar. Och bekräftelserna tycktes skänka tillfredsställelse. Det var inga vackra skratt som höjdes kring Mary. Fruntimmerna hviskade med hvarandra och började ge henne blickar.

Fram mot tolftiden kommo några af de unga herrarna dit ner från corps-de-logiet. Det var släktingar och vänner till äldsta sonen, som eljes låg vid universitetet. Där var röda middagsrosor på deras kinder och frackslag. De singlade snart ut Mary som dansens drottning. Dick förstod med ens, hvarifrån faran skulle komma, förstod, bland hvilka ögon hans knytnäfvar skulle framtrolla solsystem och fallande stjärnor. Han satt och följde henne med ögonen. Hans struphufvud rörde sig ständigt, som om han försökte svälja något. Det var andra och varsammare och farligare tag än drängarnas, de där herrarnes. Det var en sådan där mjukhet, som smälter allt motstånd. Marys nyfikna ögon skiftade glans. De blefvo mattare, tröttare. Hon såg ut, som om hon slutligen funnit ro mot dessa hvita skjortbröst, kommit i hamn i dessa svartklädda armar. Efter danserna, när de slog något i ett glas åt henne,

drack hon och neg, som om hon tackade för allt. Hade hon ingen stolthet?

Hviskningarna och de betydelsefulla blickarna började åter kastas fram och tillbaka som näsduken i skeppet är lastadt. Hushållerskan och de små kammarsnärterna kände sig förbigångna och drogo sig förnämt tillbaka med en uppsyn som om hon demoraliserat julglädjen. Gårdens karlar började stiga ur dansen och kläda väggarna likt karyatider.

— En sådan liten satan!

— Hva va de ja sa? Hva?

— Den där, hon dansar ju rakt in i det röda helvetet.

Mary såg ingenting.

Dick reste sig upp och gick ut för att hämta luft.

Han gjorde ett slag rundt stallar och logar. Vinterdiset hängde som en slöja kring allt. Stjärnorna gömde sig. Han tittade in i stallarna. Hästarna vaknade, grimskäften rasslade, hufvudena lyftes. De gáfvo honom en blick som om de frågade: är det redan morgon? Korna lågo i långa rader. En och annan idisslade ännu trött, slutade upp vid ljudet af hans steg och fortsatte att tugga på nytt. Från logen hördes prassel i höet. Det var rättor som lekte kurragömma.

Dick vände tillbaka till drängstugan, där dörren stod på glänt och släppte ut en ljusstrimma, fötternas släpande tramp mot golvet och fiolens tunna gnäll.

Han gick in, kröp tillbaka i sin vrå. Mary

dansade ännu. Hon hade tre röda middagsrosor fästa vid barmen, vissna, med bladen hvirflande mot golvet, när hon svängde kring eller när de krossades mot kavaljerens bröst. Dick såg ej på de andra, ville inte möta ögonen från dem som stodo och hängde kring väggarna. Också de hade fått något hotfullt i blicken. Men om hotet gällde Mary eller hennes kavaljerer var ej lätt att se.

Plötsligen hördes där ett gällt skratt. Mary hade fallit omkull med sin kavaljer. Hon hade svårt för att resa sig. Men hon fortfor att skratta, högt, lössläppt. Mary hade druckit för mycket... Det blef dödstyst. Fiolen stannade. Marys skratt tog lifvet af alla ljud. Ingen af dem, som klädde väggarna rörde sig. De sågo på sina fötter... gåfvo hvarandra besvärade, skygga blickar... hostade till ett slag...

Dick satt alldeles stilla. Mary, Mary ropade det inom honom. Hans tunga rörde sig innanför den hårdt sammanprässade munnen: hon är full, Mary är full...

Hennes kavaljer och en annan herre sökte få henne på rätt köl igen. De skrattade, men en smula förläget. Till slut kom hon upp. Fiolen gnällde på nytt. Hennes kavaljer tog henne åter om lifvet...

Men då var Dick framme. Han lade sin hand på den frack-klädda armen:

— Nu får det vara slut med det här skojet. Flickan har dansat nog nu, ser inte herrn det?

Fiolen tystnade. Där gick en rörelse genom karlarna. De sträckte på sig ett slag. Händerna

knötos i deras fickor som för att göra sig i ordning, hvad som än skulle komma att hända.

Marys kavaljer och Dick sågo på hvarandra. Det var sådana där blickar som inte båda godt, blickar som söka mäta den andres fysiska resurser. Pupillerna mörknade, blefvo större, stelare. Ögonlocken upphörde att blinka. Ingen ville släppa taget — —

— Ser herrn inte, att flickan haft nog af dansa. Jag har märkt det länge. Hon behöfver komma ut i friska luften.

Dicks hand började darra, där den hvilade på den svartklädda armen.

Den frack-klädde slog plötsligt om. Han släppte greppet om Dicks ögon, vände sig till Mary och sade med ett stelt leende:

— Jag ber om ursäkt! Er vän har kanske rätt. Tack för dansen. Jag hoppas ni inte gjorde er illa, när ni föll.

Det flammade till för Dicks ögon. Han hade gjort sig beredd på allt utom detta. Hans muskler lågo samlade, hopkrupna, som kattor före språnget. Men nu stod han där plötsligt handfallen, afväpnad. Den andre hade åter fått öfvertaget med sin artighet. Han kände det, som om han förlorat allt grepp om henne nu och med henne om allt. Om han skulle vinna henne tillbaka skulle det ske nu, just nu. Det var som om hans muskler kände sig besvikna, som om han bedragit dem. De hade hållit sig på vakt, spändt sig själfva till det yttersta i väntan på kommandoordet: slå till. Det

var som om de nu ville hämnas på någon, på hvem som hälst, likgiltigt hvilken.

Då kom lika plötsligt upplösningen. Mary hickade... I denna dödstynad rundt omkring verkade denna hickning profan. Männen, som klädde väggarna brusto ut i fnitter. Fnittret blef skratt.

Blodet rusade till Dicks ansikte på nytt.

— Hvad skrattar ni åt, sade han högt och såg sig omkring. Kom, Mary, du behöfver frisk luft.

Mary följde, viljelös, hvit i ansiktet af skam.

När de kommit till dörren, gaf hennes kavaljer till ett litet kort skratt, såg förvånad på de andra som om han ville säga: jag förstår inte den där mannen. Gör *ni* det?

Dick svarade med en blick.

— Kan du gå själf, frågade han Mary, när de kommit ut.

Hon försökte svara, öppnade läpparna. Men det blef endast till en ny hickning.

Dick bröt ut:

— Vet du hvad folket säger? Jo, att du kommer att gå till helvete. Tror du inte det själf nu? Jag har suttit och sett hur de hållt sprit i dig. Hvad tror du de vill dig? Hvad tror du?

Mary svarade med en hickning.

Dick tog henne i armen:

— Men det säger jag dig, den som tar dig, han ska få bland ögonen. Han ska komma att se trasig ut en lång tid efteråt. Det svarar jag för. Det ska jag ställa om. Här ser du mina

knytnäfvar och de hittar hem rätt så bra i mörkret. De vet precis hvar de ska landa.

Han slog plötsligt om. Hans röst bröt sig.

— Om du kunde låta bli att smaka starkt. Det är en förbannelse. Jag skulle kunna tala om för dig en lång historia om min far. Han brukade drick — — —

Dick tystnade plötsligt. Mary hade gripit ett krampaktigt tag kring hans arm, som om hon förlorat balansen.

— Jag känner mig så — — —

Hon kunde ej säga mera. Ögonblicket efter hade Dick sin arm om hennes viljelösa kropp och den fria handen mot hennes panna.

Mary hade blifvit riktigt illamående.

— Så — — — så — — — så — — —

hviskade Dick och drog henne med sig in i stallet.

— Ingen ska se det Mary, ingen ska få veta det. Så — — — så — — — Mary, Mary. Men ingen ska få veta det. Jag ska göra rent efter dig.

Han satte henne på stallbänken. Då och då gick där ett ryck genom henne, som om någon sökt slita inälfvorna ur kroppen på henne. Och för hvarje gång upprepade Dick stilla och ömt: Ingen ska få veta det, ingen enda.

Han satt där med armen om hennes lif, den fria handen mot hennes panna. Det var första gången han var henne så nära och han kände sig nästan glad. Någoting han aldrig uppleft förut, fyllde honom, en ousäglig, smärtsamt skön ömhet. Du lilla, lilla, lilla Mary, tänkte han. Han strök henne längs midjan, handen mot hennes panna började smekande rörelser.

— Skaffa mig lite vatten, hviskade hon.

Han fick tag i hafremättet, sköljde det, fyllde det. Hon drack som en ökentörstig, lutade sig sedan mot väggen, blef sittande med slutna ögon och slappa drag utan att röra sig.

Dick torkade hennes ansikte, baddade hennes tinningar.

— Jag vill gå och lägga mig, sade hon.

— Kan du gå själf?

— Ja.

Hon reste sig upp, sträckte på kroppen och suckade. Tårarna bröto fram, och hon gick.

Dick stod i staldörren och såg efter henne. Sedan fick han tag i en spann vatten och en sopkvast, sköljde golvet, sopade upp och gjorde snyggt. Och under tiden tänkte han:

— Om du kunde förstå, hur mycke jag tycker om dig, Mary...

Ännu i månader efter talade man i drängstugan om juldagarna och Mary.

Men nu var man säkrare, mera påstående. Man tycktes redan ha stakat ut hennes öde, mätt hennes framtid med gamla bepröfvade måttband. Det var en af de där herrarna som skulle bli den förste. Hvar och en med ögon i ansiktet kunde se det. När sommaren kom med ferier och gäster uppe på corps-de-logiet skulle det ske. Man behandlade henne, som om fallet redan vore ett fullbordadt faktum. Nu satt man endast och väntade att få se, hur långt utför nästa steg skulle föra henne.

Skämtet man kastade åt henne, blef bittrare, naknare.

- Skrifver de till dig, de där kavaljererna?
- När ska bröllopet stå?
- När kommer den fina vagnen och fyrspannet och hämtar dig?
- Ta inte ut bröllopnatten i förväg, för då blir det ingen vigsel af.

Ibland bröt Dick in i dessa kaskader. Han slog den knutna handen i bordet och skrek:

— Här ska hållas käft! Den som säger ett ord till får bland ögonen.

Ibland aflopp allting lyckligt. Men ibland slutade diskussionen på ett mera manligt sätt. Än var det Dick, som gick omkring och bar på resolutionen i form af ett blåmåladt öga, än var det någon af opponenterna.

Mary grät mycket. Hon upphörde att försvara sig med näbbigheter. Det enda hon hade att svara var:

— Ni tar lifvet af mig en vacker dag.

Förrästen voro ej karlarna de värsta. Kvinnorna straffade svårare. De voro kalla och tysta och hårda.

Efter några månader blef allting fredligare. Dicks envishet segrade. Med ord och knytnävar hamrade han in i de tviflandes skallar att det ej skulle gå Mary illa. Och de tviflandes antal minskades.

Men det var genom ting som dessa, Mary och Dick drogos närmare hvarandra. Dick gaf henne en inblick i sin uppfattning af världen. Och den började också bli hennes. Julnatten hade öppnat dörren åt henne. Nu steg hon längre in och började finna sig tillrätta. Skrattet fick maka åt sig åt allvaret. Men det var ett så tryggt och handfast allvar, Dicks. Det var farligt att skratta och kasta nyfikna blickar kring sig. Det var så lätt att göra sitt lif till en resa utför. Allt detta lärde henne Dick. Men han lärde henne också någonting annat: det var lika enkelt, lika lätt att lefva rätt. Det gällde bara att välja och att vilja.

— Tänk, så dum jag har varit, sade hon och knep munnen samman.

När sommaren kom med gäster var Mary redan en annan. Där låg ej längre någon lockelse och spelade i hennes ögon. De höllo sig stilla och stadiga, blickade ut öfver mänskor och ting med ett strängt och ogillande allvar.

Ty det var med Mary som med alla andra lätta själar. Hon blef en ohjälplig doktrinär. Det var som om hon kände, att hon måste klänga sig riktigt hårdt fast vid ett stöd, vid en tro. Annars kunde världens smekande västanfläktar åter så lätt blåsa henne ut i hvirfveln.

Det var ett allvarligt fästfolk, Mary och Dick.

— Ser du så lätt det är att hålla sig ordentlig, sade Dick.

Och Mary svarade:

— Ja, mycket lättare än att göra det som är tokigt.

Och så kysstes de.

— — —

En lördagskväll på hösten tog Dick henne med sig hem för att visa henne för modern. Han brukade gå till den gamla en gång i månaden med en del af sin lön i den stora börs, John Brown lämnat tom och flottig efter sig.

Dick tyckte ej om sin mor. Hennes lif hade förlänat åt hennes lynne en sur och retlig bitterhet, som så småningom blifvit det enda uttrycket för hennes enkla väsen. Hennes tal var en enda jämrande klagan. Hon kunde visserligen svära, förbanna sitt öde, ge barnungarna örfilar. Men

allt med samma utpinadt bittra gnäll. När Dick lämnade henne sina besparingar, räknade hon öfver dem två gånger med en min som om hon sade: Så lite! Medan hon knöt in dem i näsdukssnibben, suckade hon. Så följde den långa klagovisan öfver den affidne maken. »Brown, det svinet, om han bara hade kunnat hålla sig nykter och ordentlig, för han var en duktig kopparslagare.» På sista tiden hade hennes själ blifvit ännu bittrare. De två näst äldsta barnen, en son och en dotter, hade emigrerat till Australien för att bryta ny bygd och skapa åt sig själfva nya och bättre öden. Till en början hade de skrivit hem. De beklagade att de inte kunde skicka henne några pengar. Men det skulle ej dröja så länge. Det kunde hon vara säker på! Så småningom tunnade brefven af, blefvo till brefkort, ständigt från olika platser, ständigt längre bort från civilisationen. Slutligen upphörde alla meddelanden. På den grund hade gummans klagovisa ökats med ännu en vers. Nu var det inte bara Brown, det svinet, utan också Edvard, den lymmeln och Alice, den slynan.

Det var redan sent på kvällen, då Dick och Mary kommo fram. De hade haft så mycket att tala om på vägen, allvarliga ting om framtiden. Dick hade berättat om sin mor, som han så ofta gjorde, och bedt Mary att inte bry sig om hennes bittra tal.

En liten osande fotogenlampa stod och brann på ett bord vid fönstret. Skenet kastades ut öfver den lilla potatistäppan, där blasten lågo med rötterna i vädret. Vid bordet satt gumman själf

och lappade kläder. Hon var klädd i ett rödt yllelif med stora hvita benknappar. Hon såg sträng och allvarlig ut som vanligt.

— Go' kväll mor!

Gumman såg ej upp.

— Kommer du nu! Det var en Herrans tid du dröjde i kväll. Jag började tro du var likadan som de två andra: inte brydde dig om din mor.

— Jag har någonting roligt att tala om för dig i kväll.

Gumman mumlade. Det fanns min Gud och själ ingenting roligt till här i världen, åtminstone inte för henne. Det hade Brown ställt om.

Dick vände sig om i den öppna dörren.

— Kom in, Mary, sade han.

Gumman såg på honom, reste sig upp förvirrad.

— Är du inte ensam?

Mary steg in. De båda kvinnorna betraktade hvarandra under ett stelt, tafatt leende...

Dick såg på sin mor. Hennes stela tafatta leende såg ut som en grimas, ett sådant där leende som ovana läppar alstra. Där kom också ett nytt uttryck i hennes blick, en skrämsel i dessa pupiller, som redan trott sig härdade mot alla de olyckor lifvet kan uppenbara för dem. Det var någonting, som plötsligt brustit i detta hårda förgrämda ansikte, någonting som gått sönder inom henne, som sprängts och nu med ens ändrade ytans formation.

— Jag skulle väl bjuda sitta ner, sade hon efter en stund.

Hon tog åter tag i sitt lappverk.

Dick drog fram sin börs, räknade pängarna och lade dem vid sidan om henne på bordet. Men det var som om gumman ej lagt märke till dem. Hon fortsatte att sticka nålen ut och in.

— Där är pängar till dig mor, sade Dick.

— Jaså, kom svaret, tyst och saktmodigt.

Dick såg på henne. Han blef röd i ansiktet, när han började förklara sig.

— Ja, det är inte så mycke den här gången.

För Mary och jag, vi tänker gifta oss och — — —

Han såg på Mary med ett skyggt leende.

— Ja, sade Mary — — —

Gumman såg upp på honom. Det ryckte i hennes ansikte, det stred och slet i dragen, det stelnade till en ny grimas.

— Men mor, hvad är det?

Modern brast ut i tårar. Hennes hufvud sjönk ner mot de lappade byxorna på bordet. Det var som om hon ville gömma sig i dess innandömen. Det gick en skakning längs den kutiga utarbetade ryggen.

— Jag trodde — — — jag — — —

Dick hade ej sett henne gråta sedan fadern dog. Det var, som om han glömt att det inom henne fanns en källa, som ännu höll tårar friska. Och det var andra tårar hon fällde nu.

Han stod handfallen några ögonblick, utan att veta, hvad han skulle göra. Han tog några långsamma steg fram till henne, drog handen upp ur byxfickan. För första gången i sitt lif smekte han sin egen mor.

— Hvad trodde du mor?

Modern såg ej upp. Men för det ovanliga i hans smekning mjuknade hon. Hon trefvade efter hans hand, fick tag i den, förde den under sin panna, kramade den hårdt.

— Jag trodde det skulle komma en sabbats-hvila också för mig en dag. Jag har släpat och slitit i mina dar för att hålla en fyllehunds hem samman. Jag har födt honom barn. Och när barnen blir stora och skulle kunna hjälpa, så reser de bort till Australien och lämnar en eller gifter sig. Jag trodde alltid att så länge Dick lefde — — — Det är så, så att ibland vet en inte, hvarför en föds — — — och föder — — —

Dick stod och såg på henne, på den böjda ryggen med de stora skulderbladen — — — Det var arbete och möda den ryggen vittnade om, många år af slit och släp, som den ryggen burit. Han hade aldrig förr sett sin mor så, aldrig förstått henne så — — — Han såg med ens alla hennes förbannelser i nytt ljus. Det kastade sitt sken öfver hela hennes lif — — —

— Man ska göra det som är rätt, tänkte han. Om man gör det rätta, söker det rätta, så måste man till sist finna — — — hvad? — — —

Hans tankar började plötsligt famla fram, osäkra, hjälplösa — — — så måste man till slut finna — — — hvad? — — —

Han såg på Mary. Hon satt med hufvudet framåtböjdt. Han kunde ej fånga hennes blick. Men högt sade han:

— Ja, det är som du säger, mor. Ibland

vet en inte, hvarför en lefver. Men om man gör det rätt är — — — Hör på mig, mor! Om Edvard och alla de andra lämnar dig, så ska jag inte göra det. Hör du hvad jag säger, mor. Jag ska hjälpa dig, mor. Vårt giftermål — — — ja, vårt giftermål — — —

En stund efter gingo Dick och Mary den lilla bygatan fram på väg hem. Mänskor voro ännu i rörelse med korgar och knyten på armarna. Det lyste från krogen. Handelsbodens lilla dörrklocka hade brådtom med att pingla. Skjutsar höllo utanför krogen och butiken. Hästarna stodo och halfsofvo med tomma fodersäckar under mulen.

Först när de lämnat byn bakom sig och vägen låg mörk framför dem med ett ljus blinkande här och där likt en trött och fallen stjärna, sade Dick.

— Ja, nu har du sett mor.

— Ja.

— Om du inte vill vänta på mig, så undrar jag inte på det.

Mary gick med hufvudet framåtböjdt.

— Man ska göra det, som är rätt, annars blir det ingen glädje med ens lif, svarade hon.

— — —

Nästa flyttningsdag packade Dick sina små tillhörigheter samman. Han skulle resa till London för att söka bättre marknad för sina armar.

Mary och han hade svurit hvarandra evig trohet.

Dick körde caben nummer 8978 tillhörig The London Joint Hansom Cab Company, Limited.

Numret var fäst på en hvit emaljbricka bakpå caben, För större säkerhets skull — i den händelse Dick skulle glömma det — hängde en annan bricka, en blå, med samma nummer i en läderrem vid hans rockuppslag. Dick var dessutom skyldig att hvarje natt till bolagets kassa inbetala en summa af 12 shilling i hyra för häst och åkdon. Hur han skulle skaffa pängarna var hans ensak.

Den dag Dick för första gången fäste nummerbrickan på sitt bröst och klättrade upp på kuskbocken, hade han slagit en sju djäkla klatsch med piskan och ansett sig som en lycklig man. Det var inte alla som kunde bli cabkuskar, inte ens alla som önskade det. Dick var då tjugofem år gammal med fallenhet för körning och en tämligen god kännedom om Londons gator och dess förnämsta byggnader. Körning hade han lärt sig hemma på landet. Sin kännedom om Londons topografi hade han inhämtat under flera månaders sökande efter arbete. Där är många unga män,

som kastats in på en lefnadsbana med mindre förutsättning att lyckas än han.

Det behöfver ej nämnas att Dick ej var lik andra unga och glada kuskar. Hans hy var redan väderbiten af livvets vindar. Han höll sin mun tillknäppt som en portmonnä. I hans stålgrå pupiller låg där något hårdt. Ingen af hans kamrater hade sett, att där bakom detta hårda fanns något annat, något af den ömhet, som för länge sedan upphört att famna världen, men som redan samlat sig kring en enda mänska.

Dicks nya kamrater ansågo honom snål. Han drack aldrig ett glas whisky. Han sade att han inte hade råd. De brukade ofta skämta med honom och fråga om han inte var för snål för att äta sig mätt. En sådan man, i synnerhet om han är ung, förlorar snart sina vänner och lämnas ensam. Dick utgjorde ej häller något undantag. För den försvinnande del af Londons många miljoner, som öfverhufvudtaget visste att en man med hans namn existerade, stod han som någonting kallt och otillgängligt. Det enda man visste om honom var, att han hade nummer 8978, att han bar en hög hatt med vida brätten, en gul ytterrock med stora hornknappar, som han köpt i en pantaffär, och att det på hans piskskaft fanns inskuret ett hjärta med en pil och ett stort M.

De började kalla honom Dick med hjärtat på piskan, därmed gifvande en förklaring på fenomenet, att Dick tycktes ha så litet hjärta innanför kläderna.

Dick kuskade London rundt i regn, i solsken,

i dimma. Millionstadens buller, till hvilket han också själf i sin ringa mån bidrog, steg och föll omkring honom för att sent på natten domna bort vid en ensam cabhästs trumhvirvel mot asfalten. Men det var som om detta buller aldrig nådde hans trumhinnor. Han såg tusen och åter tusen människor trängas på trottoarerna. Några af dem begagnade sig af hans cab; han körde dem till parlament och teatrar, sjukbesök och baler, kärleksmöten och kyrkogårdar — och han afleverade dem, som om de varit döda kolly. Men han behöll alltid pängarna, de betalade, en lång stund i sin hand, räknade dem, vägde dem. Och ännu långt efteråt satt där kvar i hans ansikte ett uttryck, som om han vore sysselsatt med att införa siffror i en kassabok.

Men London, staden med dess millionhöfdade lif, fanns ej till för honom.

Ibland, när han någon gång unnade sig en fristund, gick han in i Hyde Park. Han satte sig på en bänk i närheten af musikpaviljongen, där en regementsorkester i röda rockar spelade. Rundt omkring lågo gräsmattorna djupröda och välklippta, rododendrons blommade hvita och skära och mörkt röda. Öfver honom skuggade de gamla träden, underbart sköna i sina kronors form. Ett stycke bort på en kolonn stod en amor i brons med en pil på strängen, som han sköt rakt in i ett guldregn, där en fågel sjöng.

Han såg allt detta. Men han fäste sig knappast därvid. Det enda, som riktigt fångade hans tankar, var fåren, som betade borta vid den stora

dammen. Då föll han samman i minnen om heden och hemmet och Mary. Rundt omkring på bänkarna sutto älskande par, två och två. När mörkret föll, slogo de armarna om hvarandras lif, tysta, tätt tryckta till hvarandra, förlorade för allt annat. Då och då hördes ljudet af deras kyssar, eller en kvinnas suck, som om någons motstånd brustit. Mary, Mary ropade det då inom honom . . . Ibland, när han gick hem öfver gräsmattorna, sedan musiken slutat spela och natten slätat ut alla konturer, kunde han komma öfver ett par som glömska af vakterna famnade hvarandra, några därför att de älskade hvarandra, andra, därför att de för tillfället ingenting roligare hade att hitta på, och åter andra, för att under några korta minuter glömma, att de voro hungriga och intet hem hade. Då kände sig Dick brännande het. Mary, Mary, väntar du, väntar du . . . ?

Ibland gick han också omkring och såg i möbelaffärernas skyltfönster. Där funnos riktiga rum möblerade, matsalar, salonger och sängkammare. Det var ingenting som Dick kunde tänka på att skaffa åt sig och Mary. Men han stod framför fönsterna i halftimmar, knuffad af mänskostrommen som passerade, och byggde på sin dröm om hemmet. I sina tankar hade han allting färdigt: bordet de skulle äta vid, spegeln Mary skulle spegla sig i, sängen de skulle sofva i.

Eller också gick han ronder i arbetarekvarteren och såg på hus, som voro att hyra. Åtta shillings i veckan stod det tryckt på en papperslapp i bottenvåningens fönster. Dick stod och såg

på dessa hus, fann dem vackra och längtade... En gång gick han in i ett för att ta en öfverblick. På kvällen ritade han af rummen med förklaringar och skickade till Mary: där var matrum och kök och en trappa upp sängkammare och ett rum som skulle vara till barnen. Det kunde också hyras ut.

Eller hvad tyckte hon, flickan?

Två gånger om året reste Dick hem på en dag. För hvarje gång läste han nya rynkor i Marys ansikte, ryggen hade böjts en smula... Där hade också kommit något nytt i hennes blick, någonting som tärde, någonting som brände inåt.

— Är det tungt att vänta, frågade Dick.

— Nej. Inte så länge jag kan vara säker på att du inte har något med andra kvinnor och skaffa. För då blir det ingen mening med att vänta.

Dicks mor hade blifvit gammal. Hon klagade jämt. Det var hennes natur. Men där låg en öm glimt i hennes ögon, då hon såg på Dick. Hon hade också försonat sig med Mary, till och med börjat tycka om henne. För rätten hade hon sjunkit samman och blifvit mindre. Men hennes händer vero ännu lika stora, likt två föräldrade och klumpiga verktyg.

Dagen efter satt Dick åter på kuskbocken med nummerbrickan på bröstet, liksom han gjort så många dagar och månader förut, att de blifvit till år...

Till sist kom lyckan.

Den kom i form af ett bref från Edvard, den lymmeln. Han hade haft hårda tider och mött mycken möda. Men nu hade han slagit sig igenom. Nu ville han dra sin del af lasset. Han sände pengar, bad om förlåtelse och lofvade att skicka mera. Gumman skulle inte lida nöd, så länge han, Edvard, var i lifvet. Han ville ha så många af syskonen öfver till sig som möjligt. Där fanns arbete för dem. Fyra af dem reste.

Kort efter dog modern. Hon hade ingen mera att gråla på. Hon samlades till sina fäder, sedan hon förlåtit sin make John hans fylleri och barnen deras odygder. Hon dog som en mänska bör dö, efter att ha slutit fred med lifvet.

Då gick Dick omkring i billiga möbelaffärer och hörde efter priset. En kväll kunde han skrifva till Mary att nu hade han snart ett rum färdigt. Ett par dagar efter kom ett svar. Mary hade samlat pengar, hon också. Hon hade tänkt att de skulle läggas undan, tills barnet kom. Men nu ville hon inte vänta längre. Hvarför skulle hon säga, när de voro vigda ...

Så blefvo Mary och Dick gifta. Dick tog cab från stationen till deras hem och gaf till och med drickspängar.

När de funno sig ensamma och dörren var stängd och reglad bakom dem, frågade Dick:

— Hvad var det du skulle säga, sen prästen läst öfver oss?

Det dröjde en stund, innan Mary svarade:

— Jag är redan gammal.

Dick bara skrattade.

Då reste sig Mary upp.

— Se här! Tror du där är någon, som ens ville bedra mig nu.

Hon strök med händerna öfver sina bröst, ned längs midjan och höfterna.

— Du vet inte, hur det har kostat på att vänta. Det är det, som har gjort mig gammal.

Dicks skratt tystnade. Det minskades till ett besynnerligt leende, medan hans hufvud sjönk ner för några ögonblick. Någoting gjorde honom isande kall. Jo... han hade sett... Nu såg han det. Hvar fanns den Mary han en gång så godt som tvingat att bli hans? Hvar fanns Mary med det klingande skrattet, med de lockande ögonen, med de runda kinderna? Hvar fanns hon? Hvar?

Han såg upp på henne. Hon mötte hans blick med två stela, undrande ögon, ögon som voro fyllda af en tillbakahållen fråga: är din kärlek slut?

Men då grep henne Dick om lifvet, lyfte henne upp och bar henne in i rummet bredvid.

— Är du gammal, hviskade han med läpparna nästan slutna, är du gammal?

Mary såg det grå i hans ögon svartna. Och plötsligt log hon rakt in i detta svarta, medan hon hviskade:

— Å, så stark du är — — —

Men Dick grät, tårar af lycka och vemod, af glädje och allvar . . .

Det är ej svårt att se på en man, om han är nygift. Han behöfver inte visa ringen — och Dick hade för rästen ingen. Men hans rörelser äro fastare och säkrare. Hans blick har ej längre det skiftande och snabba. Den blir eftersinnande och lugn, som om den såge för två. Det kommer öfver hela hans person en pondus, som ofta verkar löjlig på omgifningen, men löjlig i stor stil, löjlig i jätteformat, och sålunda befriad från det skratt man skänker farsfiguren. Det är det slags löjlighet man betraktar med leende beundran och en egendomligt sentimental afund.

Så var det också med Dick.

Han hade fattats af en djup och stilla ro. Allting omkring låg säkert och stadigt och ordnadt. Världen bjöd ej på några svårigheter längre. Den var visserligen hård. Men den skulle betraktas med allvarlig glädje.

Så kom det sig också, att han började se på mänskorna och lifvet med mera värme.

Och för allt detta hade han Mary, samlifvet med henne att tacka. Det var ett ständigt föremål för hans undran. Han märkte för hvarje dag,

hur han i samlifvet med henne blef mindre hård, hur hans intressen vidgades. Mary och allt detta blef honom ett mysterium, som han dyrkade enkelt och trohjärtadt.

Nu blef också London, staden, till för honom. Och han började älska den, älska gatorna, när de lågo i ett rykande solsken, som minuterna efter ett fältslag och skriket af människor och trampet af hästar steg till en enda lång och döfvande sång som dref på. Han älskade gatorna om natten, då skenet från gaslyktorna kom asfalten att lysa som ett stilla grönt vatten i någon gammal kanal. Londondimman blef honom en lustig fara. Det var som att färdas på hafvet i en liten bräcklig båt, där man hvilket ögonblick som helst kunde törna mot en af de stora tunga omnibussarna eller stranda som ett vrak uppe på en trottoar.

Det var ett lif värdigt Dick Browns styrka, skarpa blick och säkra händer.

Nu tänkte han också vänligt om människorna. Han körde världens alla raser och folkslag i sin cab. Alla hade brådtom, alla hade någonting som väntade dem, nöjen och affärer och resor till länder han aldrig sett, öfver haf, hvilkas namn han ej ens kände. Och öfver allt funnos där människor, nya människor och nya öden. Allting var så stort. Men han tyckte i alla fall att han hade en liten del i allt detta. Det var hans cab, som förde dem en liten bit på vägen. Öfver alla svängde han sin piska. Han var allas kusk. Det var alltid något nytt som hände på gatorna, alltid någon som blef öfverkörd eller något bröllopståg, som

drog fram. Och när Dick såg det, tänkte han: Det ska jag inte glömma att berätta för Mary, när jag kommer hem.

Men allra hälst kuskade han ett ungt par i väg till någon af stationerna. Dem tyckte han sig förstå bäst af alla. Kanske sutto de just nu och kysstes inne i hans cab och längtade efter ensamheten i ett hotellrum någonstans nere vid kusten. När han stannade vid stationen och den unge mannen stack pängarna i handen på honom, kunde han inte låta bli att säga:

— Tack, sir! Förlåt, sir! Men jag har det inte så oäfvat jag håller, fastän jag bara är en fattig droskkusk. Jag har en hustru, jag också, som jag tycker om. Förlåt, sir! Men lycka till från en droskkusk!

Och så nickade både herrn och damen detta hemlighetsfulla frimurareleende, som existerar mellan nygifta. Dick slog klatsch med piskan, som om han varit en herrgårdskusk.

Ja — — — det var ett underbart lif . . .

Och snart skulle han också ha en son. Det vill säga, det var inte så alldeles säkert. Det kunde ju också bli en flicka. Men han trodde det. Det gjorde Mary också. Det kändes som om det vore en pojke, sade hon. Fostret var så kavat, ibland tog det riktiga spänntag, som om det redan hade Dicks stora näfvar och starka muskler.

När Dick kom hem om nätterna, var symaskinen ännu i full gång. Han plockade upp de små lentygen och tröjorna, försökte sticka handen ner i de små ärmhålen och tyckte som

alla blifvande fäder ha tyckt före honom och alla efter honom komma att tycka: att de voro för trånga.

— Du gör de där skjortorna för små, min flicka, sade han och skrattade.

Men Mary visste bättre besked . . .

Dick tänkte på den pojken dagarna i ända. När han satt däruppe på kuskbocken och funderade, kände han det ibland, som om han skulle brista ut i ett skallande gapskratt. Så lycklig var han. Snart är du far, Dick Brown, sade han till sig själf: far och rangerad karl.

Han tyckte, att han hade så mycket att tala med den pojken om, sådana saker, som inte intresserade fruntimmer. Han hade så mycket han skulle lära honom, så många goda råd han ville ge.

— Ser du, pojken min, man ska bara göra hvad som är rätt. Då blir man så lycklig som far och mor din.

Eller:

— Ser du, pojken min, så här ska man hålla i ett par tömmar. Inte rycka! Inte slita! Man ska hålla in långsamt och säkert, så där som när man drar ut en stor spik ur väggen. Men det kan du inte ännu, din lilla skitpojke.

Och så skrattade Dick, först åt pojken som ännu inte kunde hålla ett par tömmar, och så åt sig själf.

— Du sitter och dillar, Dick, sade han.

En dag talade Dick med den katolska Elisabethssystemern, som gick omkring och hjälpte sjuka

i fattigkvarteret bredvid den lilla gatan, där han bodde. Hon tog ingenting betalt för sina tjänster och hon var vänligare än barnmorskan som kommunen höll. Hon lofvade att titta in då och då till Mary.

— — —

Tiden led allt närmare. Linneförrådet låg redan tvättadt och struket i en byrålåda. Där stod en vagga färdig inne i sängkammaren. Dick körde flera gånger om dagen hemåt, hoppade af kuskbocken och stack hufvudet inom dörren.

— Hur är det med fideikommissarien, frågade han.

Men Mary skakade på hufvudet. Hon hade de sista dagarna fått en underlig, stirrande blick i ögonen. Hon såg ut som ett öde, med den där blicken, den hvita pannan och den tunga kroppen. Och hon svarade:

— Jag vet inte. Jag känner ingenting. Det är som om pojken sofvit nu i flera dar. Och jag är inte längre ung.

Dick frågade den lilla Elisabethssystemen. Men hon bad honom lägga utgången i Hans hand, som styr allt till det bästa.

Och något annat var där ej håller att göra.

Han dröjde länge, pojken, som Dick redan så många gånger talat med i förtroende, och som i hans inbillning redan fått en så hög grad af verklighet att han ingått som en oupplöslig del af Dicks lif . . .

Och när han kom var han död!

Det var sent en natt, när det skedde. Dick

var inte hemma. Han kuskade människor från glada baler och sena supéer. Men framåt morgonen, när han steg in genom dörren, voro både doktorn och nunnan där.

Hans pojke låg lik. Han hade varit död i flera dagar, sade doktorn. Och det var just så väl det, för han hade vatten i hjärnan. För rästen var det inte tid att tänka på detta nu. Här var det fråga om att rädda lifvet på hustrun.

Dick sjönk ner på en stol vid dörren. Han lutade pannan i sina händer. Han hörde någon stöna och hörde doktorn säga, att han måste hålla sig tyst och stilla. Själf visste han ingenting. En gång såg han upp och bort mot sängen. Mary låg med munnen vidöppen och ögonen slutna. Nu först uppfångade han hennes korta och häftiga andhämtningar. Hans hufvud föll åter tillbaka i händerna...

Nunnan tassade förbi honom och öppnade dörren. Utan att han själf tänkte däröfver, reste han sig upp och grep tag i hennes kjol för att hålla henne tillbaka.

— Gå inte, du får inte gå ifrån henne — —

Nunnan gjorde sig saktmodigt fri.

— Gud styr! Gud styr, hviskade hon.

Och så försvann hon. Doktorn slog sig ned på en stol vid sängen, med handen om Marys puls. Men han lyssnade ej längre. Han satt och väntade med blicken mot dörren...

Efter en stund kom nunnan tillbaka med en herre i sällskap. Det var specialisten...

Några timmar efter var Dick Browns hustru, Mary, död.

De båda läkarna tryckte stumma Dicks händer och gingo. Nunnan var ensam kvar. Hon gick och pysslade borta vid sängen, band en näsduk under den dödes haka och knäppte samman hennes händer öfver de fulla bröstet.

När hon slutat sina små bestyr, började hon läsa med en stilla röst. Då hade staden redan för länge sedan vaknat. Hästhofvar smattrade ute på hufvudgatan som signaler till samling mot asfalten. Hjulen rullade. Lokomotivhvisningar skuro genom luften. Mjölkförsäljaren slamrade med sin kärra och sina flaskor, medan han sjöng sin visa med skroflig röst framför dörrarna.

Mary hade de sista veckorna druckit mjölk, och han stannade som vanligt utanför Dicks dörr. Han knackade med portklaffen och sjöng sina locktoner om och om igen:

— Frisk mjölk från friska kor,
som på gröna ängar bor!
Köp mjölk från friska kor.

Men ingen kom och öppnade.

Alltjämt fortsatte nunnan att läsa. Hon tog en stol och satte sig bredvid Dick. Hennes röst var stilla och klar. Det var, som om den fått något af nunnedokets oskärade hvithet öfver sin timbre.

— Man skall ingen annan älska än Gud. Man skall ingen mänska älska öfver Gud. Allt kött är hö. Mänskan dör och jordas. Hennes kropp multnar. Och som den skall kärleken till

mänskan dö och bli jordens stoft. Man skall ingen annan älska än Gud.

Så talade nunnan, som ingenting visste om jordisk kärlek.

Men Dick reste sig upp. Han stapplade fram till sängen, där de båda döda nu lågo... Han såg på dem... Och plötsligt höjde han axlarna. Bröstet häfdes. Han utstötte ett skri, ett långt, hest skri, som från ett rasande vilddjur.

Det var en mänskas skri efter mänskan, en mänskas själ, som ropade ut sin hunger och längtan, sin ensamhet och sin sorg efter det som varit dess enda glädje och värme, och efter det, som en gång skulle bära vittne om att hon funnits till, sedan hon själf multnat och blifvit till intet.

Dicks rop slog eko i det lilla låga rummet. Det kom fönsterrutorna att skaka. I det drunknade för några ögonblick den djupa orgeltonen från millionstaden utanför.

Nunnan for förskräckt tillsamman och dolde sitt ansikte i sina händer.

Utanför på gatan stod en poliskonstapel med blicken mot Dicks fönster, orolig och lyssnande. Men då han fått syn på nunnan, vandrade han lugn vidare. Om den strid som streds därinne, sade honom hans reglemente intet.

— — —

Då detta hände hade Dick ännu ej varit gift i fullt ett år.

Sedan han jordat sin hustru och sin son

och betalat läkare och begrafningsentreprenören med sina små besparingar, gick han en morgon ut ur sitt hus, ensam och förbannande lifvet.

Till sig själf sade han :

— Detta kan ej vara sant.

Under flera dygn återsåg ej Dick sitt hem. Dagarna och kvällarna voro ej så tunga. Då körde han omkring på gatorna, såg människor trängas på trottoarerna, fara förbi i omnibusar, droskor och fina ekipage. Gatans buller och röster och tramp döfvade det, som låg och tärde inom honom. De tusen och åter tusen ansiktena, som dök fram, gled förbi och försvunno, gjorde minnet af ett enda en smula svagare...

Men när ljudvägorna från ett-slaget i Londons alla kyrkor gått till hvila, då luften stod stilla och lyssnande, och gatorna lågo öfvergifna, då steg en ångestfull rastlöshet upp inom honom. Det var en ensamhet som jagade sig själf. En tomhet, som ej hade någonting annat att mätta sig med än sig själf.

Mary, Mary, ropade det inom honom.

Dick körde i skridt längs de stora stråkvågarna, där lifvet ännu höll sig kvar, där en ensam nattvandrares steg ännu ljödo som trötta pulslag. Hästen snubblade fram med hängande hufvud och tungan slappt ur ena mulgipan. Ibland kastade den hufvudet tillbaka, sökte fånga en skymt af

sin herre för att fråga om meningen med detta planlösa kringirrande. Såg han inte att det länge sedan var natt, att alla som hade råd att åka i droska redan gått till hvila?

Dick satt med lösa tyglar och stirrade framför sig. Husraderna sofvo med nedfällda gardiner. Poliskonstaplar tassade ljudlöst fram på sina gummiklackar, lyste med sina lyktor på dörrarnas nyckelhål eller stodo två och två och hviskade med hvarandra i ett gathörn. Hemlösa trashankar och gatans allra billigaste skökor -- hemlösa också de -- smögo här och där längs väggarna, stannade plötsligt vid ljudet af människosteg, lyssnade som om de af klackarnas slag mot asfalten sökte finna, om den kommande var fattig eller rik. Eller också sutto de och sofvo i förvridna ställningar på sofforna med tidningspapper viradt kring fötter och ben och mage för att hålla nattens kyla borta. Då och då kom en poliskonstapel fram, skakade dem för att få dem vakna och körde dem undan.

— Ni får röra på er ett slag nu, sade han, som om han vore rädd om deras hälsa.

De sträckte på sig, vekte samman tidningarna, stoppade dem under armen och hasade sig bort med trött tramp.

Dick satt och tänkte på sitt hem, och han ryste. Han såg rummen, så som han lämnat dem, den morgonen han gick. Sängen var bäddad. Bredvid den stod vaggan... På bordet vid ljusstaken en medicinflaska med en dödska på etiketten... Fönsterna öppna för att få bort likluk-

ten . . . Allt öde, öfvergifvet . . . För några dagar sedan hade två människor gått där och med glädje väntat på allt det nya, ett tredje lif skulle bringa . . .

Hästen blef trött. Gång på gång stannade den, vred på hufvudet för att se om dess herre sof. Dick låg framstupa med armarna på cabtaket och hufvudet i händerna.

En poliskonstapel kom fram, blef stående en stund och inspekterade honom. Så sade han:

— Hallå, du där uppe, sofver du?

Dick svarade ej. Han ryckte i tömmarna och fick hästen åter i gång.

Det var ingenting annat att göra än att köra hem till stallarna. De andras hästar stodo i långa rader och tuggade sitt natthö. Somliga hade vräkt sig på halmen, sökte sträcka de stela benen så långt ifrån sig som möjligt, som om de ville taga afstånd från dessa kroppsdelar, som tröttade dem så. Dick pysslade om sin häst, polerade betslet och seldonets nickelbeslag, medan ensamheten och tomheten växte. Någonting inom honom pockade på svar: Sedan, Dick, när alla dessa små bestyr du tar så lång tid öfver, ta slut? Hvad ska du göra sedan, när du är alldeles ensam, när dina händer inte längre ha någonting att syssla med? Hvad skall du göra med natten? Hur skall du få den att gå? Och nästa natt? Och alla dem som följa?

Dick, säg, hvad skall du göra?

Endast den man, som verkligt älskat och verkligt förlorat, kan förstå Dicks sorg.

Man dyker ner i minnena. Man plockar upp

dem ett för ett . . . Det är detta, som gör sorgen så stor: man tycker det är så litet man minns. Det är som om hon tagit också dem med i grafven. Ibland är det hennes leende man minns. Än är det en detalj på hennes kropp, ett födelsemärke hon hade på ena benet. Än är det ett uttryck i hennes ansikte vid ett tillfälle, ofta trivialt. Än är det någonting hon yttrat med ett särskildt tonfall och en särskild glans i blicken. Men det stora, det största, det som man med sin själs alla krafter vill ständigt lefvande bevara: det vidgade rika lif sammanlefnaden med henne skänkt, det drar sig undan ens blick. Det är oåtkomligt för människohjärnans strålkastarljus. Det låter sig ej fixeras. Det endast kännes, kännes som en gapande, vansinnig tomhet. Ty det är själfva den stora mystiken i gifva och taga mellan en man och en kvinna, den underbara atmosfär, som det behöfs två för att skapa. Den tar hon med sig. Det är i minnet af de små detaljerna, den döda, vi älskat, ännu lefver kvar bland oss. Men det är i förlusten af det betydelsefulla, det enda viktiga vi förstå att hon är död, är borta. Det är i smärtan häröfver vi resa oss upp och högt ropa:

— Det *kan* inte vara sant. Det *är* inte sant.

Dick gick in och satte sig i samlingsrummet vid sidan om stallarna. Det var en stor sal med bänkar och bord längs väggarna. Där var tomt nu. Han kröp upp i ett hörn, lutade hufvudet mot väggen, slöt ögonen, måste öppna dem igen för den brännande svedan.

Det var förrästen en lättnad att hålla dem

öppna. Då kunde han sysselsätta dem, sitta och se på de många våldsamt färgrika plakat, som prydde väggarna, annonser om allt det som är oundgängligt förbundet med en kusks lif: sadelsåpa och embrocatoin, seldon och hjulnafvar, whisky och öl.

Slöt han ögonen, kom alltid synen tillbaka, alltid den döda... Hvarför hade hon tagits från honom? Han, som sträfvat för henne och hemmet i så många år?

Han såg upp på nytt. Hans ögon mötte en bierannons. Den föreställde en ung kvinna, som leende räckte ett glas öl till en svettig arbetare. Där under stod det: Burtons öl och en kvinnas leende gör den tröttes afton glad!

Då skrek det till inom Dick: Mary, Mary, Mary — — — Det är inte sant! Du har inte gått bort ifrån mig. Säg att du finns. Oh, jag blir galen...

Han satte de knutna händerna för ögonen, kastade hufvudet af och an som ett fånget djur.

— — —
En natt, när Dick som vanligt öppnade dörren till samlingsrummet, ryckte han plötsligt till.

Där satt en kusk därinne i ett hörn med armbågarna mot knäna och hufvudet i händerna. Han såg upp på Dick med en plötslig glimt af lättnad i sin blick, som om där plötsligt tändts en ljuskrona i taket, en eld i spiseln's svarta hål.

Han rätade upp sig, lutade ryggen mot väggen och följde Dick med förväntansfulla ögon.

Det var Tommy. Olyckan kallades han bland

kamraterna, därför att han körde droskan nummer tretton. Han var äldre än Dick, allra minst en fyrtio år. Dick kände honom till utseende och namn. Men inte mera.

Tommy var orakad och såg schaskig ut. En gammal blå yllehalsduk, nedrökt af Londonsot, låg virad stramt om halsen. Hans öfverrock var trasig. En gång hade den varit blå, nu skiftade den i ärggrönt öfver axlarna. Sammetskragen såg ut som om den lidit af hårsvamp. Där var stora, bara fläckar på den. Ur en af de stora uppfläkta fickorna stack en grön butelj fram halsen, som om den längtade efter ljus och luft och fria rymder.

Dick gick och satte sig ett stycke ifrån. De sågo på hvarandra länge, sorgset, frågande.

— Är du inte hemma och sofver, frågade Tommy efter en stund.

Dick skakade på hufvudet.

— Kan inte.

— Ne — nej.

Tommy nickade förstående: Det är min själ inte så lätt.

Han drog upp buteljen ur fickan och gick bort till Dick.

— Vill du ha en dram.

Dick skakade på hufvudet.

— Hvad hjälper det?

Tommy tog en klunk.

— Nej — — — inte hjälper det. Men när olyckan kommer, så får man ta till de medel som finns till hands. De rika, de kan resa jorden rundt

och lämna hela rasket bakom sig. Vi har bara råd till en flaska sprit.

Det blef tyst en lång stund.

— Det var en snygg ytterrock du har, sade Tommy slutligen.

— Ja vars.

— Den har du inte haft länge.

— Nä vars. Jag köpte den för ett år sen.

— Det kan jag tro. Jag önskar jag hade en lika ny.

Det blef tyst på nytt.

Dick började åter studera Tommys klädespersedlar. Allt talade om förfall. Där fanns ingenting som vittnade om vårdande och arbetsamma kvinnohänder. Hans hustru hade nog varit död länge, tänkte Dick. Det syntes på kläderna. Och så hade han börjat ta till spriten och brydde sig inte längre om, hur han såg ut.

Dick greps af ångest. Detta förfall tycktes honom som en förkänning af hvad som väntade honom själf. Han förstod, att man kunde bli så likgiltig för allt, när man förlorat det enda man lefvat för.

Han såg upp på Tommy med en blick, där själfva lidandet var bräddadt med medlidande.

Tommy såg tillbaka.

— Jag sitter här och tänker och tänker — — —

Han tystnade plötsligt, vred på sig som om han sökte skrufva sig upp ur ett hål, han stoppats ner i, men som om han för hvarje vridning på kroppen kände, att han endast vred sig hår-

dare fast, därför att han ej hade några gångor att skrufva upp sig med.

— Jag sitter och tänker — — — och hvad jag tänker är detta: det är något djäfligt besynnerligt med det här lifvet. Ibland tror jag att det är aldeles galet.

Dick svarade med en suck.

— Ja, man förstår det inte. Det är visst inte meningen att man ska förstå det. Det är så mycke som händer, som är oförtjänt.

Tommy reste sig upp, började gå af och an, medan han fortsatte att skrufva på kroppen.

— Ja, det är djäfligt.

Han stannade med ett ryck midt framför Dick och såg djupt och sorgset in i hans ögon. Så skakade han på hufvudet.

— Ja, det är så etter, etter förbannadt! Kan du tänka dig! I går natt fick min hustru tvillingar.

Dick stirrade stelt, förskrämdt framför sig. Han nästan hviskade fram orden:

— Dog hon?

— Dog! Dog! Hon!

Dick såg på honom med frågande ögon. Hvad menade han? Var han drucken? Dick kunde inte förstå.

— Dog barnen då, kom det efter en stund.

Tommy gaf Dick en förundrad blick.

— Vill du följa med hem, ska du få höra om du tycker att det låter, som om där vore lik i huset. Det är ett satans väsen, ska jag säga dig. Ingen nattro. Sofver den ene, så skriker

den andre. De kan inte få mat båda på samma gång, och så vaknar hela raden. Du skall veta jag hade fem förut. Bara jag ser på gumman, blir hon med barn. Det är en cirkus, ska du tro! Äter som vargar gör de. Sliter kläder så att ibland tror jag de sätter sig på slipstenar för att fortare få håll i byxorna. Jag vet förbanna mej inte, hvad jag ska göra.

Han stirrade framför sig en lång stund. Så fortsatte han med hög och klagande röst:

— Att få en unge åt gången, det kan va sin sak, om det nu ska va på det viset. Det kan jag se rättvisa i. Men två — — — det är gud nåde min själ en för mycke. Det är att straffa en för hårdt för en sak, man i alla fall inte kan hjälpa.

Tommy sjönk åter ner på en bänk med händerna under hakan. Hans väderbitna panna låg i rynkor.

— Och så är det detta! Får de rika tvillingar? I helvete, får de! Men vi fattiga får dem. Det är som om jag alltid sagt: De rika, de kan roa sig.

Tommy försjönk i sina funderingar. Efter en stund rätade han upp sig:

— Känner du Frank, han, som bor hos mig.

— Jag vet inte — — —

— Han, han gifter sig inte, må du tro, akta dig för kitt! Han är för feg. Han söker upp billiga konor på gatan. Han samlar pengar, ska du tro.

Dick reste sig upp. Han greps af en plötslig längtan att lämnas ensam med sin sorg.

— Ska du gå, frågade Tommy.

— Ja.

Tommy var ögonblickligen på benen. Han hostade ett par slag, såg på Dick skyggt och bedjande.

— Säg du, kan du låna mig två shillings. Det är alldeles förbannadt! Tvillingarna, du förstår.

Dick gaf honom två shillings.

— Go' natt, sade han.

Men Tommy hade en känsla af att han borde visa sin tacksamhet på något sätt. Därför frågade han :

— Är du inte gift?

— Nej, min hustru dog.

— Inga barn håller.

— Nej, det dog också.

Tommy blef stående och såg mot dörren som Dick stängt bakom sig. Han stoppade pängarna i fickan och skakade på hufvudet.

— Besynnerligt, mumlade han, djäfligt besynnerligt.

Där dröjde kvar i hans ansikte ett uttryck, som om han plöttsligt fått kasta en hastig blick i den stora världshushållningens vinst- och förlustkonto.

Dick vandrade af och an på gatorna. Det började redan dagas. Månen bleknade, hvitnade. Hvita oroliga skyar seglade fram. Han gick och gick. Ute på en af stråkvägarna växte platanerna rakt upp ur asfalten. Frusna sparfvar sutto på

de nakna grenarna och beklagade sig för hvarandra öfver renhållningskarlarna, som spolade undan gatans hästspillning med sina vattenslangar.

Dick fann sig slutligen stå på sin egen gata. Ur ett hus ett stycke från det, där han bodde, kom nunnan ut. Hon såg honom och nickade. Dick gick fram till henne och hälsade. Hon svarade med ett litet matt leende. Han stod och tryckte hennes hand, såg in i hennes hvita ansikte. Där låg något så underligt tryggt och stilla öfver dessa bleka drag. Där var en glans, en klarhet i hennes ögon, som om de för länge sedan upphört att rädas för faror och olyckor och döden; som om de gömde på en hemlighet, hvarom han ännu ingenting anade, och som om denna hemlighet gaf henne denna trygghet, denna stillhet.

Hennes bleka hand hvilade orörlig i hans. Hon såg rakt in i hans ögon, lugnt och fast.

— Hur är det frågade hon.

Dick skakade på hufvudet.

— Ert hår har grånat, sade hon. Lidandet och döden — allt är världsligt...

Hon lösgjorde sin hand och nickade.

— Bevara er själ, sade hon och gick.

Dick blef stående och såg efter henne. Hon vandrade framåtböjd med blicken mot jorden, som om allt omkring ej längre fanns.

Dick gick fram till sitt hus och öppnade dörren, reglade den bakom sig, blef stående, såg sig omkring, som om han lyssnade efter steg och röster. Han mötte sin egen bild i spegeln öfver

spiseln, ryckte till ett slag som om han haft känslan af att en annan man fanns i rummet. Han kände ej igen sig själf. Hans hår hade grånat.

Dick sjönk ner på en stol, hufvudet föll tungt mot bröstet. Nu först kommo tårarna.

II

Åren gingo, utan att Dick tog sig en ny hustru, så som hans ålder och hälsa skulle ha berättigat honom att göra. Marys död hade kommit som en jordbäfning under själfva den grund, på hvilken han lefvt och byggt. Allt världsligt var flytande. Inga dygder, inga rättrådiga ansträngningar starka nog att gripa och hålla fast med. Det själens lätta sinne, som gör att en mänska vågar och vågar, åter och åter, under loppet af sin lefnad, hade han aldrig haft mycket af. Det lilla han ägt, hade han nu förlorat.

I stället gräfdes han sig så mycket djupare ner i minnet af Mary. På den fruktansvärdt stora kyrkogården, där de flästas grafvar snart glömdes, låg Marys som en ständigt nybäddad blomstersäng. Folk stannade framför denna oas i de dödas ödeland och sade:

— Den, som hvilar här är ännu älskad.

Men allt som den första häftiga sorgen stillades, blef den bild af Mary han bar allt mera förändligad. Den gick öfver i något hvitt och rent, där den sista droppen rödt och lidelsefullt blod runnit bort ur ådrorna och lämnat kvar en blekhet,

en genomskinlighet, som ej längre kände längtan eller tomhet. Mary blef honom allt mera fjärran, men fjärran likt en stjärna, som klar och öfverjordisk letar sig väg genom fönstret i en blinkande strimma fram till bädden, där en ensam man ligger och vakar, och plötsligt gör honom stilla och mild.

Dick tyckte sig förstå dess språk. Han sände bud tillbaka till stjärnan: Jag kommer, jag kommer . . . min tid skall ej bli lång.

— — —
Dick flyttade öfver till Tommy.

Efter den första natten hade de ofta mötts och resonerat tillsamman. Tommy var en villig lyssnare till hans saga, ehuru det alltid kostade Dick en shilling eller en sex pence att berätta den. Ty Tommy var alltid i knipa.

— Hvarför flyttar du inte hem till mig, brukade Tommy säga. Frank bor där. Ni kan dela rum. Där slipper du känna dig ensam, ska du tro. Där är alltid lif och rörelse, ska du se.

Dick, som ingenting och ingenstans ville, följde hans råd.

Och Tommy hade rätt. Där var lif och rörelse i hans hem.

Först var där barnen. Tommys hustru brakte dem till världen med en regelbundenhet man eljes endast tillskrifver astronomiska företeelser. Hon var som slagverket i ett väggur. Det slog punktligt, bara man drog upp det. Och barnen voro klockslagen.

Men Dick vistades ju för det mästa uppe på

kuskbocken till långt fram på nätterna. För råsten tyckte han ej precis illa om barnskriket. Det gaf honom egendomligt blandade känslor. Han tänkte på hur hans egna barn skulle ha sett ut och burit sig åt. Den påtagliga skillnaden beredde hans hjärta lisa.

Så var där Tommy. Och Frank som delade rummet en trappa upp med Dick.

Tommy och Frank lågo i ständig fejd. Frank föraktade Tommy, därför att han alltid befann sig i knipa. Tommys känslor gentemot Frank voro en smula mera komplicerade. Han såg upp till honom, därför att han alltid var stadd vid kassa och innehafvare af en sparbanksbok. Men å andra sidan föraktade han honom för det sätt, genom hvilket han kommit i tillfälle att spara. Frank hade i hans ögon undandragit sig en plikt, plikten att gifta sig. Det var enligt Tommys mening inte rätta sättet att plocka upp billiga kvinnor på gatan för att därigenom kringgå ett af de stora problemen i en mans lifsekonomi.

Där var ständigt gräl mellan dem. Likt de tre sista takterna i ett musikstycke slutade det alltid på samma sätt.

— Hvarför i helvete bor du här, när du inte trifs?

Frank svarade:

— Så länge jag bor här, har jag fan så lite lust att gifta mig.

— Är det min hustru du vill förolämpa?

(Tommy kallade henne annars alltid för käringen.)

— Du flyttar i morgon, säger jag. Hör du det?

Men Frank svarade lugnt:

— Betala igen hvad du har lånat af mig, så ska jag nog flytta, ska du få se.

Med dessa ord hade han afväpnat Tommy. Tommy blef tyst, så tyst som en man, hvilken skjutit, väsnats, stampat upp damm på slagfältet och plötsligt träffas af en kula i bröstet. Han såg på Dick som den skjutne ser sig om efter ambulansen. Men Dick vägrade att bli indragen. Han såg ut som om han tänkte: Allt detta är världsligt. Låt mig vara i fred.

Men Frank skrattade. Det kom som en grym segerfanfar. Detta stolta skratt kallade emellertid samman så mycket lif hos Tommy som ännu fanns kvar efter bataljen. Det lät som en rossling, när han sade:

— Du och ditt skithus!

Med detta ej synnerligen vackra ord be-tecknade han Franks framtidsdröm.

Frank var ingen idealist. Den roll känslan spelade i hans karaktärsskådespel var betjäntens, som endast sporadiskt uppträder för att annonsera att maten är serverad. Det fanns andra ting här i världen att vinna, vissare än kärleken, ting, som alltid förbli desamma och hvilkas värde inga dödar kunna rubba.

Franks framtidsdröm var byggd på två förut-sättning. Den tro han omfattade var den att hvarje man är karl för sin hatt (kvinnorna stodo af rent fysiologiska skäl utanför) och att lifvet

alltid håller en liten belöning i efterhand för den, som är nykter, skötsam och ordentlig. Kanske skulle Frank själf ha ogillat ordet belöning. Han tänkte sig nämligen ej denna i form af en nådegåfva, utan som ett naturligt och följdligt resultat af all den möda, hvarmed han fyllde sina dagar.

Och hvad annat skall en hederlig och arbetsam droskkusk tro på, när han flyttar blicken från dess plats mellan hästens öronsnibbar till det, som ligger en smula mera fjärran och längre fram i tiden? Vi ha alla blifvit lärda att tänka så. Alla ha vi en gång trott så. Alla komma vi en gång att lära våra barn detsamma, liksom våra fäder före oss och deras före dem. Det är ett slags livvets enkla aritmetik. Den som i förväg slår upp i facit för att läsa af resultatet, blir en ohjälplig pessimist eller en tjuf och skojare.

Det var på en grund som denna, Frank timrade sin framtidsdröm.

Först var det arbete. Många, många års arbete. Men sedan, efter all mödan, hvilan. Detta var hvad Frank drömde: ett litet hus med en liten trädgårdstappa framför, en liten grön bit mark bakom, där en get gick och betade, ett lumligt träd, i hvars skugga han kunde sitta och tvinna tummarna kring hvarandra, till dess solen kröp i säck i sällskap med hans egna funderingar och hans ogifta syster stack hufvudet ut ur stugdörren och förklarade att kvällsvarden stod på bordet.

Det var alltså på det hela taget ingenting

annat än det hvarje mänska tänker sig, drömmen om ålderdomen och hvilan, sedan mödans dagar tagit slut, ett »bord-duka-dig», en »säng-bädda-dig», åstadkomna genom medel man arbetat samman för så länge sedan, att man glömt det slit, de kostat, och tycker sig njuta dem som genom ett under i sagan.

Frank visste också, att hans hus skulle ligga i den trakt, där hans vagga stått. Ej håller i detta afseende skilde han sig nämnvärdt från de flästa andra män. Vi längta alltid tillbaka till den plats, från hvilken vi startat. Det ger oss en föreställning om att vårt lif gått i en cirkel, den enklaste symbolen för konst, att vi bragt det till någonting helt och fulländadt och avslutadt. Och om vi därtill finna, att nya hus byggts, ny jord brutits, att alltså de, som stannat hemma ej håller varit overksamma, känna vi yttervärlden i samklang med oss själfva. Vi känna en full lycka.

Det var dessa framtidsdrömmar Tommy kallade Franks skithus.

Tommys själ var bitter. Det var ej någon bitterhet som plötsligt brutit fram genom en stor upplevelse, ingenting likt det dolda källsprånget, som plötsligt springer upp till ytan, öfversvämmar, gör fruktbara marker till mader. Det var med bitterheten och hans själ som med vattendroppen och stenen. Man skulle också kunna säga, att den utvecklade sig som värken i en ihålig tand. Ihärdig, ständigt gnagande, tilltagande i styrka så långsamt att man aldrig kan tala om någon verklig klimax.

Tommy hade en gång i tiden varit en ung och glad kusk. Många flickor hade han tagit om lifvet i sina dagar. Och sedan han väl kommit så långt, hade hans manligt sorglösa fräckhet snart förmått dem att kapitulera. Den enda förtjänsten i hans bravader låg däri att han aldrig ånkrat dem. Han kunde därför räkna på världens förlåtelse efter hvarje ny bravad. London hade varit hans vagga. Bondängern stod han främmande för. Han hade aldrig sagt nej till några frestelser, vare sig de lockade i form af kvinnor eller krogar.

Till slut hade han fastnat för en flicka. Ty Tommy var i grund och botten en hederlig karl, som aldrig dragit i betänkande att taga ansvaret på sig, när följderna af hans handlingar framträdde i allt för tydligt talande former. Han gifte sig med flickan i god tid, innan den första sonen föddes. Hans känslor gentemot henne kunde knappast kallas djupa. De voro naturliga. Någon skulle det ju i alla händelser bli. En karl måste gifta sig till slut. Det är den tribut han efter sin ungdoms eskapader betalar till kvinnokönet i dess helhet.

Tommy hade liksom Frank en gång i tiden ansett, att en man bör vara karl för sin egen hatt. Om denna mänskliga fundamentalåsikt under senare åren undergått en viss förändring hos Tommy, berodde det därpå att han funnit, hur han inte endast måste vara karl för sin egen hatt utan också för så många andras. För barnens. Denna nya syn på tingen förändrade visserligen

ej principen. Hvad värre var — den gaf den endast ett så mycket mera kompliceradt utseende.

Naturen ordnade det nämligen så, att Tommy under årens lopp¹ fått ansvara för många hattar. Det kunde ej hjälpas. Han hade ingen annan att rikta sina anklagelser mot än naturen, en tröstlös och föga gifvande sysselsättning.

Men när Tommys hustru skänkte honom tvillingarna, sjönk han ned på en stol, såg upp på barnmorskan med en skräckslagen blick och frågade:

— Ska där komma fler?

När den hårdhjärtade barnmorskan såg faderns förtviflan, rördes hennes hjärta. Hon svarade därför:

— Det är inte så säkert, min gubbe lilla! Fastän inte denna gången.

Hustrun kom åter på benen. Tvillingarna funno tydligen de omgifningar, där de placerats, tillfredsställande. Men det gaf Tommy knäcken. Det hjälpte ej att han flyttade en trappa upp och sof bland de mera försigkomna af sina ättlingar, dymedelst skyende sin hustru. Det var redan för sent . . .

Tommy såg ej längre något hopp vinka i framtiden. Där hade alltid lyst en liten dimmig stjärna på hans firmament. Han hade visserligen ej brytt sig om att närmare studera den i sitt teleskop. Men han hade i alla händelser alltid haft en stark känsla af att den fanns där, att dess ljusstyrka skulle ökas, om man endast gaf den tid och år att komma närmare på.

Nu visste han emellertid — lika säkert som han förut känt motsatsen — att stjärnan slocknat. Det blef plötsligt mörkt öfver hans hufvud. Nu var allt slut. Nu såg han ingenting annat framför sig än arbete, arbete och åter arbete. Och som lön för det hela pängar, som ej räckte till. Hvar-enda rundstycke af det lilla han förtjänade, var abonneradt långt i förväg. Det gällde ej längre att lefva ur hand i mun. Här var det frågan om att utföra ett ännu mera inveckladt konststycke. Att lefva på nästa månads inkomster, att promenera omkring i kläder, som ännu så länge hängde i billighetsaffärernas och pantbodarnas skyltfönster. Och hängde där säkra och trygga hvad Tommy beträffar!

Det var en enkel och naturlig psykologisk process Tommy följde, då han vände blickarna utåt för att se hur andra hade det, sedan han noggrant undersökt det hopplösa i sitt eget läge.

Hans lif var gatans. Den klass hans yrke ständigt förde honom tillsammans med var den välklädda öfverklassen.

Tommy såg sig omkring, såg med allt vidare och stelare ögon. De rika blefvo honom ett mystiskt och olösligt under. Han körde dem till teatrar och baler, till middagar och supéer, till restauranger, som strålade af ljusen från takens kronor och reflexerna från kvinnornas juveler, till privat-hus, hvilkas dörrar öppnades af betjänter i frackar och blanka knappar. Han körde männen till parlamentet, där de stiftade lagar för honom och hans

likar, där de bestämde hvad som var lag och storleken af straffet för ett brott mot lagen. Han såg hur de vårdade sina barn, hur de klädde dem i siden och spetsar, hur de läto utländska kvinnor bevaka hvartenda ett af deras små steg. Han såg glimtar af deras hus, när dörrarna öppnades, förstugor och trappuppgångar så underbara att han aldrig drömt sig något liknande. Han körde dem till stationerna med cabtaket fullt af resgods. Än skulle de till Skottland för att jaga eller fiska, än till Paris och Monte Carlo för att roa sig, än till tyska badorter för att få sina magar i ordning.

Det var en hvirvel af nöjen, Tommy rörde sig i. Men alltid andras nöjen. Ett sagospel af underbara dräkter. Men alltid andras dräkter. Han såg strömmar af guld flyta. Men till hans lilla rännil hittade endast de små* och få mynten sin väg.

Han läste om dem i tidningarnas spalter, de spalter, som buro till öfverskrift: Ur sällskapslifvet. Än var där en som gaf middag med rummen dekorerade med blommor för många hundra pund. En annan skänkte bort tiotusen pund till en kyrka eller ett lasarett.

Tommy läste och tänkte.

Flera hundra pund bara för blommor. Tiotusen pund skänkta bort utan vidare. Hur kunde de lefva så? Hvad gjorde de för att kunna förtjäna så mycket pengar?

Han sade sig själf — och Frank upplyste honom också om förhållandet — att de arbetade

med hjärnan, funno upp stora finansplaner, som voro till landets och alltså också till Tommys eget bästa. Eller också hade de ärfvt pengarna från förfäder, som arbetat med hjärnan, som funnit upp saker och ting. Och de gáfvo många sådana som Tommy och Frank och Dick möjlighet att uppehålla lifvet. För rästen, hur skulle han själf kunna lefva, om där ej funnos människor, som hade råd att åka i droska?

Men svaren tillfredsställde endast hans behof af logiskt tänkande. Från hvarje annan synpunkt voro de synnerligen otillfredsställande.

Ibland om nätterna, när han kom hem och såg det lysa i Franks och Dicks rum, gick han upp och knackade på.

— Du får inte låna några pengar af mig i dag, om det är därför du kommer.

Tommy såg förnärmat ut.

— Jag tänkte inte låna några pengar.

Han satte sig i en krok, intog sin favoritställning: armbågarna mot knäna, hufvudet i händerna, stirrande ner på golfvet. Så rätade han upp sig, skrattade till ett slag torrt och bittert.

Frank svarade med ett skratt.

— Hvad har de rika gjort dig för ondt i dag?

Tommy var genast färdig med en historia. Där är nämligen en annan psykologisk lag, äfven den oerhördt naturlig och enkel som bestämmer, att den bittere öfverallt mötes af bitterhet, den olycklige öfver allt stöter på olyckan.

Det var så med Tommy. Aldrig tyckte han sig ha träffats af en sådan otur, som sedan tvil-

lingarna föddes. Alla tycktes bekämpa honom. Det var visserligen inga hårda slag, som drabbade honom. Det var återigen vattendroppen som urholkade stenen.

Han hade alltid någon liten berättelse att förtälja om de rika. Än var det det outgrundliga i deras sätt att handskas med pengar, gement snåla en gång, vidrigt slösande en annan. Än gällde det det mystiska, hart när gudomliga i den rätt, med hvilken de regerade landet och världen.

Frank var genast färdig med sina svar. Hans erfarenheter voro fullständigt motsatta Tommys. När Tommy berättade en historia om en fin herre, som inte gett honom några drickspengar därför att det enligt hans uppfattning var ett demoraliserande system, ägnadt att underminera stoltheten hos en fri man, kunde Frank berätta en annan historia om en annan fin herre, som gett honom två shillings i dricks.

— Jag vet hvad det är för fel med dig, Tommy, tillade han. Du ser så djäfligt sur och bitter ut i snaggen, som om du gjorde dem en ära med att köra för dem. Inte tror du folk ger drickspengar åt en som ser så djäfligt missbelåten ut. Du förstår dig inte på att ta folk. Du har inte det rätta sättet. Det är hvad det är.

En kväll då Tommy kom upp till dem, sträckte Frank fram sin knutna hand under hemlighetsfulla åtbörder och ett mystiskt leende.

— Kan du gissa hvad jag har här, Tommy?

— Pängar, naturligtvis.

— Rätt. Kan du gissa hur mycke?

— Jag ger fan — — —

Frank öppnade triumferande handen. Där låg fem guldpund. Han satte handen under Tommys näsa.

— Ser du dem? Ser du dem riktigt? Vet du, hur jag fick dem?

Tommy satte sig i sin vrå.

— Jo — — — Frank hade kört för en fin herre. När herrn gått ur droskan, såg Frank att han glömt portmonnän. Frank hade tagit vara på den, och öppnat den. Där låg två tusen pund i sedlar i den tillsamman med ett visitkort. Det var en lord, som ägde portmonnän. Frank hade lämnat pängarna tillbaka — och fått fem pund som ersättning för sin ärlighet.

— Hvad sa du? Fem pund? Och där var två tusen pund i börsen?

Frank nickade.

— Såna satans as, mumlade Tommy. Fem pund. Det borde sättas i tidningarne, med namn och allt. Han skulle inte våga visa sig ute på flera veckor. Tjugo pund skulle han ha gett dig. Det är hvad han skulle ha gjort. Om han hade gett de där fem slantarna till mig, skulle jag ha slängt dem i väggen midt för näsan på honom. Eller hvad tycker du, Dick?

Dick vägrade att ge ord åt sin åsikt. Han plockade fram en flöjt, som han ibland brukade

spela på, och försjönk i vemodiga melodier. Allt det andra var världsligt — — —

— Nu kommer du väl att göra skithuset ett par stenar högre för de där fem punden, sade Tommy.

Och så var grälet åter i full gång — — —

Åren gjorde Tommy lurfvig och grå i pälsen. De skrefvo djupa och fula streck i hans väderbitna ansikte. Han drog sig fram så godt han kunde, gick omkring och smålånade af de andra kuskarna, en shilling här, en sex pence där, för att då och då få tillfälle till ett glas sprit, som kunde göra hans värld och hans lif en smula rosenrödare.

— — —
Då hände något.

Dicks bror, Edvard, f. d. lymmeln, anlände till London. Han var stadd på en pilgrimsfärd till det gamla landet, för att återse den plats där hans vagga stått, kyrkogården, där hans föräldrar sofvo och för öfrigt se hur man skötte sig i allmänhet. Efter att ha lagt en krans på sin mors graf (faderns var för länge sedan jämnad med marken) och skakat hand med sina barndomsvänner i den lilla byn, tog han vägen till London för att träffa Dick och se på stan.

Edvard var en imponerande företeelse. Där stod omkring honom den framgångsrikes starka atmosfär. Starka vindar tycktes framblåsa, när

han öppnade sin mun och gaf uttryck åt sina åsikter om ting och förhållanden. Det var som om lyckans gudinna gått framför honom och röjt väg, ej den lättfotade lyckogudinnan utan en med tyngre gång och armarna svängande i simrörelser ut från kroppen: Undan, undan, här kommer Edvard Brown, som har en stor farm i Australien.

På Edwards väst lyste en guldkedja. I hans västficka hvilade ett guldur med dubbla boetter. I en rem öfver hans axel hängde kikare och kodak. I hans koffert funnos presenter, underbara ting sådana som känguruskinn och dylikt.

Han tog in hos Tommys, sof i samma säng som Dick. »Man ska inte vräka bort pengar», sade han.

Han var ett evenemang. Tommys hustru sade: Var tyst ungar, herr Brown har inte gått ut ännu. Och barnen höllo sig tysta. Dick erbjöd sig af broderlig kärlek att borsta hans skor om morgnarna. Tommy framsträckte också sina tjänster och tillsade sin hustru att hålla riktigt rent och snyggt. »Dicks bror, förstår du — — —

Men Edvard afböjde. Han var ödmjuk i sin storhet.

Dick tog ledigt en dag för att visa honom omkring. Frank en annan. Men när Tommy föreslog att afstå från arbetet en tredje, sade Edvard bestämdt:

— Det ska du visst inte göra. Det vill jag inte. Du har inte så godt om det, att du kan förlora en dag.

Tommys själ fylldes af vemod. Han hade

efter den första kvällens pratstund fallit i extas öfver Edvard. Han beundrade honom så som ingen man före Edvard blifvit beundrad. Han beundrade hans guldkedja och fickur, betraktade med vördnad kikarens och kodakens ljusgula läderfodral, undersökte känguruskinnet, Dick fått till sängmatta och förehöll sina barn att ej under några omständigheter röra vid Edwards saker.

— De är herr Browns och de få inte tafsas på, hör ni det, ungar!

Barnen sågo på sin far och lydde. De betraktade herr Browns kikare och kodak med samma blandade känslor som vilden sin Gud: hälften vördnad och hälften fruktan att de skulle urladda sig sina mysterier.

— Det är en satans bror, du har, Dick, sade Tommy.

Dick skakade på hufvudet. Han lät sig ej imponeras af något världsligt.

— Det ser ut som om han mådde bra, svarade han.

Det som mäst imponerade på Tommy var dock de många fotografierna från Edwards farm. Han hade en hel hög af dem med sig i sin koffert. Där fanns boningshuset i alla möjliga ex- och interiörer, stall och loge och vida sädesfält.

Tommy försjönk i dem, till dess interiörernas möbler började dansa för hans ögon, sädesfälten gunga...

— Är det lätt, att bli rik ute i Australien, frågade han.

— Lätt! Den som ska bli rik där ute i våra

dar, han får allt ta en djäkla massa med pengar med sig, svarade Edvard.

— Ja, men du då?

Edvard gaf Tommy en blick som sade: förstår du inte att det är skillnad på mig och andra. Men högt sade han:

— Jag! Ja, jag kom dit i rätt tid.

Tommys blick sökte sig åter till fotografierna. Sädesfälten suddades bort, som om de höljts i dimma.

Han såg dem ej längre, satt tyst, hopkrupen, stirrande in i något mörkt... Och första gången i Tommys, den Londonföddes lif, steg där upp i hans hjärna en förfärande tanke: London var en förbannelse! De vida fälten, säden som vaggade för vinden... Det var hvad Tommy längtade till. Han andades djupt. Och för första gången kände han, hur tung och tjock och kvaf luften var. Han såg staden med dess millioner människor, rika och fattiga, hus vid hus, palats och stinkande fattigkvarter, många, många mil af tegelsten och murbruk. Och för första gången krympte hans hjärta för en smärta, som vid hans ålder för länge sedan borde ha värkt sig själf till stoft: Jag vill bort, bort, bort...

— Skulle du inte ha lust att bosätta dig här i London, frågade han Edvard.

Edvard skrattade.

— London! Jag är väl inte galen.

Tommy nickade förstående.

— Ne — nej!

— Jag skulle inte kunna bo i England, om de också gaf mig 1,000 pund om året i pension.

— Inte på landet håller?

— Nej!

— Hvarför inte det?

— Det skulle göra mig galen. Se hur de rika vräker sig utan att arbeta och hur fattiga rästen är. Nej, tacka vill jag med Australien. Där går det till på annat sätt. Där finns inga drönare.

Tommy hade rest sig upp. Hans ögon stodo stela, hans muskler och nerver spända.

— Tag mig med, tag mig med — — —

Han började gå häftigt af och an på golfvet, till dess Frank sade till honom att hålla sig lugn.

Edvard försökte öfvertala Dick att följa med ut och hjälpa honom på farmen. Men Dick svarade att han ingen lust hade. Han hade det bra, som han hade det. Australien, tänkte han, hvad skall jag göra i Australien? Mary finns ju inte där.

— Nej, svarade han. Förrästen blir min tid nog inte så lång här i lifvet.

— Du ska spotta upp dig, sade Edvard. Man ska inte sörja för länge. Du borde gifta om dig och försöka få lif i kroppen på nytt. Man ska inte ta någonting för djupt.

Dick skakade på hufvudet.

— Du förstår det inte, Edward, hvad Mary betydde för mig. Du förstår det inte. För då skulle du inte tala som du gör.

Edvard blef god vän med Frank. Hans skarpa öga såg i Frank en man, som kunde slå sig fram, just en sådan man, som skulle kunna lyckas i Australien.

Men Frank ville ej håller.

— Nej, svarade han, jag har nu min plan för mig. Jag ska stanna här. Ser du saken är den — — —

Frank började tala om sitt hus.

Tommy satt tyst en stund. Edvard frågade inte honom.

— Jag skulle ha lust att fara med dig, sade han lågt.

Edvard gaf honom en skygg, generad och medlidsam blick:

— Mja, ser du Tommy — — — Ser du, du är nog för gammal. Och så har du alla barnen. Det blir för mycke att ta med sig. Och så är det biljetterna till er alla. Det kostar pengar det, ser du. I synnerhet när man inte har dem. Så att det — — — Tommy — — —

Tommy svarade ej. Han satt alldeles stilla, stirrade på Edvard med en brusten blick. Endast hans struphufvud arbetade som om han svalde något. Så reste han sig och lämnade de tre andra åt sig själfva.

— Det är något fel med den karlen, sade Edvard, när hans steg försvunnit ned för den jämrande, smala trappan. Han skulle inte passa därute. Det är inte sådana karlar vi behöfver.

Dick och Frank hade visat Edvard det käraste de ägde. Dick hade fört honom till blomstertäcket, under hvilket Mary hvilade.

— Här ska jag en gång sofva i ro vid hennes sida. Jag har köpt grafplatsen på femti år.

Frank hade tagit fram sin sparbanksbok och visat honom, hur han samlade till sitt hus.

Men Tommy satt tomhändt. Han hade ingen-
ting att visa fram. Hans rikedom låg i barnen,
och dem behöfde Edvard ej se. De hördes till-
räckligt väl.

Efter en vecka reste Edvard. Dick följde
honom till stationen. Frank körde honom i sin
droska. Men Tommy stod i dörren till sitt hus
och vinkade. Han blef stående och såg efter
dem långt sedan droskan svängt in på nästa gata.
Så gick han sakta in och satte sig i köket...

— Ska du inte ut och köra i dag, frågade
hans hustru med hård röst.

— Jo — — — Men jag sitter här och tänker.

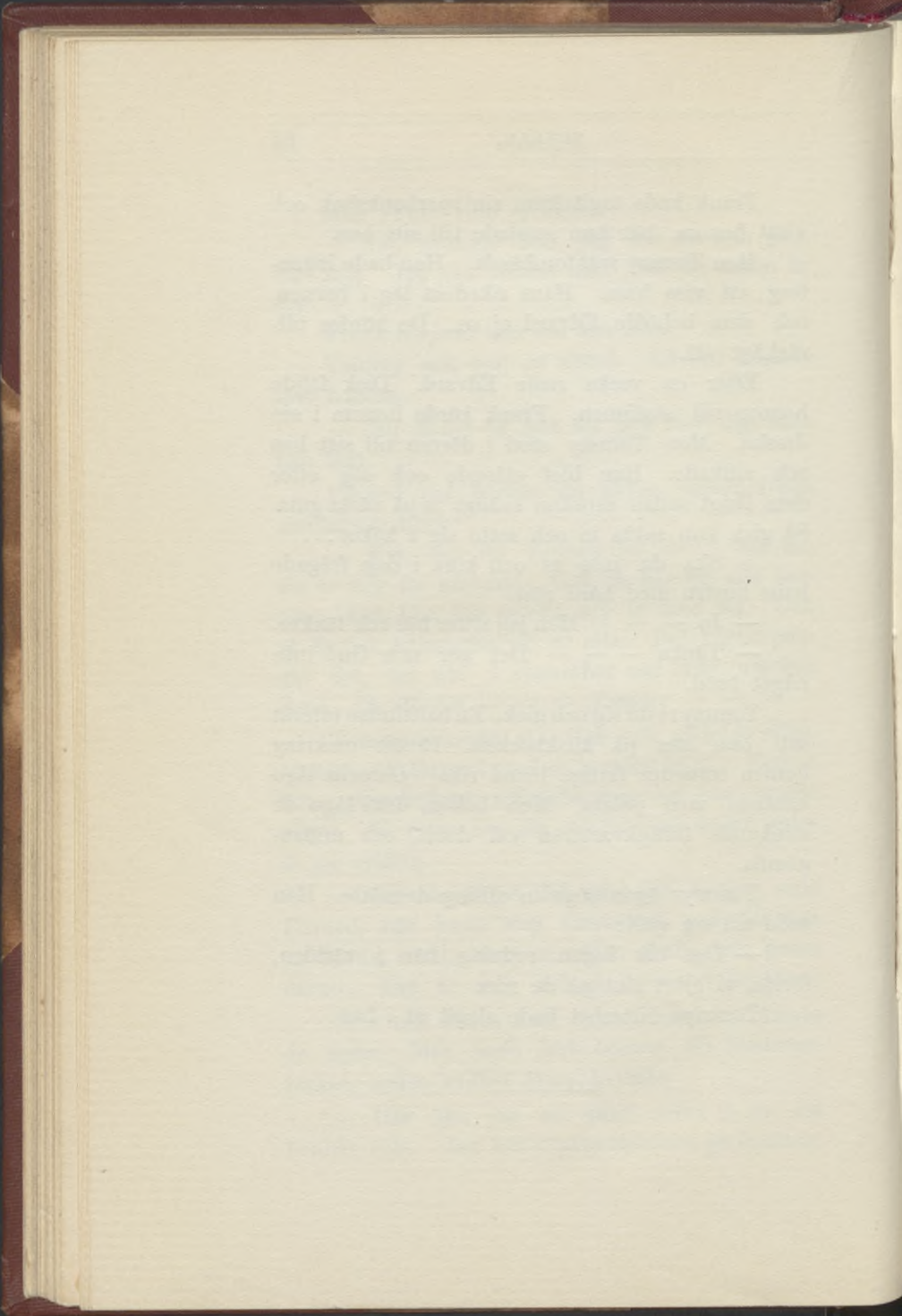
— Tänka — — — Det ger min Gud inte
något bröd.

Tommy reste sig och gick. En halftimme efteråt
satt han åter på kuskbocken. Rundt omkring
honom trängdes fattiga bland rika. Gatorna lågo
kantade med palats. Men bakom dem lågo de
stinkande fattigkvarteren väl dolda och undan-
gömda.

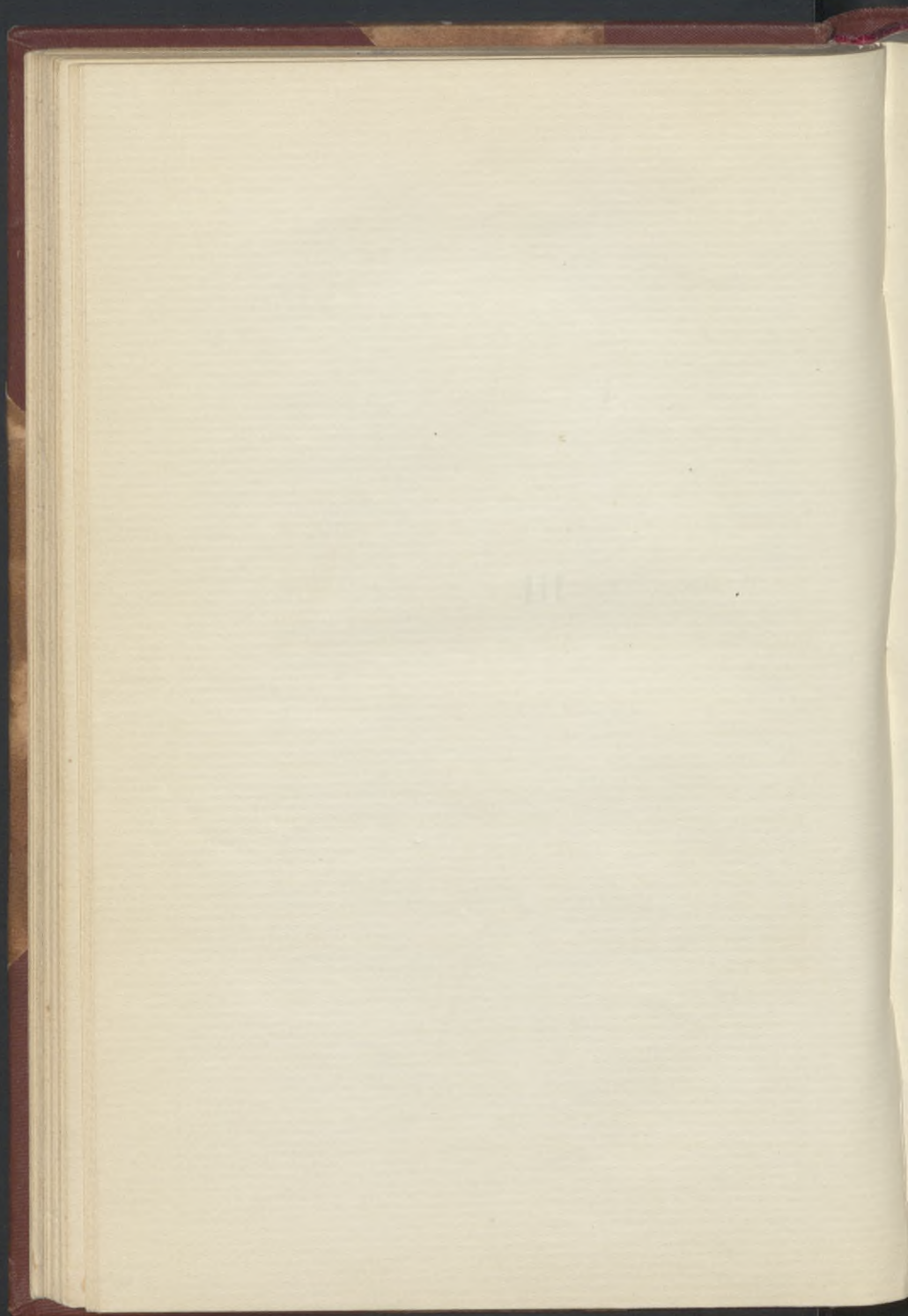
Tommys ögon sögo in allting de mötte. Han
sade till sig själf:

— Det blir ingen ordning här i världen,
förrän vi gjort slut på de rika.

Tommys bitterhet hade slagit ut i hat...

III

Det var en handfull år efteråt, en morgon i slutet af mars, då den sista vinterdimman kom.

Den stod som en tjock och kväfvande rök öfver staden. Gatornas tända bågglampor hängde som svarta klot i detta tjocka gula, likt förkolnade himlakroppar efter en fruktansvärd världsbrand.

Trefvade man sig fram längs husväggarna, stannade man plötsligt. Alldeles inpå en växte en svart gestalt upp, tog ett steg åt sidan, passerade med rock-kragen uppslagen och mun och näsa tilltäppta med en näsduk, som om han ville stanna ett häftigt blodflöde. Då och då rosslade han till ett slag och spottade svart kolstoff. Kan- ske stannade han och frågade: Kan ni säga mig hvar jag är någonstans, jag måste bestämdt ha gått vilse?

Ute på gatan hördes en motoromnibus tuta nödsignaler. Längre bort svarade ett annat horn. Korta replikskiften växlades, åtföljdes af människoröster. Ibland hade omnibusarna ränt upp på trottoaren som hjälplösa vrak. Framhjulen stodo uppe på trottoaren, bakhjulen ute på gatan. Kon-

duktören låg raklång inne på en af sofforna och sof. Chauffören satt på sin plats med ryggen bekvämt mot framväggens glasruta och ena handen på signalhornets gummiboll. Med bestämda mellanrum prässade han bollen samman . . . Hästrafiken hade stannat af. De som gett sig ut hade förtöjt vid en af trottoarernas lyktstolpar. Mänkor som hade ett mål, kröpo ned i underjorden till de elektriska järnvägarna.

Kuskarna hade skockat sig inne i stallarna. Genom de öppna portarna strök dimman in som om gatan var i brand. Hästarna stodo med selarne på, färdiga att rycka ut. De kastade oroligt med hufvudena, sletto i grimskäften, gnäggade, skrapade halmen undan med hofvarna, trampade skrämnda i den tuktade stenläggningen under.

— Stilla där — — — så—å—å — — —
 stilla dä—ä—ä—är, kom det utdragna skriket från kuskarna.

De stodo i flockar vid porten, förbannade vädret, stirrade ut i dimman och spottade kolstoff.

Dörren stod öppen till samlingsrummet. Det var fullt af folk. Man satt och sjöng därinne. Andra hade dragit fram kortlapparna och spelade bank. Andra togo liftag.

Där gick plötsligt en rörelse genom skaran. Man ropade till dem där ute i stallarna:

— Kom, kom för fan — — —

— Hvad står på?

— Tommy, olyckan talar därinne.

En röst, som skar sig af rörelse trängde ut . . .

Det hade blifvit tyst i samlingsrummet. Man

bänkade sig längs väggarna, kröp upp på bordet, trängdes på golvet. En ström af män ringlade från dörren ut i stallarna. Halsar sträcktes, hufvud vickade till som om istadiga vindkast gått fram.

— Hvad säger han, frågade de, som stodo där ute, där spiltorna dämde upp: Hvad säger han:

— Tss — — — Tss — — — var det enda svaret.

— Är det om de rika igen?

— Tss — — — Tss — — —

— Tommy har flugan. Han är galen.

— Det var då fan, kan ni inte hålla er tysta.

Och där inne stod Tommy, uppkrupen på en bänk i samma hörn, där Dick en natt sett honom sitta undanslängd, hopkrupen, grubblande. Den blå ytterrocken var densamma, endast ännu mycket ärgrönare. Den blå yllehalsduken densamma, endast ännu mera stoppad. Ansiktet väderbitnare, rynkigare än förr.

Han hade blifvit gammal, Tommy.

Och dock var det ej åldern man skulle ha lagt märke till. Det var något helt annat. Där låg något utsägligt patetiskt öfver honom, något osäkert, nästan ödmjukt, bedjande. Här fanns ingen segervisshet, hvarken i hans ögon eller röst. Hans blick och hans stämma trefvade sig fram, som om de båda väntade på ett obarmhärtigt motstånd.

Där var också detta: Man kunde se på honom där han stod, hur många struntsummor han lånat i sina dar just af dem, som nu hade sina

ögon på honom, hur många gånger han blifvit kräfd, hur många gånger han nödgats svara: jag kan inte. Där låg i själfva hans röst, som bröt sig, en bön, som bad: tänk inte på hvem jag är, på de fel, jag begått, på de löften, jag brutit. Jag kunde inte hålla dem. Men försök och öfverväg hvad jag säger. Skilj det från mig! Granska det sedan.

— Hvad talar han om, hvad säger han, kom det otåligt från dem där ute, där spiltorna dämde.

— Tss — — — Tss.

— Är det öfverklassen.

Ja — — — ja — — — var tysta. Det är om planen också.

Spänningen tycktes lägga sig. Tommys »plan» kände man till, den hade diskuterats man och man emellan tillräckligt. Tommy hade tagit så många, som ville lyssna, i enrum och förklarar den.

— Tala om de rika i stället, ropade någon, då är du fan så roligare, Tommy.

Tommy låtsade sig ej höra.

Nu var det ej längre fråga om de rika. Från dem var ingen hjälp att vänta. Nu gällde det någonting helt annat. Där skulle bildas en förening. Man skulle begära nedsatta afgifter från bolaget i hyra för häst och droska. Så var det också något annat. Man skulle bilda en själfhjälpsförening. Den som hade det bättre bland kamraterna skulle hjälpa den som hade det svårt. Man skulle bilda en kassa, som sedan skulle fördelas till dem, som voro i behof af hjälp. Om någon blef sjuk skulle han få understöd. De som

hade stora familjer skulle också hjälpas. Tommy lade särskild vikt på det senare. Hans röst blef säkrare. Han talade ur hjärtat. Var det rätt att en kusk skulle föda åtta nio människor, då en annan, bara hade sig själf att dra försorg om? Kunde det kallas rättvisa? Kunde de, som hade stora familjer, rå för att de hade dem? Och om de inte kunde det, borde de inte då — — —

— Raska på hem och gör ett barn till, Tommy, så kan du begära högre understöd, bröt en röst genom.

Det var Franks.

En skrattsalfva följde. Tommy tystnade. Hans ögon mörknade. Läpparna mumlade någonting ingen kunde uppfatta.

— Afbryt honom inte. Det ska va rent spel, ropade någon. Låt honom tala till slut.

Men Tommy hade krupit ned från sin plats i hörnet.

Det hördes några enstaka bravorop. Men man kunde räkna dem. De drucknade, de kväfdes i den kompakta tystnaden. En och annan skämtade. Några få sågo allvarliga ut. De flästa likgiltiga.

Men den allvarligaste af alla var Frank. Hans hjärta var fullt af farhågor, af fruktan. Han såg, hvad ingen af de andra sett. Han hade förstått, hvad som låg bakom Tommys plan. Han kände sin sparbanksbok i fara, framtidsdrömmen vackla, huset stå ofullbordadt. Och denna tystnad, som följde, skrämde honom. Hvad tänkte de andra? Han såg hur listigt Tommy sökte locka

dem, allt det där om sjukhjälp — — — hvad var det annat än att få dem i fällan? Det lät så frestande. Han hörde en röst bakom sig säga, att där var mening i hvad Tommy sagt. Rösten var Dicks. Frank kände allt det han hade kärast i fara. Blodet rusade honom åt hufvudet . . . Ögonblicket efter hoppade han upp på en bänk, viftade med handen.

— Hör på här, kamrater, ropade han.

Frank hade ett högt anseende bland kuskarna. Han var en förständig och skötsam karl, som aldrig gick till öfverdrift. Hans ord ägde betydelse, redan innan de blifvit uttalade. Han höll sig också alltid snygg. Den höga hatten satt käckt på hans hufvud, den gula kuskrocken, de bruna körhandskarna — allt hos honom ingaf förtroende . . .

Han viftade än en gång med handen, upprepade sitt: hör på här, kamrater.

— Jag vill säga några ord om Tommy och hans planer. Det där om att begära mindre hyra för häst och cab, det kan han ju roa sig med. Tror han inte att det finns andra som skulle va glada, om de kunde få bli kuskar. Här finns många tusen af dem.

Men det *är* inte bara det. Tommy han har sina konstiga idéer. Hvad Tommy tänker om de rika, det vet vi ju allesammans. Det har han trumfat i oss nu i ett par år. Men Tommy vet knappast, hvad han talar om. Det har jag kommit underfund med. Jag känner honom. För jag bor hos honom. Om man frågar honom, hvem som skulle åka i hans

droska, om ingen hade råd, så tiger han stilla som muren. Och det är det förnuftigaste han kunde göra. Så där ser vi, hvad Tommy menar.

Det började bli godt humör i församlingen.

— Gå på, gå på, ropades det.

— Men nu har han fått en ny idé. Han vill ha hjälp. Om Tommy kan få någon som hjälper honom, så inte mig emot. Jag har gjort hvad jag har kunnat.

— Du är inte den ende, som lånat honom pengar!

Frank svarade med ett leende.

— Nej, det tror jag nog. Jag känner Tommy. Jag har brukat säga till honom, när han skällt på de rika, att han skulle ha lefvat på precis samma sätt som de, om han hade haft deras pengar. Och jag tror, att han inte skulle ha kommit upp med det här förslaget, om han inte hade haft så många barn.

Tommy hade trängt sig fram till bordet. Det brann af hat i hans ögon.

— Kan jag hjälpa, att jag har barnungarna, hva'?

— Det har jag aldrig sagt. Jag kan inte håller hjälpa, att du har dem. Men hvarför ska vi betala för dina barn och andras, som sitter med stora familjer. Är det rätt, frågar jag.

— Nej! Nej! ropades det från rummets alla kanter.

— Hvar och en ska sköta sig själf!

Frank svalde otåligt, i väntan på att få fortsätta. Han viftade med handen, som om han ville sopa luften ren från afbrotten. Och samtidigt

log han, sträckte på sig, säker och själfmedveten i känslan af styrkan i sina argument. Han satte hatten på nacken, hostade ett slag, log på nytt — — —

— Det är allvarligt det här, ska jag säga er. För hvad är det Tommy vill? Det är ingenting annat än att helt enkelt ta ifrån dem som har någonting. Det är helt enkelt afundsjuka mot oss, som samlat. Det är våra sparbanksböcker han vill åt. Det är sparsamheten han vill sätta krokben för. För hvar skulle den ta vägen, om sådana idéer som Tommys sattes i gång? Hvar, frågar jag. Hvad vore det för mening att stå i och spara och lefva ordentligt och skötsamt, om slantarna vi skrapat tillhopa, helt enkelt skulle tas ifrån oss, för att delas ut till sådana, som aldrig brytt sig om att tänka på morgondan?

— Tommy har redan fått understöd för flera år, om man räknar ihop allt hvad han lånat, bröt någon in.

— Hvar äro mina fem shillings, Tommy, ropade en annan.

Frank gapade otåligt med munnen:

— Vi ska inte skämta.

— Jag skämtade min själ inte. Jag behöver dem.

— Nej, men vi ska inte va hårda mot honom.

Frank kände att han vunnit slaget. Han hade råd att vara barmhärtig.

— Vi ska inte gå in på personligheter, sade han. Tommy såg upp på honom:

— Har du gjort någonting annat hela tiden, hva'?

Frank gaf honom en på samma gång medlidsam och sårad blick.

— Det måtte du ha drömt, svarade han. Jag har talat om dina idéer, inte om dig själf.

Han viftade åter med handen.

— Men hvad Tommy vill, är detta: han vill åt pängarna och rikedomen i allmänhet. Och eftersom han inte kan komma åt de rikets pängar, så vill han försöka komma åt våra. Det är hvad han vill. Det är klart och tydligt. Det är allvarligt det här. Här har jag och många med mig gått och snålat och sträfvat, inte haft råd till så mycke som ett glas whisky — — —

— Nej, inte utan när du blitt bjuden, din snåla satan.

Det var Tommy, som brutit in.

— — — ett glas whisky, säger jag, för att lägga upp en slant på gamla dar. Hvad är det för rättvisa i att det ska tas ifrån oss? Hvad är det för mening med att lefva då? Låt oss förresten se, hur många det finns här, som går med på Tommys idé. Låt dem sträcka upp handen, så får vi se.

Några tjugotal armar höjdes i luften. De voro alla slutna i gamla rockärmar. Somliga af ägarna hade blå näsor och pussiga kinder. De flästa sågo schaskiga ut, med ansiktsdragen och blickarna lika slitna som kläderna.

Tommy mönstrade sina trogna. Det skymde för hans ögon. Han armbågade sig sakta ut ur rummet...

Men Frank stod kvar.

— Låt dem, som går med på Tommys plan, bilda en förening. Där är ingen som vill hindra dem. Men hvarför ska de försöka tvinga oss andra, som inte har någon nytta af föreningen, utan bara pålagor?

Frank steg ned från sin upphöjda ställning. Han var nöjd med sig själf. Han pustade ut ett slag, torkade svetten ur pannan.

— Det var varmt det där, sade han till sig själf.

Efter en stund kom Dick fram till honom.

— Hör du Frank, där är några af Tommys vänner som tycker du borde ha smörj. Det är bäst du aktar dig.

Några af de ruggiga samlades omkring honom. Deras blickar talade ett tydligt språk.

— Hör du Frank, du ska akta din trut, annars kommer vi att olja den åt dig.

De vanliga fientligheterna togo sin början. Man bildade en ännu tätare ring, började knuffas. Frank tog emot törnarna så godt han kunde. Men hans blick skiftade. Den var orolig och skrämnd.

Då var Dick framme.

— Det är inte rätt det här, sade han. Hvar och en ska ha lof att säga hvad han tycker. Annars blir det ingen frihet. Frank och hans vänner har lika stor rätt att börja bråka med Tommy.

Den påtagliga sanningen i Dicks ord hade sin verkan.

Ringen vidgades och bröts. Frank släpptes ut under dofva mummel och återfick sin frihet.

— Kom så går vi, sade han till Dick.

De försvunno båda ut i dimman.

— Jag är törstig, sade han, jag behöfver ett glas bier. För rästen, var det inte rätt, hvad jag sa, hva?

Dick skakade på hufvudet.

— Ni har båda rätt, sade han. För rästen

— — —

Han skakade åter på hufvudet och mumlade för sig själf.

— Hvad säger du, frågade Frank.

— Jag säger: För rästen blir min tid inte så lång. Det känner jag på mig.

De trampade vidare, medan Frank diskuterade äganderättsbegreppet, på väg till närmaste krog.

Dick stannade plötsligt, grep tag om Franks arm:

— Hörde du, hviskade han. Hörde du inte?

De blefvo stående med tillbakahållen andhämtning.

Dick grep ett fastare grepp om Franks arm.

— Hör du inte nu — — —

Från ett hus, en hundra meter längre fram, höjdes ett långt, hest kvinnskri. Så följde där trampet af fötter, som springande aflägsnade sig åt motsatt håll. Skriket upprepades på nytt. Det lät, som om någon fått en knif gång på gång stucken in i lungorna.

— Hjälp, hjä—ä—ä—älp.

— Någon har blifvit mördad, sade Dick.

De började springa i riktning mot ropen, stannade utanför en järngrind, lyssnade . . .

— Det är här inne, sade Frank.

De öppnade den gnisslande grinden, sökte sig fram längs en sandad gång. Två hundar började skälla, då deras sulor knastrade mot grusen.

Några meter framför dem höjdes en kvinno-röst:

— Är det någon som kommer? Hvem är det?

— Två kuskar, svarade Dick.

— Hvar är ni?

— Här — — —

— Gå rakt fram, vänd till vänster, när ni kommit till trappen. Köksdörren är här på vänstra gafveln.

Det hesa, skärande skriket satte i på nytt.

— O—o—o—o—i—i—i—ii.

Dick och Frank sprungo in genom den öppna köksdörren. En brasa brann i spiseln. Två hundar, en terrier och en tax sutto och värmdo sig. De började skälla på nytt. En ung tjänsteflicka stod på golfvet lutad öfver en kvinna. Kvinnan låg raklång. Rundt omkring henne lågo hennes underkläder, som om någon slitit dem från kroppen på henne. Endast korsetten fanns kvar. Kvinnan sparkade med de bara benen i luften. Fradgan stod ur munnen på henne, som om hon tuggade på en tvålbit, ögonlocken lågo blå och svällda och slutna.

— Hvad står på, frågade Dick.

— Hon har haft ett anfall igen. Gud fader, så rädd jag är.

Kvinnan på golfvet satte åter i med ett hemskt skri. Hon hamrade hufvudet mot tiljorna, sparkade åter med benen:

— O——o——o——i——i——ii.

Frank böjde sig ner och fick ett fast grepp om hennes hufvud.

— Mörda mig inte, skona mitt lif, ropade hon.

Hon öppnade ögonen. Pupillerna stodo vidrigt stela. När hon fick syn på de båda männen, sökte hon rycka sig loss.

— Era djäflar, ropade hon. Ni får inte mörda mig.

— Hvad är det, frågade Dick.

— Eplepsi, kallar de det.

— Hvem var den som sprang sin väg?

— Det var fruns man. Hon får det alltid, när han kommer.

— Hvarför kallar ni inte in en doktor?

— Jag kan inte lämna henne ensam. Och förrästen brukar det gå öfver.

Kvinnan tycktes lugna sig. Brösten häfde sig, hon sökte taga djupa, långa andhämtningar.

— Den där korsetten kväfver henne, sade Dick.

— Ja, men hon är så styf och spänd, så att man inte kan få den af henne.

— Skär upp den då! Hon kan ju inte andas!

Dick fick upp sin täljknif ur byxfickan och började skära... Kvinnan spände ögonblickligen

ryggen i en båge, såg åter upp, fick syn på den stora täljknifven och ropade på nytt:

— Nåd, nåd, mörda mig inte.

— Jag vill frun inte något ondt, svarade Dick saktmodigt och generadt.

Men frun tycktes ej höra.

Dick började sprätta upp på korsetten på nytt.

— Hvad står på här?

Rösten kom från köksdörren. De tre vände sig mot den talande. Det var en poliskonstapel.

— Hvad hittar ni på här?

Dick reste sig upp, skräckslagen. Den stora täljknifven föll ur hans hand.

— Snälla konstapeln, det är bara frun som har fått ett anfall.

— Nå, men karlen med knifven då!

— Han skulle försöka sprätta upp korsetten, så att hon kunde andas.

Konstapeln kastade en reglementsenlig blick på kvinnan, på köksattiraljerna, de båda hundarna och de tre svarta kattor som lågo hoprullade på hvar sin stol försänkta i en hälsosam sömn.

— Vi får väl ta och hålla ordning på det här huset snart, sade konstapeln. Här är alltid ett sådant satans väsen.

Tjänsteflickan fick ett bekymradt utseende:

— Snälla konstapeln gör inte det. Frun är minsann så hygglig och ordentlig. Hon gör minsann inte något väsen.

— Ha, svarade konstapeln, om inte hon gör det, så är det karlarna, som kommer hit om nätterna.

Det blef tyst en lång stund. De tre männen betraktade kvinnan, som åter lugnat sig: konstapeln med en reglementsenlig blick, Frank nyfiket och värdesättande, Dick mer allvarligt ogillande.

— Skär upp korsetten, så att hon kan andas, sade konstapeln.

— Hon skriker så, svarade Dick, som stoppat täljknifven tillbaka i byxfickan.

— Ha! Konstapeln hostade ett slag och såg sig åter omkring.

— Vill konstapeln ha en droppa whisky, frågade flickan underdånigt.

Konstapeln strök högtidligt sina mustascher och svarade:

— Det kan behövas i den här dimman.

Han började gnugga händerna.

Flickan kom tillbaka med en stark whisky och en sodavattensifon.

Konstapeln svalde whiskyn torr i ett enda drag och torkade åter högtidligt sina mustascher.

— Säg, snälla konstapeln, anmäl inte någonting om det här huset. Konstapeln har alltid varit så snäll mot frun.

Konstapeln gaf henne en ogillande blick för hennes lösmynthet. Han stramade upp sig, ryckte ett slag i uniformsrocken för att släta ut vecken som vanpryde hans breda, manliga bröst.

— Vi får väl se, svarade han och vandrade allvarligt ut genom köksdörren.

— Vi ska väl gå, vi också, sade Dick.

Men flickan bad dem hjälpa henne med att

bära upp frun i sängkammaren. De båda kuskarna plockade upp henne. Dick tog tag i benen, Frank bar vid hufvudet, medan flickan gick i förväg och ledde processjonen upp för den mörka vindlande trappan.

— Det är en vacker kropp hon har, tycker du inte det, Dick, sade Frank, där trappan var som mörkast.

— Det har jag inte tänkt på, svarade Dick.

De placerade den sköna på den hvad bredden beträffar rikligt tilltagna bädden. Hon tycktes ha fallit i sömn, andades djupa lugna andhämtningar. Frank såg sig nyfiket omkring, kände på det blå täcket — jo det var riktigt siden — mönstrade de många flaskorna på hyllan öfver tvättstället, kastade en undrande blick på toalettbordet, där två stora lösflätor lågo omsorgsfullt sammanringlade.

— Tack för hjälpen, sade flickan. Nu sofver hon. Och när hon vaknar, så minns hon inte ett enda dugg. Är inte det besynnerligt, efter allt det väsen hon gjort?

De klättrade åter ner för trappan till köket.

— Vill ni ha någonting och dricka?

Frank ville gärna ha en whisky.

Flickan körde undan två af kattorna för att bereda sittplats åt de båda hjälparna.

— Det var en bra whisky, sade Frank.

— Tror jag det. Frun har alltid regäl vara.

Dick satt och funderade öfver ett glas vatten.

— Är hon gift.

— Gift! Ja då. Det var hennes man, som

var här, han som sprang. Han kommer ibland och vill ha pengar af henne. Och får han inga, så säger han, att han ska sticka en knif i hjärtat på henne. Han är ett kräk, gör ingen nytta. Men frun är så ordentlig och mån om sig. Och hon har ett så godt anseende i kvarteret, betalar allting kontant, hon vill inte ha några räkningar. Specerihandlaren har sagt till mig många gånger, att hon är den hederligaste mänskan i hela kvarteret. Det har han sagt flera gånger.

Flickan såg stolt ut.

— Och som hon sparar! Ni skulle se hennes sparbanksbok. Ni skulle inte tro era ögon, om ni såg så många pengar frun har på banken.

— Hvad ska hon göra med pengarna, frågade Frank.

— Hon ska köpa ett hus på landet och slå sig till ro, där ingen känner henne, när det här inte bär sig längre. Hon är allaredan rätt gammal, ska jag säga. Hon är åtminstone de 38, om hon är en dag. Men det vet inte herrarna, för hon sköter sig så väl och är så mån om sig så . . . De tror hon är 25.

Flickan skrattade.

— De är galna, karlarna, slutade hon.

— Har hon inga barn, frågade Dick.

— Jo då, hon har en pojke, som är sjutton år. Han går i en fin skola och ska bli någonting riktigt fint. Grosshandlare eller nånting sådant. Jag vet förrästen inte riktigt.

Dick reste sig upp.

— Är du färdig, frågade han Frank.

Frank svalde den sista klunken. De skildes från tjänsteflickan under ömsesidiga tacksägelser. Hundarna gáfvo ett afskedsskall. Kattorna vaknade och intogo åter sina platser på stolarna.

Frank och Dick trampade vägen hem.

— Ett sådant lif en sådan kvinna för, sade Dick efter en stund.

Han tänkte på Mary. Hon skulle ha varit trettioåtta år förra månaden, om hon lefvat.

— Ett sådant lif.

Frank såg fundersam ut.

— Mja, det kan nog så vara, att det är ett lif.

Så tändes där en glimt i hans ögon. Han log ett hemlighetsfullt frimurareleende.

— Men, ser du, Dick, hon samlar i alla fall till ett litet hus.

— — —

Hemma i dörren möttes de af Tommys hustru. Hennes ögon voro röda af torkade tårar; de yngsta barnen höllo sig förskräckta bakom henne. Någon-ting hade tydligen händt.

— Tommy har varit hemma ett slag, sade hon. Han är alldeles från vettet.

— Hvad är det med honom, frågade Dick.

— Han har sagt till mig, att jag ska säga till er, att ni ska flytta. Ni får inte bo här en dag längre, sa han.

Det blef en stunds tystnad. De båda männen sågo på hvarandra.

— Men mina pängar, ropade Frank. Han är skyldig för åtminstone tre månader.

Tommys hustru brast i gråt.

— Han sa, att det gaf han djä—ä—fvul—en. Frank får stämma mig, om han vill, sa han. Men han får inte bo här en dag längre. Han ska va borta, när jag kommer hem i natt, sa han.

Tommys hustru snyftade. Ett af barnen började också gråta af skrämsel.

— Mo—or, mo—o—or.

— Tommy har rätt, fortsatte hustrun mellan snyftningarna, om det är såsom han säger. Men han störtar oss likaväl i fördärfvet.

Där ute bröt solen genom dimman. Det var sådana där strålar, som man förr brukade se på biblarnas och psalmböckernas första sida, tjocka, massiva, mättade med en oerhörd kraft. De arbetade sig ned genom den gula dimman, lyste upp den, kom kolstoftet att glödgas, brinna . . . Och åter var det, som om en väldig brand gått öfver världen . . .

Kvällen efter höll Tommy vid droskstationen utanför Hotell Continental. Framför honom stod en lång rad droskor, bakom honom en ännu längre, den sista ända nere vid monumentet på Waterloo Place.

Hästen stod och halfsof med ena bakbenet på stället hvila och underläppen hängande. Tyglarna hängde slappa, virade kring Tommys ena arm. Den svartrökta kritpipan med det sönder-tuggade skaftet satt instucken i ena mungipan med piphufvudet vänt nedåt, tom och slocknad.

Där låg öfver hela hans gestalt där uppe på kuskbocken något af en Rodinsk påklädd tänkare. Ställningen var densamma: knäna uppdragna, armbågarna tungt mot låret, hakan stödd mot den knutna handen. Och så ansiktet, hårdt och ändock, trots denna hårda bitterhet, trött och undrande. Det var ett sådant ansiktsuttryck, som kommer en att inse, hur grofva och otypliga de hjälpmedel äro, med hvilka vi ha att lösa tillvarons många underbara gåtor.

Framför honom och bakom honom vädrade de andra kuskarna sina tankar. De hade sam-

lats i små klungor, talade med låg röst och gäfvö honom då och då ett skyggt och medlidsamt ögonkast. Kuskarna från hans eget bolag förde ordet. De andra lyssnade, nöjde sig med att kasta in en anmärkning eller svara med en bred spottblaka och en axelryckning. Tommy hade blifvit uppsagd på morgonen. Han hade kallats in på kontorets allra heligaste, stått öga mot öga med direktören. Det var den där föreningen, det var fråga om. Hvad menade Tommy? Hur hade han tänkt sig den?

De första replikerna hade växlats under höfliga former. Direktören var inte vidare hågad för föreningsrörelser. De betydde i nio fall af tio ett afbrytande af det goda förhållande, som existerat mellan arbetsgifvare och arbetare. Var det inte bättre att mötas som två vänner, som man mot man? Han bara frågade?

Dessutom — hvad ville de vinna? Lägre hyresafgifter för häst och droska?

Här satte sig direktören, högg tag i en pappersknif, fingrade den nervöst:

— Nej, det kunde ej realiseras. Bolaget bar sig redan dåligt. Utdelningen var liten. Om *det* var meningen med föreningen, ansåg sig direktören vara skyldig att nu så fort som möjligt säga nej. Var det däremot frågan om en understöds-kassa, mötte detta hans stora sympati.

Där låg knappast någonting märkvärdigt öfver denna scen. Den var tröstlöst alldaglig. De båda figurerna på båda sidor om det stora amerikanska

skrifbordet voro lika familjära som den äkta mannen och älskaren i en fransk fars. Allt skulle ha slutat — liksom i farsen — till båda parternas tillfredsställelse, om allt uteslutande hade berott på direktören. Men där var också Tommy att taga med i räkningen. Tommys stora fel var, att han ej trodde mannen i skrifstolen . . . Bolaget bar sig inte . . . ? Nej, min gubbe lilla, mig lurar du inte . . . Jag tror dig inte.

Detta tänkte Tommy för sig själf, medan han stod där och fingrade på sin hatt. Och hur skulle det vara möjligt för honom att tro det? Det stred mot hela hans uppfattning af lifvet och samhället. Långa år af erfarenhet hade tvingat hans tankar att tänka motsatsen. Som en hel armé af små arbetsamma myror hade de vandrat samma vannevägar. Hade inte den gamla ägaren dött stenrik? Hade han inte lämnat efter sig gods på landet och ett familjebolag? Men nu bar det sig inte längre! Mannen i skrifstolen kunde lika gärna be honom tro att solen var svart. Detta var förtryck!

Mannen i skrifstolen reste sig åter upp, gick af och an på golfvet ett par slag, stannade, skramlade med nyckelknippor och pängar nere i byxfickorna, ryckte på axlarna.

— Jaså — — — så — — — satt bitterheten så långt nere i Tommys bröst, kunde det ju ej längre vara tal om förtroende. Då var det bäst att skiljas först som sist. Det var ledsamt, men — — — som sagdt — — — Ingen är oer-

sättlig här i världen. Inom en vecka önskade han se Tommys konto klart.

Tommy hade tackat med en öfverdrifvet artigt gest.

Resten var stumt spel. Den andra parten tryckte på en hvit knapp i bordet. Portvakten visade sig i dörren; den andra parten pekade på Tommy; dörren öppnades ännu vidare; Tommy gaf honom en sista blick. Direktören svarade:

— Det är ert eget fel.

Så slogs dörren igen...

Det var detta lilla upptråde kuskarna nu talade om. Tommy hade berättat allt för några af sina anhängare. De spridde det vidare.

Själft satt Tommy tyst. Han satt och såg bort mot hotellet. Droska efter droska körde fram. Utkastaren i den ilsket röda guldkantade uniformen och de hvita yllevantarna steg fram och hjälpte droskornas innehåll ut. Klockan var ännu endast tio och det var mäst kvinnor, som kommo. Kvinnor af alla upptänkliga hvit- och gul- och bronshyade nationaliteter i djupt uringade klänningar och en blomma i håret, feta kvinnor och magra, korta och långa, bredhöftade och smalmidjade, små tidigt mogna, smidiga kattungar från Syd-Amerika ända upp till stadiga matronor från das grosse Vaterland. De två stora bågglamporna belyste dem för några sekunder, ett helvetiskt blåhvitt ljus som regnade ned öfver dem skoningslöst och kallt. Så försvunno de in i en af de många matsalarna där ett skärt sken från bor-

dens ljusskärmar svepte dem i en mera försonande slöja.

Utkastaren intog åter utgångsställning, stack tummarna i läderbältet, styrkans klassiska tecken, och stod staty till dess nästa droska kom.

Från hotelldörrarna tvärs öfver trottoaren bort till rännstenen stodo två rader åskådare i dubbla led, mönstergillt ordnade af polisen. De sträckte fram halsarna, när någon kvinna passerade in. De slappfeta eller utmärklade ansiktena sågo ut som mardrömmens vidrigaste masker i detta blåhvita ljus, som gjorde de regnbågsfärgade skuggorna under deras ögon ännu giftigare. De hade dragits dit af ljusen och stäten. De voro samhällets lägsta, f. d. gatslinkor, som själfva en gång i tiden trampat ut ur en droska i sidenskor och sidenstrumpor och som nu slukade dem, som tagit af efter dem med hungriga blickar! Det var f. d. soute-nörer, som en gång haft en sådan flicka till vän och gett henne den bestraffning hennes själ längtade efter. Här stodo de, syndare, som vändt tillbaka till sin ungdoms slagfält. Under pauserna mellan skådescenerna fördrefvo de tiden med att bita i en banan eller dra ett par bloss på en half-rökt cigarrett, som fått hvila sig en stund bakom örat likt en specerihandlares blyertspänna.

Vid elfvatiden kommo männen från teatrar, varietéer och långvariga ungarlsmiddagar.

Åskådarnas cigarretter släcktes och stoppades åter bakom örat. Halfätna bananer lindades in i tidningspapper för att åter plockas fram bort mot ett-tiden, innan man gick till sängs på en soffa.

Tommy satt och såg. Han stoppade pipan i fickan. Hans käkar började tugga nervöst. Han talade till sig själf. Ha! Där kommer de nu, de rika! Där betalar de nu för en sådan där kvinna lika mycket som jag förtjänar på en hel månad! Bort med dem, bort med dem, bort med dem, säger jag.

Han hväste fram orden. Han knöt näfven, skakade den hotfullt mot de stora båg slamporna.

Ett stycke längre bort började några kuskare se på honom. En af dem ropade:

— Hallå Tommy! Hvad hittar du på?

Tommy svarade med en blick.

Han satte åter den knutna handen under hakan. Det arbetade inne i bröstet på honom, brände, slet, sprängde. Han satt och räknade: först bjuder de på champagne och kaviar och ostron. Så är det droskan hem och driksängar. Och så fem pund till flickan. Hur hade de råd? Hvad var det för arbete de uträttade om dagen, dessa män, som kunde lefva så om natten...

Vid halftolftiden började de därinne, som redan gjort sitt val, att komma ut. Den ena droskan efter den andra körde fram.

Det blef Tommys tur. Han gaf sin häst en klatsch och svängde upp. En ung man kom ut med en flicka. Han blinkade till ett slag för det skarpa skenet, stack en silfverslant i utkastarens hvita yllevante och såg på Tommy. Sekunden efter brast han ut i ett gapskratt.

— Det var schutton hva' du scher leschen ut, Albert.

Han sluddrade på målet.

— Har du varit på begrafning, Albert lilla?
Det ryckte i Tommys ansikte.

— Nej, sir!

— Hvar har du då hållit hus Albert? Du kan anförtro dig åt mig som till din bäshta vän.

— Ingenstans.

— Var nu inte blyg, Albert, där är ingenting du behöfver dölja för mig.

Tommy mumlade en svordom.

Den unge mannen släppte sitt stirrande tag om Tommys ögon. Han hade plötsligt upptäckt hästen, gick bort till den och började känna den på benen.

— Hör du Albert, senorna äro inte torra nog på den där schtridschästen.

— Jo, sir.

— Hvad säger du?

— Jag säger: jo, sir!

— Tror du inte jag förschtår mig på hästar, Albert? Schäger du att jag inte kan sche om en häscht har torra schenor eller inte? Hvem tror du jag är?

— Det ger jag fan sir!

— Så — — — schâ — — — Det ger du fan..

Flickan började bli otålig:

— Kom nu så gå vi in.

— *Vi!* Jag schtiger in, när jag *vill!* Förschtår du! Men inte i hansch droschka. Säger du att jag inte förschtår mig på häschtar, Albert? Hvem tror du jag är?

— Det ger jag fan, har jag sagt.

— Jaså, du schäjer det! Nå! Vänta lite!
Jag scka bara tända en cigarrett.

Han drog upp ett silfverfodral ur fickan, bjöd utkastaren en cigarrett, tände en själf. Så vände han sig till flickan.

— Tror inte *du* håller, att jag förstår mig på häschtar?

— Jo — — — jo — — —.

— Nå, schå du gör det!

Han slog en knyck på hufvudet.

— Det var väl det!

— Kom nu åker vi!

— Åker vi! Inte med honom. Tycker du han scher ut schom han var värdig att köra för ett älskande par. Den schom scka köra för ossch, scka va mera lik Erosch. Hansch ansikte scka ha klaschischt sköna drag. Hansch piska scha va schpänd schom en pilbåge. Och schå scka han skjuta, förschtår du, skjuta på dom djäflarna. Tycker du Albert scher ut schå! Tycker du han scher ut schom en kärlekensch kusek? Schäg, uppriktigt, Albert, tycker du det själf? Du kan anförtro dig åt mig som åt din bäschtä vän.

Tommys händer darrade. Hans käkar började tugga nervöst.

— Hva är det du schitter och tuggar på Albert. Du kan anförtro dig åt mig, som åt din bäschtä vän. Jag kan bevara hemligheter.

Flickan drog sig tillbaka in i restaurangen.

Åskådarna började skratta. Några sträckte fram händerna:

— Sir, en slant, sir, jag har ingenstans och sofva i natt, sir!

— Det var ruschkiigt.

Han vände sig åter till Tommy, betraktade honom länge.

— Du talade inte om, hvad det var du tuggade på, Albert?

Nu ansåg polisen det vara på tiden att gripa in. Han trädde fram.

— Vill ni ha den här droskan, sir?

Den frack-klädde stirrade förvånad på konstapeln.

— Det vill jag vischt inte. Jag har inte velat va oartig. Därför har jag inte schagt till honom att köra i väg. Fascht jag har menat det hela tiden.

Poliskonstapeln gaf Tommy ett tecken, kort och bestämdt.

— Kör i väg!

Tommy höll in tyglarna.

— Det är min tur.

— Kör i väg!

Den frack-klädde ville åter ha sitt ord med i laget.

— Kör i väg, Albert, kör i väg.

Poliskonstapeln blef otåligare.

— Kör i väg! Fort! Undan!

Tommy höll in hästen hårdare. Den backade, stampade, tuggade fradga, gaf nervösa spattslag med bakbenen. Det brann för Tommys ögon. Det brusade i hans öron. Han ryckte hästen

gång på gång i tömmarna. Den började göra gunghäströrelser.

— Är det här rättvisa, ropade han. Ska jag behöfva bli utskälld af en sådan där full spoling?

Allt flera människor samlades. De stodo stumma, stela, i spänd väntan...

Konstapeln såg sig omkring ett ögonblick, tog upp sin passbok och antecknade Tommys nummer. Så kom det återigen:

— Kör i väg!

Den frack-klädde blandade sig åter i leken.

— Du är en olydig medborgare, Albert. Du schtäller dig inte ordningsmaktens befallningar till efterrättelsche. Du kan schvärligen kallasch en prydnad för ditt land.

Då svepte Tommys piska öfver hans ansikte. Mänskorna omkring ryggade tillbaka. Det hördes ett mummel. Mumlet slets sönder till utrop, protester, instämmanden.

Tommy gaf sin häst ett slag öfver öronen. Den tog några höga språng. Mänskoskaran vidgades.

— Kör inte ner oss, mänska!

— Hvad i röda helvetet är det med er karl?

Hästen körde in bland dem, tuggade fradga, slog med hufvudet, skakade...

Men poliskonstapeln var genast framme och fick tag i hufvudstolen. En annan, som vuxit upp ur jorden, stod vid kuskbocken.

— Kom ner!

Tommy lydde utan ett ord. Han såg polis-konstapeln fast i ögonen:

— Jag tänker inte göra något motstånd.

Han andades häftigt som om han utfört en handling, hvilken ansträngt hans krafter till det yttersta.

— Jag ska följa lugnt med.

Mänskor från restaurangen fyllde den stora hallen. Nya åskådare strömmade till. Nya polis-konstaplar trollades fram för att skingra massan. Den frack-klädde stod och torkade sig i ansiktet; en rödblå strimma växte fram öfver kinden. Han hade plötsligt nyktrat till.

— En sådan lömsk lymmel, sade han till en konstapel, som antecknade hans namn.

Tommy fördes till närmaste poliskontor. Hästen och droskan följde efter. En lång prosession af skädelystna bildade arriärgardet.

— — —

Dagen efter dömdes Tommy.

Hans meritlista hade följande utseende:

Olydnad mot i tjänst varande poliskonstapel
— 14 dagars fängelse.

Vårdslöst handskande med häst i folksamling, så att kroppslig skada till andra däraf kunde uppkomma — 2 månaders suspension af innehafd droskusklicens.

Väld på öppen gata — 3 punnds böter eller en månads fängelse.

Polisdomaren var en gammal skallig och välvillig man. Han förehöll Tommy vikten af att en droskkusk aldrig förifrade sig. På hans jämna lynne berodde många mänskolif, den relativa säkerheten på gatorna. Det var därför af allra

största vikt, att godlynta män innehade sådana poster. Dessutom frågade han Tommy om han hade någon förmildrande omständighet, utom hvad i saken förekommit, att framdraga.

Tommy sade:

— Jag har hustru och sju barn.

Polisdomaren såg allvarligt ledsen ut. Han kunde emellertid ingenting göra. Han svarade som sant var:

— Det skulle ni ha tänkt på innan.

Den andre bråkmakaren ådömdes för förargelseväckande uppträde att böta ett pund eller 10 dagars fängelse.

Han betalade leende pundet.

När Tommy kom ut igen, var det redan full vår.

I de små trädgårdstjapporna utanför husen stack tusenskönan upp ur gräsvallarna. Krokusens tid var redan all. Det lyste skärt hvitt från fruktträden. Syrenerna blommade. Guldregnet började springa ut.

Allting var nytt och egendomligt främmande. Där blåste en bris genom gatorna, som om hafvet stigit närmare London.

Tre andra släpptes ut samma morgon som Tommy. Den ene bar fina kläder. Ett stycke från portarna höll en droska. Han gick rakt fram till den. Då dörren öppnades kunde man fånga skymten af en kvinna, hvars ansikte lyste vaxgult mot droskans svarta kläde.

Den körde bort i god fart.

Tommy och de två andra gjorde sällskap. De två hade haft straffarbete och voro därför stadda vid kassor. De togo Tommy med sig till närmaste krog. Man skulle väl dricka för friheten!

— Det är vår igen, sade den äldste. Han

såg ut genom glasdörren med en blick, som om han sökte åter igenkänna ting, som en gång varit honom nära och alldagligt förtrogna. Han hade ett af dessa ansikten, som skulle ha kommit en determinist att gnugga händerna af tillfredsställelse.

— Ja, svarade den andre. Han var yngre, en tjugofem, trettio år med ett undrande uttryck i ögonen, som om han ännu var öppen för nya argument vis à vis problemet om mänskans fria vilja.

— Nu gäller det att börja på nytt. Det har sig fan så svårt när man suttit ett par år därinne.

— Där finns ju alltid fängelsemissionärerna, svarade deterministen och skrattade cyniskt.

Tviflaren satt tyst en stund.

— Å fan. De behandlar en ju, som om man var ett småbarn. De skaffar en plats och kommer och snokar upp en och frågar hur man mår och hur man sköter sig och är som barnpigor. De förstår inte, att hvad en fånge vill, är friheten.

Deterministen värdigades ej svara. Allt detta var för honom gamla sanningar.

Tommy satt tyst. Han ville gå hem. Men en egendomligt orolig maktlöshet fyllde honom. Han kunde ingenting besluta sig för. Allt var på samma gång en egendomlig blandning af gammalt och främmande nytt. Allt var sig likt och ändock ej sig själft.

Deterministen bröt tystnaden.

— Den där, som åkte bort i droskan, var en djäfla skurk.

— Hur vet du det?

— Det kunde jag väl se. Tror du annars de sätter in en öfverklassare?

Han fördjupade sig i ett glas öl. Så sade han:

— Han har det bra. Nu åker han hem. Där kysser de om honom och säger till honom, att han inte ska tänka på det, som varit. Och så stoppar de hans fickor fulla med pengar och skeppar ut honom någonstans. Och där tar vänner hand om honom, står på kajen och ser glada ut och säger: välkommen gamla gosse, och säger: kom nu ska vi gå och ha en drink, innan vi far hem. Du bor hos oss så länge. Det är hvad de gör. De har det bra, de rika.

Tviflaren satt och såg på sitt glas, som han tömt:

— Hvad sprit smakar konstigt, när man inte smakat det på en tid.

Deterministen skrattade:

— Ja, till och med spriten får man vänja sig vid på nytt, när man kommer ut. Men vet du, hvad jag har tänkt på? Man ska strala från de fattiga. De bryr sig inte om och kalla på polis. De förstår en. Men tar man bara så mycket som en silfversked från de rika, så blir det genast ett satans hallå.

Tviflaren nickade:

— Ja, så är det. Det vore riktigare om det vore tvärtom.

— Jo, jag tackar jag! Då kunde man säga, att stugan började bli ordnad.

Han gnuggade sina händer.

Tvifflaren reste sig upp, såg undrande ut genom krogdörren.

— Man får väl slunga sig ut i friheten igen, sade han. Morgens pojkar.

Tommy reste sig också. Deterministen stannade kvar.

Tommy trampade den långa vägen hem. Hans maktlösa oro växte till ångest. Han tänkte på tvifflarens ord: slunga sig ut i friheten...

Han hade ett par gånger fått underrättelser från sin hustru. Hon skulle försöka hålla hemmet samman, hade hon skrivit. Hur hade de det nu? De bodde väl kvar. Annars skulle han nog ha hört från dem...

När Tommy vände in på den lilla gatan, saktade han stegen. Blicken gled längs husväggarna, nyfiket, ängsligt. Gatan var sig lik. Kvinnorna sutto och snattrade med hvarandra i dörröppningarna. Barnen hade skockats kring en positivhalare och dansade till marseljärens toner.

Han upptäckte två af sina egna telningar i klungan. Han försökte smita obemärkt förbi. Men en af dem stannade i dansen.

— Far, ropade hon, men tystnade lika plötsligt, stoppade ett pekfinger i munnen och såg skamsen ut.

Tommy svarade ej. Han tog ut stegen och svepte in genom sin dörr, som stod öppen. Han gled in i köket, där han hörde någon skramla med kärl.

Han stannade på tröskeln. Det var ej hans hustru. Det var en ung kvinna i underkjol, kamm-

kimono, ett par gamla högklackade, nerklippade skor och håret fullt med stål-papiljotter. Hon såg förvånad på honom, men fattade plötsligt situationen.

— Frun är inne i rummet bredvid, sade hon med ett förvirradt leende.

Han gick dit in. Hon stod och bäddade upp. Då hon såg honom, satte hon sig på sängkanten.

— Jaså, du kommer nu, sade hon.

Tommy tog plats på en stol vid dörren. Ett par af barnen smögo in och ställde sig ett stycke framför honom. De hade pekfingret i munnen. Deras blickar flaxade kring och slog skyggt ner på Tommy för några korta sekunder. Tommy kunde ej uthärda dessa ögon. Han visste ej hvad han skulle göra, om han skulle ta dem i famn och kyssa dem eller be dem försvinna. Det blef slutligen det senare.

— Hvad står ni och glör på er far för? Ut och lek med er ungar.

Pekfingrarna drogos ur munnarna. De tassade sakta ut igen.

— Hur har du klarat det, frågade Tommy efter en stund.

— Jag fick rummet där uppe uthyrdt.

— Är det till fruntimret där ute i köket?

— Ja.

Det blef tyst. Tommy satt och vred på sin hatt. De växlade några skygga ögonkast. Hustrun reste sig och fortsatte med bäddningen. Men plötsligt vände hon sig om, som för att svara på hans tystnad.

— Ja, hvad skulle jag väl göra? Jag fick ta hvad som kom. Hon hade själf lite möbler med sig, så där är alltid säkerhet. Och så betalar hon femton shillings i veckan. Hvad skulle jag göra?

— Håller hon sig tyst däruppe?

— Jag har aldrig hört något.

Det kom undvikande. Så tog hon åter i med högre röst, för att tysta ner alla invändningar:

— Förrästen! Du ser ju själf hur det går. Har det inte gått utför för oss hela tiden, sen du började förbanna de rika? Har det inte det? Hvad hjälper det med att förbanna. Hvarför kunde du inte hålla dig lugn som Dick och Frank?

— De är inte gifta.

— Du är väl inte den enda kusken i London, som är gift och har barn.

Tommy reste sig upp.

— Jag är hungrig, sade han. Har du någonting varmt och ge mig.

Han fick en kopp té och en half kaka bröd. Men han måste äta det, som bibeln bjöd: i sitt anletes svett. Hans hustru gaf luft åt allt det, hennes hjärta burit på.

— Hvem tror du du är? Tror du du har kommit hit för att ordna hela världen?

Tommy satt med en brödbit i högsta hugg:

— Tyckte du inte, jag hade rätt, hva'? Har du inte sagt det flera gånger.

Hustrun snappade otåligt efter luft.

— Jo, det tyckte jag. Men då visste jag

inte, hvad som skulle hända. Bråka, det kan man göra, om man inte har hustru och barn och tänka på.

Tommy reste sig upp. Han såg undrande framför sig. Hans blick förlorade sig i virrvarr och gåtor. Det hade verkligen gått utför med honom, sedan han började förbanna de rika. Där fanns ett sammanhang mellan förbannelserna och denna färd utför. Hur länkarna voro smidda samman, kunde han ej se. Men sambandet fanns där i alla fall, oupptäckligt, öfvernaturligt.

Allt detta tänkte han på. Högt svarade han, medan han tog sin hatt:

— Hade jag varit ensam, hade jag inte behöft bråka, inte börjat tänka på allt det, jag nu går och funderar på.

Men hustrun drog fram med sitt gamla argument. Han var väl inte den ende kusken i London, som hade hustru och många barn.

Nej, det var sant. Han kände många. De höllo sig lugna. De drogo sig fram. På något sätt. De hade kanske till och med roligt.

Han satte hatten på nacken och öppnade dörren. Så vände han sig om och såg på sin hustru:

— Men ser du, de har inga idealer.

Han smet åter längs den lilla gatan och slungade sig ut i friheten . . .

— — —

Bort mot ett-tiden stannade han utanför ett vackert och välvärdadt hus. Det låg vid en för-

nämt stillsam gata, där unga lindar växte upp ur trottoarens asfalt i vårens allra ljusaste, jungfruligaste grönska. Mellan husfoten och järnstaketet låg en liten trädgårdstäppa. En gammal herre gick omkring i skjortärmarna och påtade med en pinne runda hål i midtrabattens svarta mylla. Han satte plantor. Den gamle herrn hade ett förnämt och stilla ansikte. Den ömmaste omsorg lyste ur hans ögon, när han tog växterna ur vidjekorgen och satte dem i jorden. Han stoppade myllan omkring dem, som om han stoppat om sina barn.

Tommy ställde sig att stirra på honom. Han hade vandrat omkring, ett byte för tröghetslagen. Nu stod han här, i kraft af samma lag.

Den gamle herrn såg på honom:

— Är det någonting ni vill?

Tommy ryckte till. Hans tankar hade förlorat sig i drömmar, dem den gamle mannen, hans fridlysta ansikte, hans välvärdade trädgårdstäppa trollat fram. Så skulle ett lif sluta, tänkte han. Så borde det sluta.

— Ursäkta, sir! Jag stod och tittade på trädgården. Vacker trädgård, sir! Inte många sådana i London.

Den gamle herrn rätade upp sig. Han log och lyste. Hans slätrakade ansikte påminde om ett barns.

— Ja, den är inte dålig. Den är mina egna händers verk. Tycker ni om blommor?

— Det gör jag nog. Men vi fattigt folk har inte råd till sådant där. Och inte plats håller.

Den gamle herrn såg ogillande på honom.

— Ni har ju parkerna, mänska! Ni har ju de stora parkerna, som staten underhåller för stora kostnader!

— Ja, det kan nog så vara. Men vi har annat att göra än sitta i parkerna.

— Ni har väl er fritid. Ni som andra.

— Ja, men det är inte så mycket.

Den gamle herrn såg åter på honom:

— Hvad har ni för arbete då?

— Ja, jag är utan arbete nu.

En tjänsteflicka stack hufvudet utom fönstret:

— Sir, lunchen är serverad.

— Kommer genast.

— Ska det va whisky eller rödvin?

Det gamla barnansiktet såg upp mot den blå himlen som om det sökte ett tecken.

— Det är för varmt för whisky, sade han.

Han torkade svetten ur pannan, betraktade sina myllsvarta fingrar en stund.

— Det är väl bäst att gå in och göra sig snygg, mumlade han.

Han öfverblickade sitt verk med ett stilla och förnöjdt leende och tog några steg mot trappan.

Men plötsligt vände han sig om. Tommy stod fortfarande kvar. Det gamla barnansiktet granskade honom. Och så småningom undergick det en förändring. Det förnöjda uttrycket gled öfver i något plågadt, oroadt. Den gamle mannens själsfrid var störd. Han tyckte sig ej kunna gå

in och sätta sig till ett väldukadt bord, medan Tommy stod därute och kanske var hungrig. Han var ej van därvid. Tiggare kommo sällan hans gata fram. Han hade satt upp en särskild liten plåtbricka på järngrinden, där det stod: Inga lumpsamlare, inga buteljuppköpare, inga tiggare.

Detsamma hade alla de andra gjort, som bodde på denna förnämt tysta gata. De ville vara i fred. De ville lefva i stilla ro. De ville ej bli påminta om lifvets skuggsidor genom uppträdan- det af schaskiga och orakade individer. De ville tänka väl och vackert om lifvet och mänskorna och världen.

Det var därför att den gamle mannen så sällan såg de undanstötta, som Tommy nu oroade honom. Hans harmoni hade försvunnit. Han såg från Tommy till de växter han nyss planterat. Men de kunde ej hjälpa honom.

— Är ni hungrig, frågade han.

— Ja, nog kunde det smaka godt med lite mat.

— Följ med mig.

Ögonblicket efter var Tommy innanför grinden. Den gamle herrn ledde honom genom en sidodörr till husets baksida och ropade på en tjänare. Han såg fortfarande plågad ut, medan han gaf sina order.

Tommy hade stannat, häpen. Hela den lilla trädgården såg ut som en enda blomsterbukett. Här var allting tidigt, taget från drifhuset, som

störde sig mot den ena höga tegelstensmuren. En doft af syrener stod stark i luften. Där var en gräsplan så fin och kortklippt som den underbaraste matta. Två bekväma korgstolar konverserade med hvarandra förnämt och lättjefullt tillbakalutade. Och här var allting tyst... Som om han varit tiotals mil borta från London. En lokomotivhvissla pep. Men den var långt, långt borta.

— Gå hit in i köket, sade den gamle.

Därinne var det samma frid. En gammal tjänare satte fram maten till honom på en styf och blåhvit duk. Självf såg hon så ren ut, som om hon aldrig tagit i ett kokkärl. Hennes ansikte lyste af en aldrig störd ro. Till och med katten, som satt och tvättade sig framför spiseln, gaf intrycket af att aldrig ha varit ute och musiserat om nätterna.

Tommy inbjöds att slå sig ned och äta. Den gamla tjänsteanden tassade tyst omkring på sina filtsulor utan att säga ett ord. Efter en stund kom en annan tjänsteande in. Också hon var gammal och fredlig och skinande ren, också hon tassade omkring med filtsulor under de broderade morgontofflorna.

— Här händer väl aldrig något, sade Tommy. De sågo förvånade på honom.

— Hända?! Hvad skulle väl hända!?

— Jo, jag menar, här händer aldrig några olyckor.

— Gud bevare oss väl! Vi hoppas få ha lifvet och hälsan ännu i många Herrans år.

Tommy stirrade framför sig. Så sade han:

— Ja, jag menade inte på det viset.

De sågo åter på honom förundrade, en smula oroliga som om deras herre för in en förklädd olycksfé i huset.

Det blef tyst. Inga andra ljud än Tommys slammer med gaffel och knif. Och så klockans tickande. Men ej håller den tycktes ha någon aning om hvad rastlöshet ville säga. På locket stod där visserligen inskuret: Tempus fugit, men denna sanning gällde tydligen endast andra klockor, inte henne. Hon gaf sig god tid, tickade långsamt, högtidligt, värdigt. Där var en liten biton före hvarje ljud, en liten tjänsteande, som kom en sekund innan för att annonsera: nu, nu tickar hon...

Slutligen reste sig Tommy. Han kände sig sömnig. Det var som om det inginge i husets skema eller som om själfva maten lagades så, att man skulle dåsa af efter den i en lugn och stilla slummer för att väckas, först när tiden kom för teet.

Han tackade och gick, sände en hälsning till den gamle herrn och lämnade för alltid bakom sig denna boning, där man med stillsamma, långsamma åthäfvor prisade lifvet för dess värdiga gång, för dess sköna fridfullhet, och där sjukdomarna och döden voro de enda olyckor, man räknade med.

När han kommit ut på trottoaren, kastade han ännu en blick öfver huset. I ett af fönsterna stod den gamle herrn och petade tänderna. Ut-

trycket af plåga och störd jämvikt hade ännu ej lämnat honom. Det sista Tommy såg af byggnaden var två ovanligt långa åskledare, som reste sig högre än lindarna på gatan för att skydda undan anfall uppifrån . . .

Tommy sökte sig närmare stadens centrum. Säsongen hade redan börjat. Trottoarerna voro fullpackade af köplystna. Damskrädderiernas fönster hade inrättats till salonger, där vaxfigurer växlade förnäma gester i de underbaraste toaletter. Musiken trängde ut från de stora restaurangernas vidöppna glasörrar.

Utanför en af dem såg han Frank afleverera en kund. Frank håfvade just in betalningen med ett älskvärdt leende.

Inne på Piccadilly, där de just nu byggde ett väldigt miljardärshotell, hade några människor samlats kring byggnadsplankets port. En arbetare kom ut med en bloddränkt näsduk kring högra handen. Tre fingrar hängde med skinnet fast vid handen. Hans ansikte var hvitt som krita. Han hade huggit tänderna in i öfverläppen. Blod droppade alltjämt ner på den murbruksstänkta asfalten. Förmannen stod i porten.

— Kan ni gå själf? frågade han.

— Ja.

Den krithvite försvann upp mot S:t Georgs lasarett.

Arbetsförmannen försvann ett ögonblick, kom åter ut, hängde upp en träbricka, där det stod måladt i stora, svarta bokstäfver.

New hand wanted.

Apply within.

Men Tommy gömde händerna ännu djupare ner i sina fickor och vandrade vidare.

— Akta dig för kitt, mumlade han. Händerna ska man va' rädd om.

Han tog vägen in mot Hyde Park. Nu efter lunchen började den åter fyllas. Privatekipage svängde in och ut i två långa rader. En biljettförsäljare dammade brådskande stolarna med en handduk. Då och då såg han hotfullt upp mot träden, där de fåglar kvittrade, som gjorde hans arbete så mycket svårare, än det skulle ha varit, om inga fåglar funnits.

Tommy satte sig på en bänk. Han föll in i sin favoritställning, benen i kors, högra armbågen mot låret, hakan begrafd i handen. Han satt och såg på den långa raden af ekipage och automobiler. Dyrbara hästar med höga trafsteg och fradgan droppande i stora flak mot den glänsande, våta bringan, kusken stel och högtidlig, betjänten med armarna i kors, vapen på vagnsdörrarna, kvinnor och män och besynnerliga hundar i vagnarna. Kvinnorna sågo allvarliga ut, granskade hvarandra kallt genom lorgnetten. Männen skötte konversationen, logo och skrattade, som om det gällde att blidka, värma, entusiasmera detta mellanting mellan kall, känslolös gudinna och oresonligt sensitivt barn, som satt bredvid dem.

Tommy sjönk in i sina gamla tankar. Han lade märke till att någon kom och satte sig en

meter från honom på samma bänk, men han gaf ej den andre ens en blick. Han följde vagn efter vagn med ögonen, medan det värkte inne i honom. Han tänkte på det stilla huset, där de gett honom mat för ett par timmar sedan. Det var detsamma här. För alla dessa människor funnos inga andra olyckor än sjukdomar och döden. Ingenting annat kunde hända dem. Ingen hyresvärd kunde kasta dem på gatan. Ingen arbetsgifvare säga: var så god och gå! Sjukdomen och döden, det var det enda. När förhållandena tryckte, packade de ett par koffertar och flydde. Bort med dem! Bort med dem! Bort med dem!

Han ryckte till! Han fick plötsligt känslan af att den andres ögon hvilat på honom länge. Han vände på hufvudet och möttes af en blick, mörk, brinnande, brännande . . . Den blicken höll honom fast, bunden. Han kände med hvarje nerv, hvarje droppa blod i sin kropp, att främlingen gissat hans tankar.

De båda sutto med ögonen i hvarandra en lång stund tysta, orörliga . . .

Så rätade Tommy upp sig, långsamt, som om han skrufvade sig ur ett hål. Den andre släppte sitt tag och började stirra framför sig. Tommy gaf honom några snedblickar. Den främmande var en gammal man. Nu först upptäckte Tommy ett grått skägg, en grå filthatt med stora brätten tillbucklad öfver grå lockar. Han hade ej lagt märke till detta förut. Ögonen hade fördunklat allting annat i ansiktet, liksom ett alltför skarpt ljus förmörkar det, som ligger omkring.

Nu lade han också märke till den andres kläder: en svart bonjour, ett par skor, ilsket nya och gula, oklanderligt stärktyg, välformade, vårdade, alltför tunna händer.

Plötsligt kastade sig främlingen åter öfver honom med sina brännande pupiller.

— Arbetslös, frågade han.

Hans engelska var bruten. En mjuk sydländsk accent.

— Ja.

— Länge?

— En sex veckor.

— Hvad är ert yrke?

— Varit droskkusk?

— Fick sluta?

— Ja.

— Hvilket bolag?

— London Joint.

Frågorna kommo med långa mellanrum.

Främlingen tog upp en liten oval tobaksdosa och en bunt cigarrettpapper. Med en otrolig färdighet fingrade han samman en cigarrett, tände den, drog röken djupt ner i lungorna, släppte ut den i två fina strålar genom näsan.

— Där har varit bråk där nyligen.

— Bråk?

Tommy flyttade sig närmare.

— Ja. En kusk blef afskedad, därför att han ville starta en fackförening.

— Herre Gud! Det var ju jag.

Främlingen såg på honom.

— Högst märkligt! Men ni blef ju inte afskedad? Ni bar er ju själf dumt åt?

Hans ögon smalnade till två strimmor, munnen drogs i en egendomlig grimas.

— Hur vet herrn det?

— Där var bråk om det i tidningarna. Direktören dementerade i Times alla uppgifter, som stått i arbetarebladet om ert afskedande.

— Och det var skada, tillade han, att det kunde dementeras. Förrästen... bolaget bär sig inte. Det är öfverkapitaliseradt.

— Öfverkapita...

— Ja. Där är för mycket pengar i det. De ligger och ruttnar där.

Tommy gjorde ej flera frågor. Lifvet bredde sig åter kaotiskt framför honom. Där funnos ej några fasta punkter. Allting gled... Hvad ville främlingen? Hvem var han? Tommy sökte gissa sig till det af hans kläder. Men han kunde ej placera honom i någon samhällsklass.

— Nyss kommit ut från fängelset, frågade främlingen.

Tommy ryckte till. Men han svarade ej.

— Ni har håret snaggklippt. Det var därför jag trodde det.

— Ja, jag kom ut i dag. Men det var inte för något ohederligt.

— Hvad menar ni med ohederligt.

— Ja... jag vet inte så noga. Stöld och mord förmodar jag

— Om ni inte har något att äta, och tar en

kaka bröd från dem, som har godt om det, anser ni det också ohederligt?

Tommy mötte åter hans brännande blick.

— Jag vet inte.

-- Nej... nej... ni vet inte.

Det kom otåligt, afbrytande.

— Hvad satt ni och tänkte på nyss?

Tommy svarade ej. Han borrhade blicken ner i sanden.

Den andre betraktade honom ett slag och slog plötsligt om.

— Här har ni en af era egna, sade han och pekade på en liten axelbred gråskäggig man, som kom vandrande förbi med snabba steg.

Det var arbetsministern. Han tilldrog sig en hel del uppmärksamhet. Damerna lorgnetterade honom kuriöst, herrarne hviskade hans namn. Då och då lyfte han på den mjuka filthatten.

— Där har ni en af era egna män. Nu skrattade främlingen, lutade sig in mot Tommy och såg road ut.

— Den mannen sade för ett år sedan, att ingen man — hvilket arbete han än utför — är värd mer än nio tusen kronor om året. Nu sitter han med trettiosex. Hvad gör han med de återstående tjugosju, de där som han inte är värd? *Han har lagt in motion om nittiotusen.* Gud i himlen! Mänskor och deras åsikter! Gör det inte ert hjärta trött och sjukt! Och det är en af era! Våra kan jag inte säga, jag har ju inte medborgarerätt här.

Han satt tyst en stund, såg hälsande upp mot solen ett slag.

— Nej! Man ska inte lita på någon. Höjden gör dem yra i skallen. De se stjärnorna så nära, att de vill fästa dem på sitt eget bröst. Och när vi därnere ropar: Hvar blir du af? Hvad hittar du på däruppe? så svaras det: Vänta, pojkar, vänta! Och så väntar vi. Och efter en tid ropar vi igen: Hvad i röda helvetet hittar du på däruppe? Du har ju stjärnor på bringan, och trekantig hatt och sabel. Du ser ju ut som en halfsned amiral i en pantomim. Då svaras det: Det betyder ingenting, pojkar, det är bara som det brukas häruppe, det har ingenting med mitt hjärta att göra. Och så väntar vi ännu en tid. Till slut tröttnar vi och ropar igen: Hvad innerst in i helvetet hittar du på? Då svaras det: Vänta lite, vänner (nu heter det inte pojkar längre), vänta lite vänner, tingen ter sig inte så enkla häruppe, som de gjorde därnere. Men då ropar vi: Hvad i Herrans namn är det för språk du talar? Och vi rycker undan stegen han klättrat upp på. Faller han ner? Inte! De där uppe har huggit tag i armarna på honom och hjälpt honom upp. Han är en af dem! Men han skriker ner till oss: Är det inte jag själf, som genom min järnhårda vilja, min outtröttliga arbetsförmåga, min snabba uppfattning kommit dit, där jag nu är. Fråga dem här uppe, så får ni höra. Kan ni inte läsa tryckt? Ser ni inte, att det står i alla de respektabla tidningarna? Hvad skaller ni för? Arbeta er själf upp, så får vi se, hur godt det är.

Främlingen slutade med ett skratt, afbröt det sekunden efter.

— Nej! man ska inte skratta.

Tommy hade lyssnat, spänd, stel. Hvad ville den andre? Hvart ville han? Det var som om han rört omkring i Tommys hjärna, lämnat allt i förvirring. Han gaf med ena handen, tog ifrån med den andra, log och var allvarlig. Men ett hos honom förblef detsamma: ögonen, lika brinnande, lika brännande, som om de ville förtära sig själf och allt omkring.

Han kastade sig åter öfver Tommy.

— Hvad tänkte ni nyss på? Hvad tänker ni på, när ni ser en sådan här parad? Afundsjuka? Sitter och tänker: jag skulle vilja åka så där? Eller är det hat? Eh? Det riktiga hatet? Eh? Ni mumlade något? Mumlade ni detsamma som era ögon sade?

Men Tommy svarade ej.

— Ni sa, ni har varit i fängelse. Vet ni, att af tio fångar i den civiliserade världens alla fångelser de nio sitter där för brott mot äganderätten.

— Nej!

— Så är det i alla fall. Nio af tio. Nittio procent. Hör ni hvad jag säger: ni-tio procent. Det är *en* sida af kapitalismen. Kom ihåg: bara *en*. Och den ljusaste!

Tommy såg plötsligt på honom:

— Hvad vill ni? Och hvad vill ni mig?

— Hvad jag vill er? Säg mig hållre: Hvad vill ni själf? Säg mig hållre: Hvad hoppas ni på? Hvad väntar ni er? Ser ni en bättre framtid

för era barn? En större lycka? Eh? Hvad vill ni? Hvad är ert mål? Eh?

Tommy svarade ej. Men han började förstå . . . Det arbetade inom honom . . . Ett våldsamt tryck låg öfver hans bröst. Aningar, dunkla, tunga, dimhöljda löste sig, sjönko åter tillbaka, innan de nått tankens strålkastarljus. Han fylldes af en plötslig fruktan, ångest inför någonting stort och hemskt, så öfverväldigande stort, att hela hans varelse förfärad bad om nåd att slippa bli verktyget för dess utförande. Han satt och skrapade med fotsulan i grusen, allt hastigare, allt djupare ner . . .

Främlingen kastade den brinnande cigarretten från sig med en rörelse som om han slungat den i en hög blånor.

— Men brinner det inte som ett helvetesbål inne i bröstet på er, när ni tänker på denna vidunderliga komedi. Vill ni ha siffror? Eh? Siffror är så oskyldiga. De säger ingenting eller också allt. Ni ska få dem? Tjugofyra miljoner fattiga och tolf miljoner under nödgränsen på fyrtiofem miljoner människor. Tänk på det bara! Och glöm inte bakom alla dessa siffror stå lefvande lif, människor, som ha ingenting annat än slumpen att tacka för eller förbanna hvar de råkat föras. Det är en mardröm, mänska! Det är nästan omöjligt för ens tanke att fatta! Och det är väl därför det får fortgå. Men känns det inte, som om man fått skabb inne i hjärnan, när man ser siffrorna framför sig. Man önskar man hade tusen fingrar att klia hjärnsubstansen ur skallen med. Det är som

om man såg in i ett därhus. Det är något så oerhördt, helvetiskt vidunderligt — — —

Tommy hade krympt samman under denna brinnande lava af ord. Han andades häftigt. Det skrek inom honom. Han kunde inte uthärda längre. Det kröp inne i hans hjärna . . . Med en snabb rörelse grep han tag om främlingens handlof, kramade den hårdt.

— Tyst, tyst, fick han fram. Jag känner mig så besynnerlig. Jag känner mig, som om jag skulle kunna göra något, skada någon, mig själf eller någon annan.

En herre i skinande cylinder och jaquette stannade framför dem, stirrade förundrad, orolig, från Tommy till Gråskägget och så åter tillbaka till Tommy. Där var ett uttryck i hans blick som om han plötsligt råkat på ett af världsstadens mörka mysterier. Hvad var det? Ett försök till rån? I Hyde Park? Midt på blanka eftermiddagen? Omöjligt! Men hvad kunde det vara? Ett utbrott af abnorm passion? Sekunden efter hade han vändt dem ryggen och promenerade vidare, försjunken i obehagliga funderingar öfver mänskösjälen vidriga källarlokalerna.

Tommy släppte sitt tag. Främlingen rullade en ny cigarrett, medan han följde den jaquetteklädd med en förolämpad blick. Så sade han:

— Ni känner att ni vill skada någon? Hvarför? Hvad skulle det tjäna till? Sardinlådor och dolkar i blomsterbuketter, våldsdåd och förifrada handlingar, hvad vinner ni med det? Sådant gör man när man är ung. När man blir äldre, renas

ens hat af idéerna, insikten om den rätta orsaken, den verkliga fienden visar en att våldsdåd ingenting uträtta. Det är innifrån, inne i människornas eget hjärta revolutionen skall utkämpas. Först då kunna vi vänta framtidsrikets ankomst.

Tommy satt tyst, slapp. Det värkte i hans muskler. Benen kändes underligt tunga. Men samtidigt fylldes han af en befriande lättnads trötthet.

Främlingen rökte lugnt sin cigarrett. Minuterna gled undan. De sutto och stirrade framför sig utan att fästa blicken på något.

Slutligen tog främlingen upp ett visitkort.

— Vill ni veta något om den framtidsstat vi drömmer om, så skall jag stå till er tjänst.

Han lämnade Tommy kortet. Tommy läste:

— José Metaxas. 169 Elm Road. N.

Gråskägget reste sig upp och nickade. Han vandrade bort öfver gräsmattan, stannade framför en rabatt praktfulla fuksior, som växte på stock, stod en lång stund beundrande framför dem. Så såg han upp mot solen ett slag och vandrade vidare.

— — —
Sent den natten satt Tommy på trappan till sitt hus. Dörren stod öppen. Hans hustru sysslade ännu i köket. Det var varmt och kvaft öfver allt därinne i rummen, där sängarna togo det största utrummet.

Tommy behöfde ensamheten.

Han satt trött och tom. Inom honom var

det egendomligt stilla. Öfver honom hängde storstadshimlen smutsgul i reflexen från de millioner ljusen. Ljudet från staden fyllde luften. Det lät som om ett oerhördt jättedjur råmat, ett jättedjur af så oerhörda dimensioner, att dess lungor kunde rymma tillräckligt mycket luft för att frambringa ett ljud som varade i timmar. Det var ett underbart dån, detta. Det fyllde en med en häpnad eller kanske rättare en vördnad, som närmade sig den religiösa, den kosmiska känslan. Det var harmoniskt detta dån, detta djupa rop. Det var ett ackord, bräddadt med en hemsk skönhet. Det innehöll allt: trötta hästars klapprande, fattiga fötters tramp, motormaskinens surr, glada människors skratt, sorgsnas gråt, förbannelser och böner, nödställdas skrån och balsalars valser — — — allt! Och ändock blef det harmoniskt... Som om det subtilaste musikgeni noga afvägt kako- och kallofonin däri, blandadt missljud och välljud tillsamman för att frambringa just denna hemska skönhet... Det var ett dån som från det stora Kosmos själf, ett ackord, skapadt af en jättebegåfning...

Någonstans i närheten... en gata därifrån... kanske två... lossnade ljudet af hästhofvar ur dånnet. Det kom närmare, närmare... Tommy kunde höra att hästen var trött, för hvarenda steg strök den bakhofvarna mot hvarandra... Han såg upp. Droskan kom in på hans gata, stannade ett par hus från hans eget. En dam i aftontoalett steg ur, följd af en herre. Mannen betalade kusken, medan damen gick i förväg.

Hon tog stegen rakt mot Tommys dörr, ryckte till ett slag, hälsade:

— Go' kväll.

Det var flickan, Tommys inackordering.

Han reste sig upp och gick in. I förstugan sade han:

— Fröken kan inte släppa in någon här, inte så här dags. Jag vill inte. Barnen — — —

Flickan såg på honom förvånad.

— Kan ni inte gå någon annanstans. Där finns ju godt om hotell.

— Seså, var nu inte oresonlig.

Hon gick förbi Tommy, fick syn på hans hustru, som stött till. De retirerade båda in i köket och stängde om sig.

Mannen hade kommit fram till dörren, men Tommy slog igen den. Den andre började hamra med portklaffen. Men Tommy svarade innanför:

— Ni kommer inte in. Ni får gå. Stå inte och för väsen.

Efter en stund gick flickan ut. Hustrun kallade Tommy till sig i köket. Den natten hade de två makarna ett långt samtal. Flickan hade erbjudit sig att betala trettio shillings i veckan, om Tommy lät bli att bråka. I annat fall skulle hon flytta dagen efter. Herrar tyckte inte om att gå på hotell och exponera sig. De satte värde på hemlifvets privata anonymitet.

De diskuterade saken. Slutligen bröt Tommy ut i ett mörkt skratt.

— Det är på deras lustar man skall lefva, sade han.

— Hvad menar du? Hvilkas?

— Öfverklassens. Då ser de inte så noga på pängarna. Men när det gäller att betala hederligt arbete, då är det ett annat ljud i pipan. Fy fan ett sådant samhälle.

Men detta var det egendomliga: dessa trettio shillings i veckan han nu fick för samma rum, Dick och Frank hyrt af honom för sex, gäfvö honom ej den lycka han förut tänkt sig vara förbunden med pengar.

Han höll sig oftast borta. Där växte fram ett egendomligt förhållande mellan honom och hustrun. De kände sig skygga för hvarandra. De växlade snabba ögonkast. Ingen vågade se alltför länge eller alltför djupt i den andres pupiller af fruktan att allra längst inne finna bilden af flickan.

Tommy tänkte. Han var ingen transcendentalist som Dick. Dick skulle ha kunnat lämna honom ett ögonblickligt svar. Han skulle ha hänvisat honom till de lagar, som öfverväldigande mäktiga lefde i hvarje människas hjärta och som när man aflifvade dem, spredo en plågsam stank omkring sig. Men Tommy var ej sådan. Han var en realiteternas man. Ur dem hade han sökt sin förklaring på lifvets skiftande fenomen. Han gjorde så också nu, när han grubblade öfver lösningen till denna själens skamkänsla, som beröfvade honom välståndets njutning, medan han stod med välståndets medel i sina händer.

Tommy tänkte. Och så småningom klarnade det. Han arbetade sig fram till en förklaring, som så nära som möjligt passade in i det maskineri af åsikter han förut hade gående om världen och lifvet och samhället.

Det var ungefär så här han grubblade :

Alla lagar äro skrifna af öfverklassen. De rika ha bestämt hvad som är brott. De ha också fastställt ett straff för alla brott. Men i vissa fall handla de ej fullt konsekvent. De ge ett slags villkorlig dom. Det vill säga, de låta brottslingen slippa undan med att känna ångesten. En af dessa situationer, där straffet endast hängde som en hotelse, var den i hvilken Tommy nu befann sig. Det var brottsligt att hyra ut rum till flickor. Det straffades enligt lagen, men endast i de fall, då man hyrde ut åt flickor som togo med sig hem högröstade och bråkiga individer. Så länge man däremot hyrde ut rum åt flickor, som endast inskränkte sig att hemföra gentlemän, bjöds polisen blunda. Ty öfverklassen behöfde dessa flickor och deras rum.

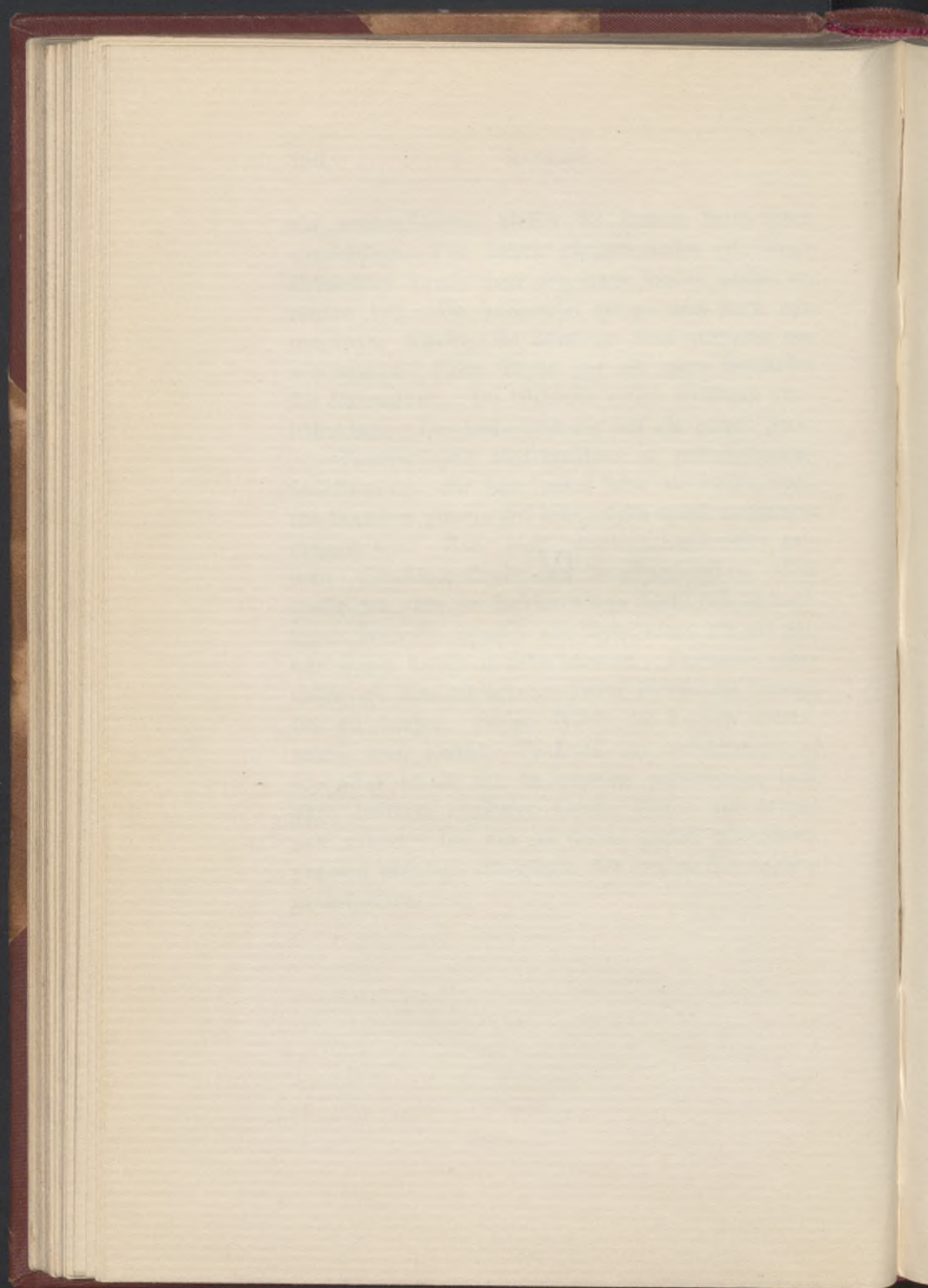
Lyckligtvis var Tommys flicka en kvinna som förstod att sofra.

Efter en tid fick Tommy anställning som kusk i Akt. Bol. Förbättrad Gatubeläggning. Han körde omkring med en ugn i hvilken där koktes tjära, som sedan spreds öfver tråkubbsbeläggningen. För detta arbete erhöll han aderton shillings i veckan. Han fortfor att behålla flickan. De trettio silfverpänningarna hade varit outhärliga för honom och familjen. Nu, sedan han kunde till dem lägga

sin veckoaflöning, blefvo de honom ännu mera outhärliga. För första gången under sitt långa äktenskap kunde han och hans hustru andas en renare luft. De hade råd att ge sina barn nya omgångar kläder, de företogo små utflykter om söndagarna. Fruen köpte sig en gom löständer för öfverkäken. De tillhörde redan en högre samhällsklass. De hade höjt sig till ett annat plan.

Tommy själf blef medlem af gatuläggarnas fackförening, där han snart kom att väcka uppmärksamhet genom sitt lidelsefulla språk gentemot majoriteten. Han blef ytterlighetsmännens talman. Särskildt ifrade han för aftalsbrotten. Han ansåg det vara en fackförenings bästa och strängt taget innersta uppgift att bryta aftal, att slå till, när slaget kunde drabba hårdast. Flertalets oförmåga att inse riktigheten häraf förvånade honom till en början. Sedan fyllde det honom uteslutande med förakt. Ty hvad var vidhållandet af ett aftal annat än en osynlig polisstyrka, tack vare hvilken kapitalet kunde känna sig tryggt och säkert. Det var på denna grund öfverklassprässen ständigt stämplade det som civilisationens grundpelare.

IV.

Det var välsignade dagar . . .

Sommaren, som eljes så lätt blir schaskig i en storstad, blir till ett vidrigt något af osunda köksdunster, svett, bensin och parfymdoft, höll sig ännu betagande ung och fräsch. De allra hvitaste balar af hvitaste, lättaste ull simmade lättjefullt fram under en himmel, så blå och ren som en vårnatt. Där strök en bris genom gatorna som en hviskande hälsning från hafvet. Fiskmåsarna, som annars aldrig brukade lämna Thamsens nerökta broar ur sikte, seglade långt in öfver staden, slogo ned i parkernas dammar, där de lågo och flöto som lätta leksaker af aluminium bland de tunga, feta ankorna.

En sådan dag, så fylld af sol och hvita moln och ung sommar, kom Dick körande i sakta skridt längs Piccadilly. Det hade varit en dålig dag för honom. Hans öga svepte längs trottoaren för att se en hand höjas till tecken, att han var önskad. Men det var ej en dag för droskor. Människorna rörde sig sakta och lojt på trottoarerna, logo mot solen och hvarandra, flockade

sig till parkerna, där de stannade framför rabatternas blomsterbuketter.

Dick höll plötsligt in sin häst med ett ryck! Hans hjärta slog till! Inne vid en husvägg stod en gammal sandwichman med ett stort plakat öfver sina skuldror.

Dödslängtan stod där i feta, röda bokstäfver på plakatet.

Dick lutade sig framåt, skuggade med handen för solen för att bättre kunna läsa affischen.

Föreningen Centrum för Högre Tankar.

Möte söndagen den 11 juni kl. 6 e. m.

FÖREDRAG

af

Mr. Hatan Tata, M. A. Oxf.

öfver ämnet

DÖDSLÄNGTAN

Allmänheten inbjudes.

Ordförande: Grefvinnan Garraway.

Lokal: Bond Street 198 B.

Sekreteraren.

Dicks hjärta gaf hårda slag. Blodet drefs med ökad fart genom ådrorna. Han fylldes af en plötslig rastlös glädje, en sådan egendomlig, tacksam glädje man känner, när man länge vandrat och sökt och längtat och tviflat, och så äntligen tror sig ha funnit. Tviflet sitter ännu kvar. Man vågar ej längre vara säker. Det är så ofta man blifvit bedragen. Men kanske ändock, nu, till sist, när man redan slagit sig till ro i en resignation

öfver alltings meningslöshet — — — Kanske ändock till sist — — —

— Kör på där framme! Hvad fan sitter du och sofver för? Se upp, ropades det bakom honom.

Han ryckte åter i tömmarna, körde i sakta skridt in på Bond Street. Hästen snubblade slött fram, medan Dick studerade husnummerna. Eleganta damer surrade som blomdoftbemängda bin ut och in ur de fashionabla diskreta butikerna. En herre gaf honom ett tecken att stanna. Men han låtsade sig ej höra. 193, 194—5—6; 197 var en terestaurang. Dörrarna stodo öppna. En dämpad stråkorkester spelade en vals därinne. Det var Quand l'amour meurt. 198 B. På trappan låg en stor karl och skurade trappstegen. På den glänsande ekdörren sutto två runda mäsingsplåtar med Fören. Centr. Högre Tankar i svart. Två plakat, lika det den gamle sandwichmannen burit sig trött och knäsvag på, voro uppklistrade på fönsterna.

Dick studerade huset, läste genom affischen ännu en gång. Den stora, starka karlen vände sig om och såg på honom.

— Föredrag här om söndag? frågade Dick.

— Ja.

— Fritt inträde?

— Ja.

Dick körde vidare och åter greps han af den sökandes rastlöshet. Var detta kanske till sist alla gåtors lösning? Dödslängtan — — — Var det icke det, han kände? Var det inte döden

han ville, alltid velat, sedan den morgonen Mary tagits från honom — — —

— — —
Klockan var redan en kvart i sju, när Dick söndagskvällen efter stod utanför huset i Bond Street. Han hade blifvit upptagen, måst kuska omkring i flera timmar med två utlänningar, som funno allting stängdt. Dick hade ej ens haft tid att taga snygga kläder på sig. Han hade lämnat hästen i spiltan med selen på.

Den stora karlen, som två dagar förut legat och skurat trappan, hängde nu utanför dörrarna iklädd en svart uniform med kantband af matta guldsnören. Öfver skärmen på hans mössa stod där broderadt i guldsöm: Centr. Högre Tankar. Han fördref tiden med att byta om fot, gäspa, snyta sig, göra utfall mot närgångna flugor med sina stora hvitvantage näfvar.

— Är det slut därinne?

— Nej, han håller på ännu.

Dick steg in i en liten förstuga, lyfte sakta undan en tung djupröd portiär, tassade sakta fram till närmaste stol. En stund blef han sittande framåtböjd som i kyrkan... Så såg han upp. . . .

Vid talarstolen stod en hindu. Han var europeiskt klädd med undantag af en saffransgul turban, som dolde det svarta håret. De mörka pupillerna voro infattade i ögonhvitor, som lyste med glansen af gammalt polerat elfenben. Tänderna lyste bländande hvita under läppar, hvilkas blodfärg stötte i blått. Hans tunna långa fingrar

med de breda lederna tvinnades nervöst kring hvarandra.

Där inne stod luften tung och stilla, mättad med parfym. Salen var full af människor, mäst kvinnor i eleganta eftermiddagstoalletter. Väggarna voro klädda i djuprödt. Djupröda siden-skärmar dolde och dämpade de elektriska lamporna i taket. Längst framme öfver estraden hängde ett galleri, där en stråkorkester halfsof. I en af estradens länstolar satt en medelålders dam i hvitt. Hon mönstrade Dick välvilligt, som om hon hälsade honom välkommen, genom en lorgnett med bågar och skaft af sköldpadd. Kring handleden hängde i en guldkedja en massa saker och skramlade: cigarrett-, munstycks- och visitkortsfodral och tändsticksask, allt af tungt guld.

Dick såg sig omkring ett slag. Plötsligt möttes han af ett ansikte, som kom honom att rycka till.

Det var Tommy.

Tommy nickade och log.

Dick kände sig plötsligt nedslagen, besvärad. Han granskade Tommy ett slag. Han var snyggt klädd. Kragen var hvit. Kläderna sågo nya ut. Men verkan af all denna yttre anständighet förtogs helt och hållet af flinet, med hvilket han hälsat Dick. Detta leende var så oändligt, obegräpligt blottadt på all vördnad, all högtidlighet. Det var ett sådant flin, som passar på en varieté, eller som om det sade: här ska du se på fan.

Dick kunde ej håller undgå det. Gång på gång vände sig Tommy om. Gång på gång

smutsade han Dicks högtidlighet, liksom han gjort det den natten de först mötts i kuskrummet. Där steg en aning inom honom, att kanske ändock allt detta var humbug. Annars skulle ej Tommy ha varit där med sitt hänflin och sina gudlösa blickar.

Dick sökte rycka sig från tanken på Tommy, fäste ögonen stramt på hindun och lyssnade.

Men han hade kommit midt upp i en period. Hindun talade om Kristus och Budda och lifsbejakelse.

Han hade en egendomligt sjungande röst. Den var på samma gång trött och musikalisk, dämpad och samtidigt klar. Där låg öfver den ett lugn, som ibland verkade resigneradt och åter ibland mättadt af medveten kraft. Själva dess rytm var som om någonting hvitt sträckts ut öfver ett oroligt vatten, som om en hvit dufva seglat sakta fram öfver mörka djup.

Dick satt och lyssnade till denna röst, som gaf ro utan att söfva.

Så gjorde den mörkhyade en paus, förde ett glas vatten till sina läppar, svepte med blicken öfver sina åhörare, som om han ville fånga dem alla i ett enda ögonkast — — —

— Men hvad är lifslängtan, lifsbejakelsen djupt sedt annat än en del af dödslängtan. Endast i dödslängtan får den sin sanna, sin verkliga förklaring.

Hvad vi kalla lifslängtan är, om vi närmare undersöka den, af två slag.

Det första slaget passar bäst till ordet läng-

tan, så till vida som den verkligen vill något annat, önskar en förändring, längtar till någonting nytt. Den springer fram ur själens betryck, ur dess känsla af det jordiskas fattigdom, litenhet, bisarra föränderlighet. Den är rastlös som turistens. Man skulle kunna kalla den själens reselusta. Men hvad är det väl, som ligger djupast till grund för detta vårt väsens vandringslusta? Upphör den därmed, att vi nått, hvad vi längtat efter? Bygger den sig bo, där den slagit ner? Nej! Hvad är det som drifver den vidare, allt längre bort? Det är detta: att hur långt bort vi än fara, så känna vi innerst inne, att det i alla fall blott var en anhaltsstation vi kommit till. Det den innerst inne vill och söker, vår själ, är ingenting annat än att spränga rummet, stanna tiden. Den är längtan till det bestående, till det tidlösa. Den är en längtan till evigheten.

Det andra slaget af lifslängtan skulle jag hellre vilja kalla lifsbejakelsen. Den kommer i de få och verkligt stora ögonblicken i vårt lif, i de ögonblick, då vi upphört att handla, då allting är stilla inom oss. Den har ingenting af den förras rastlöshet. Den är tyst och ödmjuk som en andakt. Inför den bli alla önskningsar tomma. Inför den tiger allt viljande. Det är ej de stora händelserna, som alstra dessa stora ögonblick. De komma ibland en välsignad dag, en välsignad sommardag som denna. Vi stanna plötsligt midt på trottoaren. Gatulifvet, som glider förbi oss, når ej längre vårt öra, dess buller höres fjärran, som om vi redan lämnat det långt under

oss. Vi ha fått en plötslig aning om evigheten. Evigheten hviskar i våra öron suset från rumlösa vidder. Allt det vi med vår hvardagstunga kallar lif har ingen betydelse, ingen mening längre.

Aningsfyllda lyfta vi händerna mot himlen, evighetens symbol. Vår själ hviskar en bön till svar, den bön den tyske skalden lät sin största skapelse uttala: stanna, ögonblick. Eller den kommer i de högsta lifsmomenten, i den högsta af all lifslycka: kärleken. (Här log den hvitklädda damen ett matt, trött leende och gaf hindun en egendomlig, hungrig blick.) Det är två sjäalars krampaktigt hårda grepp om hvarandra, för att hålla fast sekundens öfverfulla lyckokänsla, för att stanna visaren, som förflyktigar allt, vår lycka likaväl som oss själfva. I detta lifsbejakelsens stora ögonblick är det lifvets innersta princip vi vilja döda: föränderligheten, tiden. Vi vilja hålla evigheten kvar, vi vilja nuets eviga fortvaro. Själens ständiga rastlöshet likaväl som dess djupa sabbatsstillhet är ingenting annat än en protest mot urets tickande, ingenting annat än begäret att spränga vår egen tillvaros former och gränser. Det är en längtan *från* lifvet, ej till lifvet.

Den mörkhyade bugade sig. Den hvitklädda damen tog upp en diskret applåd och gaf honom ett tecken mot stolen bredvid hennes egen. Hon fattade om hans hand och mumlade något till tack. Under de halfslutna ögonlocken betraktade hon honom med samma hungriga sammetsblick.

Dick hade sjunkit samman i en stilla, underbart stilla, tacksam glädje. Där fanns ingenting

af förundran hos honom öfver det han hört. Kvasi-filosofens söndagssvada, som tjusade en skara upp-rifna, blaserade och okunniga societetskvinnor, alla dessa gamla gammalsanningar, som kittlade deras trötta nerver med den nya sensationens retlighet — honom gjorde de stilla och klar. Ja, så är det, mumlade han för sig själf. Så är det. Så har jag alltid trott och känt. Den mörk-hyade hade gett hans känslor röst. Det var allt. Ända sedan den tidiga morgonstunden, då nunnan suttit vid hans sida och talat om evigheten, hade han känt det. Allt hade varit meningslöst; dagar hade af-löst dagar; deras enda mål hade varit att söka förflyktiga det hos honom, som ständigt varit hans längtan: ett annat lif, en annan tillvaro. Nunnan... Hur egendomligt friska minnena stego upp inom honom. Nunnan... Hennes hvita klara hy, hennes stilla, hemlighetsfullt glada leende, hennes lugna, klara blick... Nu förstod han dem... Det var det andra lifvets närhet, som gaf henne denna klarhet, detta lugn...

Musiken spelade upp bröllophymnen: Ack, den som hade en dufvas vingar.

Dick böjde hufvudet framåt som i bön.

— Mary, Mary, nu ska du inte behöfva vänta länge. Nu är jag färdig. Nu kommer jag.

Så tystnade musiken. Det var slut. Åhö-rarna strömmade ut. De flästa af dem buro detta frågande uttryck i blicken man i allmänhet får, när man hör en mänska prata i väg om lifvet, lyckan och döden. Dick var den ende, hvars ansikte vittnade om den fulla förståelsen. Han

blef stående vid dörren, till dess hinduen och den hvitklädda damen passerat.

— Tack, sir, för era ord, sade han. Jag är bara en fattig och okunnig droskkusk. Men jag känner den där sabbatshvilan, ni talade om, sir.

De logo välvilligt mot honom.

Därute väntade Tommy. Han mötte honom med samma vanvördiga flin. Men det nådde ej Dick längre.

— Lustiga djäflar, dom där, sade Tommy.

Dick svarade ej.

Utanför höllo en rad åkdon, privata och åkar-droskor.

Plötsligt ryckte Tommy Dick i armen.

— Ser du på den där, sade han. Han pekade på Frank, som satt uppe på sin kuskbock och bad: Cab, sir! Cab, madam! Cab, cab!

— Hur långt har du hunnit med skithuset nu, kastade Tommy åt honom.

Frank svor.

— Jag skulle egentligen stämma dig, din fähund, för pängarna du är skyldig mig, om det inte vore för din hustrus skull.

— Gå på med det, skrattade Tommy.

Trängseln var besvärande. Droskorna hindrade människomassan från att svälla ut på gatan.

Plötsligt hördes där ett rop: Stanna tjuften!

Där blef en liten rusning, en början till en liten panik. Midt i klungan stod den hvitklädda damen med blicken blixtrande af förtrytelse. Hinduen fåktade med armarna. Någon sökte borra sig ut ur massan med hufvudet under de öfrigas

armbågar. I rusningen föll en hög hatt af, en liten brottning tog plats, skaran förtätades på en punkt, där man knuffades. Flera hattar knackades af. Men till sist togs tjuften. Polis Konstaplar kommo till. Då gjorde han en sista ansträngning, slet sig lös, fick handen ner i en af sina fickor, släppte den hvitklädda damens många guldfodral till marken, blef återigen fasttagen och lugnade sig.

Till polis konstaplarna sade han:

— Ni fick mig den här gången.

Den hvitklädda damen for ut i förebräelser.

— Så oförsämndt! Helt enkelt rycka sakerna från en midt på blanka eftermiddagen.

Tommy och Dick arbetade sig ut ur klungan. De svängde in på Piccadilly upp mot Hyde Park.

— Hvad tyckte du om svartingen, frågade Tommy.

— Han var bra.

Tommy såg på honom förvånad.

— Inte fan tar du dem på allvar?

Dick svarade kort:

— Naturligtvis.

Tommy skrattade:

— Akta dig för kitt. Det är en satans humbug. Den där hvitklädda damen var greffinnan Garraway. Hon har försökt sig på allt möjligt. Hon har varit socialist. Men de ville inte ha henne. Och när hon märkte att hon inte kunde spela någon fiol där, drog hon näsan tillbaka. Nu har hon börjat med den här cirkusen. Hon är humbug.

Dick hörde ej längre på.

— Allt är fåfänglighet, sade han.

— Sa han det, Salomo, ja, som hade varit kung i många Herrans år och gjort precis hvad han ville. Nej, du ska inte tro dem, de där öfverklassarna. De har alltid någon räf bakom örat. Hvad tror du de hade fritt inträde för?

— För att hvem som hälst skulle kunna gå in.

— Ja, det är nog rätt. Så långt. Men hvarför ville de ha folk in, som inte kunde betala entrén? Hvarför, frågar jag.

Men det visste inte Dick.

Tommy skrattade triumferande.

— Ha! Förstår du inte manövern. *De vill söka inbilla oss fattiga, att man inte är lyckligare, fast man är rik.* Förstår du inte det? Döden och allt det där mojet. Det är klart at? vi ska dö. Hva tjänar det att sitta och fundera på det. Ställ om så att vi kan lefva anständigt först.

Dick skakade på hufvudet.

— Du förstår inte det där alls, Tommy.

— Förstår! Jo det är just det jag gör. Det är en djäfla humbug det hela. Se på den där grefvinnan. Dödslängtan — — — ha — — — kyss mig på munnen — — — Där fanns min själ ingen dödslängtan hos henne, när den där karlen hade ryckt guldfodralen från henne. Då var det min själ guldlängtan i stället.

Dick skakade åter på hufvudet.

— Du förstår det inte, Tommy.

Vid Hyde Park skildes de åt. Tommy skulle in och hvila i parken till klockan åtta. Då skulle han till ett nytt möte.

— Ser du, sade han, jag går omkring och studerar om söndagarna, som jag kallar det. Ser efter hvad öfverklassen har för sig. Det är en cirkus ska du tro. Klockan åtta ska jag på ett föredrag om: (Han tog upp ett tidningsurklipp ur fickan). Hör på här, ska du få höra något riktigt läckert. Det är om: Faran af små familjer för staten. Hur tycker du det låter, hvad? Det blir också cirkus, ska du tro.

Han gnuggade händerna af förtjusning.

— Hvad lefver du på, frågade Dick.

— På öfverklassen naturligtvis, kom det med ett hemlighetsfullt leende.

Så skildes de.

— — —

Men inom Dick hade minnena lefvat upp på nytt till ett lefvande friskt lif. Hur klart allting kändes inom honom!

Hur underbart tyst och stilla det djupaste, det innersta, det som är vårträta väsen arbetar inom oss! Detta arbete är som hjärtats, som slår och slår utan att vi tänka på dess slag. Men så — en natt — när allting är tyst omkring och vi ligga och lyssna ut i denna stillhet, höra vi hur det rör sig, lefver...

Det är också så med det djupaste i vårt väsen. Dagar gå, fyllda af arbete och möda... I dess rörliga lif lägga vi ej märke till, hvad som försiggår där allra längst inne i oss. Bullret omkring oss, bullret vi själfva röra upp hindrar oss att höra och förstå.

— Men så — en gång, en stilla stund — bli vi plötsligt lyssnande, plötsligt förstående. Vi

finna vårt väsens rätta önskan . . . Där ligger den, vår längtan, plötsligt oförklarligt färdig, omstrålad af ljus, glittrande, lysande . . .

De långa dagarnas, de skiftande årens tysta arbete träder fram i dagen. Och med en glad och tacksam förvåning se vi, hur vårt lif trots all förvirring, alla tillfälligheter rört sig fram i en linje, så fast, så följdriktig, som om den dragits af en mästaress hand . . .

När Frank kom hem den natten, var Dick redan kall. Han låg klädd för natten och hvilan i sin säng. Från ena sängstolpen löpte en snara kring hans hals.

Frank kunde till en början ej förstå . . . Hur plötsligt detta hade kommit! Hur öfverraskande! Hur oförklarligt!

Det var först efteråt han erinrade sig ord Dick fällt. Då de talat om framtiden, hade han ofta sagt, halft bortvänd, mumlande:

— Min tid blir nog inte så lång.

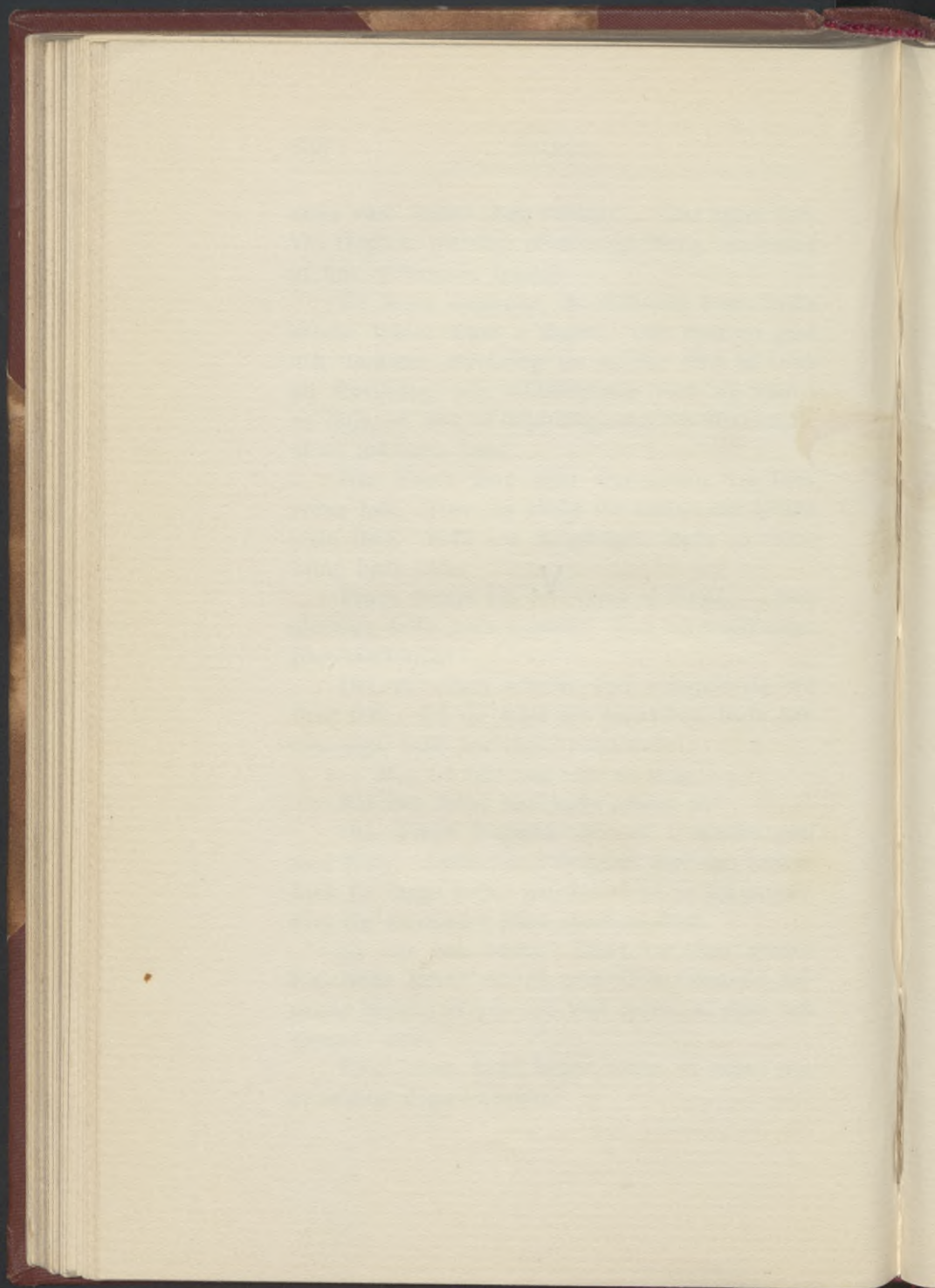
Var det detta, han hade menat då?

Och Frank begrafde honom i samma graf som Mary. Detta var i enlighet med den önskan Dick för länge sedan nedskrifvit på en bit papper, som låg förvarad i hans sparbanksbok.

Så var han borta. Snart var han glömd. Han hade lefvat ett lif, fullt af en bärande, lefvande kärlek, af rik och kort lycka, af djup och renande sorg.

Hvad mera, hvad högre kunna vi önska oss, vi snabba dagars fjärilar?

V.

Det var på hösten det stora svältåret.

Nöden började i Amerika. Några milliardärer i New-Yorks Wall-street hade blifvit osams, svurit hvarandra den blodshämnd, som är milliardärer ensamt förbehållen: att ruinera hvarandra. Eller också hade en varm vänskap plötsligt sprungit upp emellan dem. De möttes i all gemytlighet och beslutade att göra sig själfva och hvarandra ännu rikare. Jag kommer ej så noga ihåg hvilket. Den innersta orsaken är likgiltig. Resultatet blef i alla fall detsamma. Nöden kom.

Det var som om dessa milliardärer i Wall-street öppnat sina kontorsfönster och med slösande händer kastat ut säckar fulla med de dödligaste baciller. Nöden spred sig som en päst. Alla desinfektionsåtgärder visade sig tröstlöst ändamålslösa. Smittan fördes öfver den vida Atlanten till Europa. Den fann i undervattenskablarna en idealisk och karantänsfri förbindelseled. Dag efter dag gick där häftiga ryckningar genom oceanens telegraftrådar . . .

En vecka efter var pästen i Europa. Den bröt ut öfverallt, där befolkningen tätat kring fabriksskorstenar och grufschakt.

Så satte hösten in . . .

I kuskarnas stad, i London, började det oskyldigt nog. Det var de vanliga hösttecknen. En morgon vaknade man vid sång från gatan. Man klef ur sängen, rullade upp gardinen och såg ner. Man visste att sommaren var för alltid ohjälpligt ett minne. Det var ej morgonens höga kalla klarhet, ej håller dess fuktiga dis, som lämnade det ovedersägliga beviset. Nere på gatan gingo två män och sjöngo. De vandrade fram i en slags öfverdrifvet långsam begrafningstakt, hvilade för några sekunder på hvarje steg och sågo upp mot husradernas fönster, medan de sjöngo med skroflig röst:

We've got no work to do,
our wives and children starve at home,
and we've no work to do.

Man kunde se på dem att de inte varit arbetslösa länge. Deras bruna eller lejonfärgade sammetsbyxor voro rentvättade. Skjortlinningen, som stack upp öfver den högt knäppta västen, sken hvit mot den brynta halsen. Skoklackarna hade ännu ej fått den där misstänksamma cirkelsegmentformen, som inpräntar i ens hjärna, hur rund jorden verkligen är.

De försvunno sakta framåt gatan. Deras skrofliga röster stryptes i trafikbullret.

Men snart blef det värre.

Det visade sig, att de och deras bröder kommo med kortare mellanrum än ett arbetsministeriums välskötta statistik tillåter. Allt som dagarna gingo

började dessa män se allt hopplösare ut. Den hvita skjortlinningen följde anpassningens stora lag. Den ändrade färg, anlade den smutsbruna halsens skyddande förklädnad. Klackarna rundades af. De nötta delarna funnos väl ännu kvar någonstans i universum för att ej rubba satsen om materiens oförstörbarhet. Men deras befintlighet i denna nya form var af föga glädje för deras före detta ägare.

Så gick åter en vecka.

Hustrurna började följa sina män. Det var ett dåligt tecken. Hade det gått så långt, undrade man. Eller var det bara ett knep, ett trick att knipa medlidande? De kommo gatan fram, hon med ett dibarn på armen, han med en barnunge på en tre, fyra år vid handen. Hennes gälla röst skar in i hans skrofliga. Det var en ur harmonisynpunkt ohjälplig duett. Hur stod det till där hemma?

En vecka efter. Och nästa scen började spela. De arbetslösa slogo sig samman i flockar likt svultna vargar. De utnämnde en höfding, som gick i spetsen med en brandröd signalflagga där det stod tryckt: Vi vill ha arbete!!! I led om tre och tre vandrade dessa flockar omkring i det fashionabla West-end. Somliga buro små trälådor med en lång skära i locket. Det var sparbössorna. De skramlade med dem, och skramlet gaf en tydlig föreställning om bössans magra innehåll. Man behöfde ej vara en gissningsexpert för att något så när betänka, hur många slantar som skakades kring hvarandra därinne. I täten af tåget vandrade två poliskonstaplar.

Då och då stannade man, när ordningsmakten tillät. Flockens anförare steg upp på en liten pall, adjutanten burit, och började tala. Några promenerande stannade, lyssnade några sekunder, satte sig åter i rörelse. Det var mäst flockens egna medlemmar han fick till åhörare, och det var knappast hvad han afsett. Efter en kvart gaf polisen tecken till uppbrott. Anföraren steg ner, adjutanten stoppade pallen under armen. Så vandrade man vidare ... i höstsol och höstregn ...

De fingo snart ett särskildt namn, dessa flockar. Man kallade dem hungerparaden. ...

Man diskuterade dem i tidningarna. Hvad skulle man göra? Man interPELLERADE ministrarna i underhuset. Hvad tänkte de göra? De gjorde allt hvad de kunde, svarades det. De satte i gång med offentliga arbeten. De tillsatte en kommitté för att utrannsaka anledningarna. De förklarade också, att under nuvarande förhållanden intet osvikligt medel fanns mot arbetslösheten.

Men de arbetslösas antal ökades. Man sände ut folk i skeppslaster till andra länder, där dessa stackars fattiga satar arbetade till tonerna af en orkester, som spelade öronbedöfvande marscher uppe på kommandobryggan för att de ej skulle höra rösterna från infödingarna, som klädde kajerna under förbannelser öfver dessa gulingars brist på solidaritetskänsla och under hot att lem-lästa dem, om de vågade stiga i land. Man började fundera på att skicka dem ut till kolonierna

Kolonierna behöfde folk. Men ville kolonierna ha dem, dessa horder af män och kvinnor och barn, som ingenting annat ägde än hvad de gingo och stodo i, hvad nu detta kunde vara värdt? Kolonierna ville inte. Den anda som besjälade dem var på det hela taget mycket lik Edwards, f. d. lymmeln. De behöfde folk med ett litet kapital, visserligen litet men i alla fall så stort att ej staten ögonblickligen de landsattes skulle behöfva bygga stora fattighus för dem. Fattighus är det sista en koloni vill bygga. De komma först långt sedan de många frihetsstatyerna fått den vördnadsvärda ålderns patina. Förrästen behöfde man dem i England — om några månader igen.

De arbetslösa slog in på en ny taktik. De höllo stora möten på Trafalgar square. Hvarje lördagsmiddag samlades de många flockarna i Londons alla kanter, flöto som små trötta rännilar ner mot squarets stora damm. Uppe på Nelsonkolonnens bas stod en handfull talare, parlamentsledamöter, präster, sociala reformatorer, samhällsfilosofier med ett skema öfver botemedlen färdigt i fickan, fotografreporters, som togo snapshots. Trafiken strypte det mästa af talen. Man fick nöja sig med att betrakta gesterna, snappa upp några lösryckta fraser, när talaren satte megafonen till munnen för att nå dem, som stodo allra längst borta, eller läsa de tryckta resolutionerna, som kastades ut öfver massan. Mot kvällen skingrades man efter att ha enat sig om resolutionen. Gatsoparna ryckte in i demonstran-

ternas ställe. De hade en dryg timmas arbete med att rensa torget från de tusentals lapparna, som trampats ner i sörjan och sutto som häft-plåster vid asfalten.

Dessa möten fortforo flera veckor med mönstergill regelbundenhet. De började allt mera antaga prägeln af en fredlig, permanent institution, någonting man som bekant aldrig ägnar en tanke åt...

Det var Tommys skuld att polisen slutligen förbjöd dem...

— — —

Någon har sagt:

Tyst och länge gro de stora dåden. De växa spöklikt upp, obevekligt starka trots räddhågans, tviflets, den veka lifsviljans advokaty, och hjälten får i handlingen bronsstatyns säkerhet.

Det var så med Tommy. Den hösten utförde han sitt lufs Handling.

När han efteråt, i cellens tysthet, under fängelselfvets evigt enahanda rutin, granskade sitt lif och dess upplevelser, då låg allting klart under hans blick. Då såg han, hur årens alla händelser, de små likaväl som de stora, hade ledt upp till just detta. Det föreföll honom, som om just denna handling var kronan på hans lif. Utan den skulle hans lif varit ett tomt ingenting, någonting halffärdigt, en ansats utan språng, ett samlande af musklerna till slag utan att slaget någonsin följde.

Men det var först efteråt — i fängelset — han såg detta så klart. Dessförinnan hade allt

skett som i en dröm, en hemsk och plågsam dröm. Vecka efter vecka hade där legat en tyngd öfver hans tankar, en tyngd öfver hans bröst. Vecka efter vecka hade han varit fången i en rastlös tvekan. Han kände inom sig, att där var något han *måste* göra. Det tycktes honom för ett ögonblick så själfklart och naturligt. Och åter det andra så hemskt, så förförande, att han krympte samman, ville svika. Tviflet gaf honom ingen hvila. Det dref på och höll honom tillbaka. Det ropade i hans öra: gör det nu, nu! Och samtidigt kom det med sina invändningar: är du säker på att det är detta du vill? Detta tvifvel låg som en olja öfver hans stunder af klarhet. Om det du vill göra, är så själfklart, så naturligt, hvarför har ej någon annan, någon med större kunskaper och större erfarenhet om lifvet tänkt på det förut? Hvarför tiga alla de andra? Hvarför hålla de sig stilla?

Det var en sådan strid, som en man måste kämpa ut ensam. Tommy tog ej håller någons råd, gjorde ej någon till sin förtrogne. Hans hustru frågade honom ibland: Hvad är det med dig? Du är dig inte lik? Du går och gömmer på någonting? Men han svarade endast: Fråga mig inte. Jag kan inte svara, jag vet det inte själf.

Men så, en lördag, slog det plötsligt fram med hela de långa, stumma känslornas våldsamhet. Nu måste det ske! Nu är ögonblicket inne! I ett egendomligt tillstånd af dvala och oerhörd klarhet, böjde han sig ner, sträckte ut handen

efter megafonen, som den sista talaren ställt ifrån sig däruppe på kolonnens bas, satte den till sin mun och ropade . . .

Fastän Tommy ej själf hörde till de arbetslösa, hade han hela den hösten burit på förbannelser mot samhället. Han vaknade åter upp ur den bittra ironi, hans tankar under de tre sista åren rört sig i. Det började åter arbeta tungt och våldsamt inom honom. Genom anarkisten, som han en gång mötte i Hyde Park och som han sedan ibland besökt, hade han fått ett kort till kolonnen, där talare och andra privilegierade honoratiores hade sin plats. Anarkisten gick aldrig själf. Han fruktade massorna. De tände inom honom ungdomens eld, bragte honom ur jämvikten, väckte hans ungdoms längtan till dåd. Och ingen kunde ångra dessa återfall mera än han själf. Ty han förstod att inga helvetesmaskiner eller ansjovisburkar, inga massmöten i världen kunde bringa det tusenåriga riket närmare med en enda tum. Revolutionen skulle komma ej genom yttre våldsdåd, utan inifrån, från mänskornas eget hjärta. Han var en fredlig anarkist af den nya drömmande skolan . . .

När Tommy därför bedt honom om hans kort, hade han fått det.

Tommy hade stått däruppe och lyssnat till talen. Lyssnat och tänkt. Än var det en präst, som dundrat och hånat: Är vi inte kristna? Är det inte en kristens plikt att hjälpa sin nästa? Än var det en parlamentsmedlem, som med tordönsstämma klandrat regeringen och uppfordrat

ministrarna att ögonblickligen vidta mått och steg för nödens hämmande. Än var det någon annan, som klandrade öfverklassens själfviskhet och bad dem vakna upp till medvetandet af sitt medborgerliga ansvar.

Och så hade man skingrats. Lugnt och stilla hade flockarna spridt sig i kompassrosens alla riktningar.

Tommy hade vandrat hem, hopplös, trött och ändock rolös. Där hade han sett hufvud invid hufvud, tusenden och åter tusenden, en kompakt massa, som tycktes ha stelnat i trängseln, alla med ansiktena vända mot sockeln. Tjugotusen människor, tysta, bleka, då och då sträckande armarna i luften mot den höga kolonnen, som om de ville äntra dit upp, där luften var klar och höstdagens ljus dröjde ännu en sekund längre än där nere. Då och då ett hurrarop. Tjugotusen vidöppna strupar, vrålände med ett ljud som från rostiga trumpeter. Allt från en människomassa så inklämd, så kompakt, att det tycktes vara en omöjlighet att komma loss från hvarandra.

Och så — minuten efter — blir det åter tyst. Skymningen faller. Man går hem fredligt, lugnt. Hvad var resultatet? Intet! Kunde de, som samlats där och nu troppade af, vända tillbaka till hustru och barn med en enda hård brödskorpa mera i fickan, med en enda liten kopparslant, en enda liten kolbit, en enda liten vedpinne mera? Och ändock gingo de lugnt och fredligt tillbaka till dessa hem, där möbler och linne för länge sedan vandrat till pantbanken.

Det var detta, som fyllde Tommy med häpnad: denna lugna, borgerliga promenad hem. Han tänkte på de ord den fredlige anarkisten yttrat under ett återfall den eftermiddagen i Hyde Park: Känns det inte, som om man fått skabb i hjärnan! Är det inte som om att titta öfver muren in i ett dårhus!... Från klubbarna lyste de elektriska lamporna. Genom de höga fönsterna kunde han se herrar sitta därinne makligt tillbakalutade med en tidskrift för ansiktet. Det lyste blåhvitt utanför restaurangerna, där damer och herrar leende promenerade in till middagen. Men här, härute på gatan, trampade människor, som mist sitt fattiga dagliga bröd utan egen förskyllan.

Fanns där då inte bröd i London, tillräckligt mycket bröd att föda dem, som nu gingo utan? Hvarför skaffade de sig ej bröd, då det fanns? Hvad var det för en makt som band dem?

Tommy tyckte sig kunna förstå. Så hade öfverklassen uppfostrat dem, att de hällre gingo fredligt och hungriga hem i stället för att sträcka ut handen och ta... Det var en underlig värld, ett underligt samhälle...

Så kom den första lördagen i oktober. Tommy stod åter bland de privilegierade, uppe på kolonnens sockel. Åter strömmade hungerparaden in. Talarna samlade sig. Resolutionslapparna kastades ut öfver hufvudena, hvirflade omkring som väldiga snöflingor, fångades af sträckta armar. Så kommo talen. Återigen desamma. De följdes af hurrarop och mössor, som slungades i luften. Timma följde på timma. Skymningen föll på. Lyktorna tändes.

Den tunga himlen gulnade. Nelsonstatyn allra högst uppe på kolonnen försvann i detta gula skymningstöcken. Klockspelet i S:t Martins sotiga kyrka ringde till helgmål, dånade och dränkte alla ljud. Strax intill lyste Coliseumvarieténs namn i eldskrift högst uppe på kupolen. Bovrills kraftfoder och Schwepptes sodavatten skrefvos med fosforescerande panna på en husväggs griffeltafla, slätades ut igen, kom tillbaka, lekfullt och nonchalant som om ett barn roat sig därmed. Omnibussarna ute på gatan voro fullpackade med människor på väg till hemmet, middagen, kakelugnsvrån och pipan. I fönstren till den konservativa klubben stodo herrar och rökte, medan de då och då pekade ut öfver folkmassan.

Klockspelet i S:t Martin tystnade med några korta skarpa klämtningar. En man uppe på kolonnen läste resolutionen. Massan hurrade några slag. Där blef en långsam rörelse utåt i den kompakta hopen. Man tänkte skiljas...

Det var då Tommy, i ett ögonblick af svindlande klarhet och töckenfylld dvala, sträckte handen mot megafonen, satte den till munnen och ropade...

— Kamrater! Kamrater! Kamrater, ljud det öfver torget med en stämma, som spänts till heshet:

— Kamrater! Hvart skall ni gå? Till era tomma, brödfattiga hem? Finns där inte bröd i London? Finns där inte pengar i London? Finns där inte kött och kol att elda med. Fråga de rika? Fråga de där herrarne som nu sitta på sina klubbar? Hvarför lider ni i tysthet, ni dårar?

Hvarför går ni snällt och beskedligt hem? Hur länge ska detta vara? Är ni inte många nog, ni många, många tusen?

Plötsligen slås megafonen från hans mun... Slaget kommer bakifrån. Det följes ögonblicket efter af två järnhårda grepp kring hans handlofvar. Han vänder hufvudet åt båda sidorna, ser två ansikten under poliskaskar... Han gör ett försök att slita sig loss. Men hans armar äro maktlösa. De ha vridits långt upp på ryggen. Han blir stående alldeles stilla en stund, andas djupt, häftigt. Så rycker han till. Ute på ett af sockelns jättelejon brinner ett blixtljus af, fräser blåhvitt, slocknar... Det följes af ett andra, ett tredje. Det är snapshotreporters, som passa på att ta scenen för sin tidning. Han svarar dem med ett svagt, trött, grimaserande leende...

Men samtidigt har där gått en stöt genom folkmassan.

— Släpp honom, släpp honom, släpp honom!

Ropet går öfver i ett jättelikt dån. Alla röster samlas, det kommer som dånets och styrkans i en våldsamt vattenmassa. De många tusen börja åter röra sig in mot torget. Likt baciller i en droppe vätska trängas de om hvarandra och fram, fram mot sockelns sockel. Det är som om en lång och tung förtrollning brutits.

Poliserna där nere ryckas med som några små och bräckliga träribbor på en oceanvåg. Fram mot sockeln bär det. Några af massan ha i trängseln lyfts en half manslängd öfver de andra. Armar sträckas ut. Ett dussin äntra sockeln,

springa rakt fram mot Tommy och de båda konstaplarna. Med ett ryck är han fri. De föra honom i triumf ända ut till sockelns yttärsta kant.

— Ta emot, ta emot, ropa de.

Åter sträckas armarna där nere. Tommy slungas ut mot dessa armar, faller med en tung duns mot kroppar, som svikta, kastas minuten efter vidare, som om massan lekt slunga hvalfisk med honom, smusslas undan som ett kort i en kortkonst och står slutligen utmattad på asfalten, en försvinnande del i den tusenfaldiga skaran.

Men kring sockeln är det man mot man. Poliskaskar slås af, svordomar hväsa, ett och annat gällt skrik, då ett slag träffar allt för hårdt. Mänikor vråkas mot mänikor. Ny polis tränger in genom en väg banad af ridande konstaplar. De kasta sig handlöst mot den kompakta människoväggen med hufvudena före som vansinniga. Sakta... tum... för... tum... vika de tusenden tillbaka...

Någon börjar sjunga... Sången tas upp af de andra... Den ger nytt mod... Åter tränger massan fram. Framåt, framåt! Ansiktena ha fått underbara, förvirrade uttryck. Ögonen äro spärrade vidöppna, dragen ansträngda till det yttersta. Men detta är det underbaraste af allt: i dessa ansikten, som mist det mästa af sin mänsklighet, ser man ett leende, ett leende som om de gingo fram till seger...

Då höres där ett dån af galopperande hästar. Klockor ringa ilsket. Det är brandkåren. Hvad har händt? Det blir ett ögonblicks stillhet.

Från Whitehall, regeringsbyggnadens gata, komma brandsprutorna. Himlen står i gul brand... Är det endast reflexen från lyktorna? Eller hvad?

Så höjes där ett skri. Fem breda vattenstrålar stiga upp mot den gula nattbimmeln och falla åter som störtregn ned öfver massan. Det blir ett tomrum, där vattnet öser ner... Slangarna riktas allt snedare... Strålarna komma med allt väldigare styra... Människorna vackla, munnarna stå vidöppna, som om de ej längre kunde andas... Nya klockor ringa... Flera brandsprutor rycka fram... Massorna vika... skingras...

Efter en timma ligger torget tomt. De elektriska bågglamporna spegla sig i ett stilla vatten. Det brusar i afloppstrummorna. En skara gatpojkar vada omkring med byxorna uppkafade och leka badlif...

Tommy hade ryckts bort med en flock andra, som springande räddat sig upp mot Pall Mall. För några minuter hade han hållit samman med dem, mäst af trötthet, af viljelöshet. Hans kläder voro genomdränkta. Hans kropp värkte. Det högra ögat började svullna. Han kände sig underligt tom. Där låg en fullkommandets slappa stämning öfver honom. Han ville ingenting mera. Det var som om tankarna plötsligt stannade af. Reaktionen kom med en egendomlig dvallik frånvaro af önsknningar. Han hade till och med förlorat själfbevarelse-driften. Tanken på att kunna bli arresterad väckte ingen oro till lif. Det föreföll honom likgiltigt. Han hade ej häller längre

någon klar föreställning om den verkliga innebörden i hvad han gjort. Han hade handlat! Nu kände han befrielsens tomma likgiltighet. Han var intresselös för allt, som skulle följa.

Han trampade i väg med de andra. Mänskor stannade förundrade, en smula alarmerade vid synen af denna skara genomdränkta mänskor. Tidningspojckarna sprungo omkring, rasande, vilda, skreko ut sina nyheter. Men ingen i skaran tycktes höra dem. De vandrade fram mällösa...

Plötsligt började Tommy skaka. De våta kläderna hade gjort hans kropp iskall. Hans vilja sattes åter i rörelse. Han ville hem. Han sackade bakefter, blef stående en stund med blicken mot de andra och såg sig sedan omkring. Hvar var han?

Omkring honom ropade tidningspojckarna:

Upplopp på Trafalgar square, hungerparaden!
Extrablad med fullständiga uppgifter om en timma.

— — —

Tommys enda önskan, då han steg inom sitt eget hem, var hvilan. Han ville gå och lägga sig, sofva djupt, länge.

Men när han såg sin hustru och sina barn steg rastlösheten åter upp. Själfbevensdriften — eller kanske rättare lifsinstinkten — började vakna, röra på sig, mumla...

— Hvar i Herrans namn har du varit, mänska? Så du ser ut, frågade hustrun.

— Det blef ett litet bråk den här gången. Hustrun började klaga.

— Du är omöjlig, Tommy. Du är sådan,

så att... så att en blir tokig. Hvad ska du bland bråkmakarna och göra nu? Nu har vi ju börjat få det bra. Låt dem, som ha det sämre bråka nu...

Tommy började tänka. Först nu stod hela upploppsscenen klar för honom. Först nu började han realisera sin egen del i detta. Oron växte. Det var ingen oro, som gällde honom själf eller det som skulle hända honom. Men hustrun och barnen... Det stack till inom honom. Fotografierna de tre tidningsmännen tagit! Det var lätt att spåra upp honom. Kuskarna kände hans ansikte, arbetarna i gatubolaget också...

Och med oron kom tviflet. Den likgiltiga tomhet, som följer medvetandet att vi lydt vår viljas lag, fylldes med tanken på handlingens följder. Åter igen gällde tviflet ej honom själf. Men hur skulle han kunna hålla hustrun och barnen fria...

Han fick en omgång torra kläder och tog sin hatt.

— Hvar ska du hän nu, frågade hustrun.

— Ut.

Han stannade i dörren.

— Hör du, om polisen skulle komma, så vet du ingenting. Om de snoka genom huset, så låtsas om ingenting. Men hvad du än gör, skilj dig inte från flickan. Hon kommer att bli bra att ha, hon och de trettio shillingarna.

Hans hustru började gråta.

— Gud! Tommy! hvad har du gjort?

Han slog igen dörren bakom sig, blef stående

några minuter utanför på gatan, såg upp mot himlen. Den var lika låg och tung och brandgul.

Han ryckte upp sig ett slag, andades djupt, och gick vidare.

Han hade vandrat omkring en timma. Klockan i ett kyrktorn någonstans i närheten slog nio.

Då slog honom med ens en tanke: Anarkisten! Tommy hade brukat disputerat med honom ibland om lördagskvällarna. Innerst inne föraktade han Gråskägget för hans gubbaktiga fegethet. Anarkisten förbannade kapitalet och ändock höll han sig stilla. Han smet undan med ständigt samma fraser: ansjovisburkar, sardinlådor, upplopp och våldsdåd uträdda ingenting. Revolutionen skall komma inifrån, från mänskoandens fulla förståelse af kapitalets vidunderliga förbannelse . . .

Men nu längtade Tommy till honom. Han längtade till det lugna, cigarrettrökfyllda rummet. Gråskägget satt i en hvilstol, plockade i sitt skägg. Ögonen brunno helvetiskt mörka och passionerade. Men förrästen var ansiktet gammalmansfredligt. En eller två andra män, yngre, utlänningar också de, spanjorer eller italienare, hvilket visste Tommy ej. Själva yppade de aldrig något om sitt lif. De lyssnade till gubben, stucko då och då in med några utländska ord. Gråskägget steg upp, tog en bok från en af hylorna, bläddrade i den, läste upp några rader mäst på utländska, ibland också på engelska, alltid om samhället, förmögenhetsförhållanden och slummen.

Allt var så lugnt och stilla. Tommy längtade dit nu, ville ingenting annat än sitta tyst i ett hörn och lyssna till dessa röster, till denna visdomens klarhet.

Han tog ut stegen. Efter en halftimme stod han vid Gråskäggets port. Där lyste ljus i hans båda fönster. Tommy knackade med portklappen och släpptes in.

Allt var som han redan tänkt . . . Gråskägget i stolen, med fingrarna i skägget. Han log mot Tommy.

— Sitt ner.

Där fanns tre andra män. De fortsatte diskussionen omedelbart, på utländskt språk. Plötsligen sade gråskägget på engelska:

— Hvad är det med ert öga?

— Åh, det blef bråk af i kväll där nere i torget.

— Bråk! Nu! Krisen är ju redan på återtåg. Wallstreet är mycket lugnare. De har burat in en af de där herrarna i går, en bankir. Om en månad blir det bättre.

Han vände sig åter till en af de andre och fortsatte på engelska med sin mjuka accent.

— Hur är det professor Ermine säger. Boken står där på andra hyllan, ungefär i midten.

Den andre reste sig upp, langade boken öfver till honom. Gråskägget bläddrade.

— Nu ska vi snart se, sade han. Här har vi det nu. Så här — — — Sidan 23.

»Jag skall börja med ett fall, visavi hvilket de flästa människor öfverensstämma — mänskliga

styrelseformers oförmåga att upprätthålla social rättvisa. I teorin existerar staten för det allmännas bästa. Men alla historiska fakta visa, att regeringarna först och främst sökt att understödja den styrande klassens intressen. Äfven i de fall, där de sträfvat att realisera det gemensamma goda, har deras uppfattning om detta goda bestämts och färgats af klassfördomar. Ehuru det under moderna demokratiska styrelseformer existerar en klarare, renare uppfattning om de medel, en regering borde använda, så påverka likväl okunnigheten och själfviskheten, den gängse traditionen, som klafbinder de flästas uppfattning, de fås ambition och de mångas inertia — allt detta påverkar till den grad de medel, man använder sig af, så att man mycket snart måste fråga sig själf, huruvida icke regeringarna äro i grund och botten ansvariga för mera ondt än godt. Hur många individer, äfven inom de mäst demokratiska stater, finnas där, hvilka man kan anförtro den politiska makten, utan att de begagna sig af den för sitt eget och sin klass' bästa. Om vi skola bedöma en institution efter dess frukter, hvad skola vi väl säga om den mänskliga styrelseformen, när vi opartiskt betrakta dess mäst i ögonen fallande resultat: kapitalets ojämna fördelning? Hvad skola vi — — —

Gråskägget tystnade en stund, lät boken falla mot knät.

— Och märk väl, tillade han, det är en statsunderstödd professor, som säger det.

Han började åter plocka i sitt skägg.

Så vände han sig mot Tommy.

— Hur började bråket.

Tommy satt en stund tveksam om svaret. Oron grep hårdt om honom. Han hade stuttit försjunken i tankar öfver Gråskäggets ord: Krisen är redan på retur. Alltid var det detsamma med anarkisten: han tog med ena handen, hvad han gifvit med den andra. Hans tal var som en slef, som vispade rundt i hans hjärna. Allt var flytande. Linjer, som förut stått klara och skarpa, förflyktigades, suddades ut.

— Jag vet inte, hur det började, svarade Tommy. Han ljög, ej af rädsla. Men han ljög af trötthet. Han ville ej bråka i kväll, ville inga dispyter.

Ute på gatan hördes ett intensivt, gällt skrik. Det kom allt närmare . . .

De fyra männen sutta spända . . .

— En tidningssäljare, påstod någon.

— Hvad är det han ropar?

— Tss, Tss — — —

Upp—lopp—et — — Trafalgar square — —
— Brödbutik plund—raad. —

Gråskägget sprang upp från stolen.

— Hvad i Herrans namn har händt? Brödbutik — — —?

— En af de yngre skyndade ut. Tommy och de två andra främlingarna hade också rest sig, stirrande mot fönstrets fällda jalousi . . .

Den yngre kom in, räckte tidningen till gråskägget. De andra flockade sig bakom. Sakta

vecklade den gamle upp det våta illaluktande bladet — — —

Det svindlade för Tommys ögon. Han ryckte ett steg baklänges — — —

Han hade sett sitt eget porträtt mellan de två poliskonstaplarnas — — —

Gråskägget lät tidningen falla, vände sig om mot Tommy, betraktade honom länge . . .

— Var det ni, som — — —

— Ja!

Den gamle slog sig ned i stolen och började söka i spalterna.

— Det där om brödbutiken, mumlade han. Jo — — — här — — —

Han läste sakta, bemödade sig om att vara tydlig.

Detta var hvad han läste:

En flock af de spridda hade tagit vägen upp mot norra London. Utanför en brödbutik, där lördagskommersen just gick som lifligast undan, hade de trängt in. De hade slagit sönder rutorna och disken, tagit en del kakor bröd. Polisen hade anländt efter några minuter. Närmare detaljer saknades ännu. Undersökningarna väntades ej bli avslutade på ännu flera timmar. Tio män hade arresterats. Butiken innehades af en änka i små omständigheter. Huruvida hon blifvit ruinerad visste man ännu ej. Hon hade måst läggas till sängs af skrämsel. Närmare upplysningar i söndagstidningarna.

Tommy hade sökt sig bort till en stol. Han sjönk samman där, med hufvudet doldt i händerna.

Han hörde Gråskägget läsa vidare, närmare detaljer om själfva upploppet, om den okände mannen, som tagit till megafonen, men hvars porträtt man tack vare tidningsfotograferna dock lyckats bevara. Hans häktande kunde väntas under nattens lopp. Polisen var öfverallt fullt vaken, på språng.

Gråskägget tystnade. Främlingarna hade också satt sig, tysta, stirrande framför sig ned på mattan. Det sjöng i gasen. Kolelden i den öppna spiseln gaf då och då ett slickande ljud . . .

Gråskägget vände sig till Tommy.

— Säg, min vän, lämnade ni inträdeskortet från er, när ni kom upp på sockeln.

Tommy såg upp. Han förstod plötsligt. Det var anarkistens kort han kommit in på.

— Nej, jag bara visade det.

— Hvar är det?

— Hemma i mina andra kläder.

— Om polisen gör husundersökning . . .

Gråskägget reste sig upp, promenerade fram och åter på golfvet med händerna på ryggen.

— Ni vet, min vän, jag har alltid motsatt mig våldsamheter. Det vore orätt om jag på något sätt skulle bli inblandad i detta. Förstår ni hvad jag menar?

Tommy förstod, men han svarade ej.

Gråskägget stannade framför honom.

— Tack vare Englands fria lagar har jag och mina trosförvanter kunnat lefva ett fredligt lif här under många år. Vi önska inte att åter bli landsflyktiga och irra omkring. Här ha vi njutit frihet, här ha vi i lugn och ro kunnat verka för

våra idéer, hvilka, som ni säkerligen vet, inte äro desamma som era. Vi önska inte bli landsflyktiga mer.

Han började åter skära diagonaler, medan han fortsatte.

— Och ser ni inte nu själf det löjliga i alla dessa uppträden. Hvad har ni vunnit? Ni har ruinerat en stackars bagaränka. Det är allt! Det är inte så man ger dödsstöten åt kapitalismen. Äfven om de där männen brutit in i ett af palatsen i Grosvenor-square. Hvad hade de vunnit? Jag skall säga er, min vän, en sak: Kapitalet är till sin natur, till hela sitt väsen mystiskt som Gud själf, osynligt som han, mäktigt som han, oåtkomligt som han. Det är inifrån, i människornas egna tankar, det skall bekämpas, liksom det är därinne Gud skall dyrkas.

Han hade talat med en stilla predikareton. Så slog han plötsligt om blef nervös.

— Men polisen är efter. Ni förstår, min vän, jag önskar inte bli inblandad i detta. Jag är oskyldig därtill. Förstår ni mig, min vän?

Tommy reste sig upp.

— Ja.

Han gick mot dörren, vände sig om:

— Ert namn ska inte komma från mina läppar. Det kan ni vara lugn för.

Så gick han.

Han trampade omkring på gatorna, höll sig till fattigkvarteren.

Åter kom tröttheten, tomheten öfver honom. Men nu var det tviflets trötthet, tviflets tomhet.

Han stannade utanför en polisstations blå lykta, stod en stund lutad mot väggen . . .

Så gick han sakta in.

— Det är mig, ni söker, sade han. Upploppet i kväll — — — mitt porträtt står i tidningen.

Kommissarien tog upp sin tidning ur bakfickan.

— Ja, min själ är det inte det.

Vänligt och stillsamt tog han hand om Tommy.

— — —

Det var under rättegången en sak, som förvånade London. Man hade väntat sig att i Tommy se en man med martyrglorian kastande reflexer öfver pannan, med entusiasmen brinnande i blicken, med hela fysiken laddad af denna mörka energi, man alltid tänker sig förbunden med stora, mörka dåd.

Och hvad fann man? En medelålders man med ryggen böjd och en blick, som irrade osäkert, ej visste hvar den skulle slå ned, ej fann någon plats trygg nog, fast nog att hvila på.

Det var först efteråt — i cellens ensamhet, under fängselifvets enahanda rutin — som Tommy åter gjorde sitt lifs Handling till sin. Han förstod, att den varit ett med hela hans innersta önskan, hela hans långa, tunga längtan mot klarhet och ljus och rättvisa . . .

Frank körde sin droska. Han sträfvade ärligt och rättframt, så som hans natur bjöd. Och utan att han själf märkte det eller tänkte däröfver gick han in i sin höst. Håret grånade vid tinningarna. Sommarens sol, höstens regn och vinterns råa dimma färgade hans ansikte och kom hyn att alltmera likna ett stycke groft och brunt omslagspapper.

Frank såg den ena hästen efter den andra störta mellan cabens skaklar, sträcka ut de trötta benen med de svällda ådernäten på den hårda, hala asfalten, öppna mulen i en våldsam, skakande andhämtning, sluta de stora kupiga ögonen, i hvilka gatans alla andra tusen hästar och vagnar speglats som i en färgad glaskula, och så — dö.

Han hade för hvarje gång vid den synen känt det, som om hans hjärta skulle sprängas. Han hade för hvarje gång tänkt samma tankar öfver lif och död och arbete och hvila. Och han hade för hvarje gång gett dessa tankar samma tysta uttryck.

— Stackars krake! Hvarför fick du inte dö inne i spiltan med halm under dina fattiga ben

i stället för som nu med selen på kroppen, med betslet långt uppe i mulen och okbladen djupt inne i bringan.

Och till poliskonstapeln, som stod vid sidan om och betraktade den döda hästen med sin passbok i handen och med Gud vet hvilka tankar i hjärnan, talade Frank om hästens lif, hans förstånd och hans lynnes egenart.

Och han tillade:

— Om jag vore Han däroppe — och han pekade med piskskaftet mot den tunga kvafva Londonluften, bakom hvilken hans Gud dolde sig — om jag vore Han däroppe, så skulle jag möblera ett himmelrike åt hästarna. Och allra högst oppe — så nära tronen som möjligt — skulle det finnas en afdelning för sådana här stackars krakar, som har sprungit benen krokiga och svullna på asfalten, som aldrig sett en grön äng sen sin barndom, och som inte ens får dö i ett stall med hederlig ströhalm under kroppen.

Men så kom ambulansvagnen i starkt galopp med klockan ringande till begrafning. Dagen efter gaf bolaget Frank en ny häst, hvars lynne han så småningom lärde sig förstå och i hvars stumma och vemodiga blick han såg in med kärlek. Hästen nickade tillbaka till svar, strök smekande mulen mot hans rockärm, som om den ville säga:

— Du och jag! Hur skall det sluta för oss?

Frank hade haft hvita hästar och grå, bruna och svarta och fucksar. Han fick riktigt anstränga sitt minne för att komma ihåg dem alla...

Sedan Dick dog, hade han tagit sin syster

till sig och satt eget bo, två små rum och ett litet kök vid en liten gata nära stallarna.

Systemern brukade ibland säga:

— Hör du Frank, du börjar bli gammal.

Då var det någonting som stack till djupt inne i honom. Men han rätade upp sig och sade:

— Å, jag är inte sexti än.

Systemern skakade på hufvudet:

— Ja — — — ja — — —. Men det där lifvet dag och natt på gatorna, det tar, ska jag säga dig.

Frank kände stinget ännu djupare. Men han morskade upp sig och sade:

— Ah strunt.

Om nätterna, när han kom hem, stack han handen ner i byrålådan, där sparbanksboken låg förvarad. Han såg på slutsumman. Hans hjärta krympte samman för järnhårda grepp. Det högg och slet i hans ansikte. Han gjorde upp beräkningar . . . Gif mig tio år till af hälsa och krafter . . . Tio år till . . .

Han blef sittande långa stunder med ögonen mot papperslapparna, som voro fullklottrade med siffror. Blicken blef allt större, stelare, förlorade sig i ett dunkelt, dimhöljdt fjärran . . . Gif mig tio år till af hälsa, mumlade han.

Det lät som en bön, en vädjan till okända makter . . .

Så ryckte han åter upp sig, klef ur kläderna i sängen, släckte talgdanken och tänkte:

— Fan — — — så länge jag fäktar mig fram här i världen på ett anständigt och hederligt sätt, är inte rädd för någon annan än satan själf.

Men det var ej utan att han allt mer och mer lutade åt den uppfattningen att världen var ett slags helvete. Och det dröjde länge, innan sömnen kom.

Så gingo några år . . .

Franks ögon började rinna. Vinterdimmorna hade ätit sig in under huden på honom och rullade sig samman till små hårda kulor i muskelpartierna uppe vid skulderbladen. Det var reumatismen, åldrade kuskars trogna följeslagare. Gatans buller, den ständiga spänningen, vaksamheten, som hvarje sekund kräufde af honom, där han manövrerade fram mellan hundratals andra vagnar och automobiler — de hade nu spridt sig som pästen och ingen har väl förbannat dem ärligare och uppriktigare än Frank — kom honom ibland att känna en svindel öfver tankarna. Det var som om hans kropp plötsligt förlorat sin tyngd. Han tyckte sig sväfvä fram fritt och på måfå mellan himmel och jord. Greppet om tömmarna blef famlande och osäkert.

Ibland var det ett under att han ej kolliderade. Då fylldes han af en namnlös ångest. Han tyckte sig se slutet på det hela . . . på sitt lif . . . En dag skulle han stöta tillsamman med en af de där satans automobilerna, slungas i gatan, spräcka skallen . . . Där skulle samlas folk omkring honom. En polis skulle stå vid sidan om med en blyertspänna och sin passbok och göra anteckningar . . . En doktor skulle tränga sig genom klungan, kränga af sig bonjouren, falla på knä, göra upplifningsförsök, skaka på hufvudet . . . Så

— till sist — långt borta ambulansvagnens ilska ringklocka, hästhofvars galoppdån mot asfalten... närmare skulle de komma... stanna... och så in med Frank i vagnen till närmaste likbod... Svindeln kom åter öfver hans tankar. Åter fick han känslan af att han sväfvade tyngdlös omkring i en värld, där den fasta, kompakta jorden förlorat sin orubblighet och där himlen sväfvade oändligt hög och lätt och immateriell öfver hans hufvud.

Frank smällde med piskan högre och kraftigare än någonsin. Men det var inga glädjeklatschar längre. De svepte kring öronen på hästen. De följdes af svordomar och skrik: Se upp för djäfvulen, ha inte så brådtom, ni kör ju ihjäl mig.

Det var inte längre fråga om känslor här. Det var huset det gällde, det där lilla huset med träden och täppan och geten, som betade. Och det var mycket mera än detta. Det var en gammal hederlig och arbetsam droskkusks tro på lifvets mening, på en förnuftig och rättvis världsordning.

— En droska, sir? En droska, madam?

Och så, när den tilltalade skakade afböjande på hufvudet, en ny klatsch med piskan och en ny svordom:

— Sa—tan!

— — —

Så kom den sista stora knäcken. Den kom i form af taxameterautomobilen. Den betydde hästdroskans långsamt säkra lungsotsdöd...

Bolaget satte in allt flera automobiler. Med hvarje vecka blef förtjänsten mindre. Med hvarje dag kräfdes större vaksamhet af Frank.

Det var då Tommy började besöka honom allt oftare i tankarna. Och nu förstod han honom. Tommy hade haft rätt. Det där förslaget om understödsförening hade det varit mening med. Men på samma gång var där något fel i det. Idéen var inte dum. Men Tommy hade förfuskat den. Det var någonting på tok med Tommys hufvud. Han tänkte inte tillräckligt . . .

Frank grubblade öfver den rätta lösningen.

— Man ska resonnera klart, sade han till sig själf, när ångesten började jaga funderingarna som vindhunden hararna.

— Man ska tänka lugnt och klart . . .

En kväll höll han utanför Olympia. Det var under hästutställningen. Därinne i det stora palatset hade allt hvad England och kontinenten och Amerika ägde af hästkännedom, ryttareskicklighet och kvinnlig skönhet samlats för att dyrka mänskans trognaste och ädlaste vän bland djuren: hästen. Tonerna från den väldiga regements-orkestern sipprade ut. Då och då dränktes de i våldsamma applåder och hurrarop.

Men därutanför höllo endast en handfull droskor. Råsten var automobiler, som väntade på att föra hem hästentusiasterna . . .

Det blef slut därinne. Mänskorna strömmade ut. Hvisslingar skuro i luften. Men alla hvisslade på automobiler . . .

Frank körde bort utan att ha fått någon

beställning. Ironin i all detta var för påtaglig. Den skar som glasbitar i hjärtmusklerna.

Han skrattade, hemskt, bittert, mörkt . . .

Men plötsligt — i all detta mörka och bittra — slog där ner en blixtrande tanke. Den kom med den benådade inspirationens hela jublande klarhet. Den satte fart i hans blod.

Nu visste han hvad han skulle göra! *Nu* höll han lösningen i sitt hufvud.

— Lugna dig, Frank, lugna dig, sade han till sig själf:

— Du ska tänka lugnt och klart!

Han höll en stund vid en droskstation. Men han brydde sig ej om att lämna kuskbocken. Han satt däruppe och tuggade på sina naglar, bet af nagelrötterna, blind för allting omkring.

Så fattade han plötsligt åter tömmarna, gaf hästen en klatsch och körde raka vägen hem i stark traf.

Den natten satt han med papper och pänna vid ett litet fönsterbord och tuggade på sin vänstra tumme. Det blef till ett bref . . .

För Frank tycktes idéen ha kommit med inspirationens oförklarliga och välsignade plötslighet. Men detta berodde därpå att han, liksom vi alla andra, ej sett hur dagar och år omärkligt färgat hans tankar och känslor i en särskild nyans, omärkligt gjort dem helgjutna, fulla af fast sammanhang och orubblig mening. Vi se det ej, när vi stå midt uppe i livvets fullhet med blicken mot framtiden. Det som ligger framför oss är

endast ett kaos, höljdt i skapelseaktens rykande dimmor. Våra försök att forma det förefalla oss så vacklande osäkra. Vi tycka vi gripa på måfå med våra händer. Men se vi tillbaka, finna vi, hur den rörelse, våra många tusen handlingar bragt till världen, omsatts i ljus, ett strålande ljus, i hvilket allting vi tänkt och gjort i vacklande osäkerhet ligger underbart ändamålsenligt och följdriktigt.

Det var så med Frank. Under de timmar han satt vid bordet och snickrade med språkets otympliga verktyg, stod idéen för honom som ett barn af en lycklig stund. Där låg den vanskliga slumpens skimmer öfver den. Han greps af en plötslig tacksamhet mot ödet, som låtit den födas, denna tacksamhet, som samtidigt fyller oss, ständigt tviflande, ständigt otåliga barn, med en grym ångest i känslan öfver livvets hemska tillfällighet. Vi tacka okända makter för denna väl-signade slump. Och samtidigt hvisskar en ängslan inom oss: hur många ofödda tillfällighetens lyckobarn hvilar det ej inom oss, lyckobarn som aldrig skola se dagens ljus? . . . I vår otålighet förstå vi ej att det är vår personlighets undermedvetna rikedomar, som skapa slumpen . . .

Och ändock var denna idé den naturligaste. Den hade födts af Franks egen åskådning, hans egen blick på samhället, på fattigdom och rikedom, på fattiga och rika. Den var som Frank själf — sinnrik, slug, praktisk, enkel, rakt på sak. Den var Frank själf!

Den var en bön till de rika, till dem, hvilkas frikostighet han alltid prisat, hvilkas rätt att lefva så som de lefde han aldrig dragit i tvifvelsmål. Nu bad han dem hjälpa sig. Han skildrade kuskarnas hårda öde. Han nämnde om sitt eget lif, hur han släpat och sträfvat mot ett enda mål. Skulle han aldrig nå det? Han framställde frågan till dem, som voro lyckligt lottade. Han var säker på svaret — — —

Dagen efter skickade Frank detta bref till den stora tidning, som alltid låg väl hopviken bredvid husfaderns kuvert på alla väldukade frukostbord. Också valet af tidning ansåg han vara en tillfällighetens lyckliga barn!

Brefvet kom i händerna på andre redaktören. Han skrattade, när han läste det. När skrattet tystnat, spred där sig öfver hans ansikte ett leende af djäfvulsk tillfredsställelse. Han gick in till förste redaktören.

— Läs här, sade han och gnuggade händerna.

Chefen läste. De sågo på hvarandra en lång stund. Så sade andre redaktören:

— Tycker inte ni som jag, att vi ska ta in det som det är. Det vore synd att våldföra sig vare sig på hans grammatik eller ortografi. Gud Fader! Detta är ju ett *fynd*. Det är ju kött och blod. Det vore synd att civilisera det.

Chefen satt i tankar. Efter en stund reste han sig upp, såg ut genom fönstret, som vätte mot en sotig »ljusgård», skramlade med nyckelknippan ett par slag, vände sig om.

— Kapitalt, sade han. Nu ska vi ge de

radikala bladen bräckan. Vi ska göra nummer af det här. De ska inte kunna skylla oss för att inte ömma för folket på en lång tid.

Han sjönk åter ner i sin vridbara hvilstol, satt och snurrade med en blyerstpänna. Samtidigt kom det öfver hans ansikte detta lyckliga leende, som är skaparglädjens sköna syster.

Han sade:

— Först ska vi ha brevet. Som ni säger: oskändadt. Så ska vi ha ett kåseri. Robson får skriva det. Han är sentimental och bra. Så ska vi öppna en insamling, försöka få ihop en kommitté. Men bra namn måste det vara.

— Lord Lowestoft! Hur vore han!

Chefens leende blef bredare.

— Kapitalt! Han är ordförande i hästutställningens styrelse. Honom ska vi be att få som hederspresident.

— Understödsfond för cab-kuskar!

Chefen nickade:

— Visst! Men vi måste ha tag i kusken också. Var snäll och sätt maskinen i gång...

— — —

Det var märkliga dagar för Frank, de, som följde. Han satt en timme hvarje dag i kommitté tillsammans med flera af Englands förnämsta namn af båda könen. Pängar strömmade in till tidningen. Där bildades en understödsförening. Lord Lowestoft, Englands förnämste hästkännare, satt som hederspresident. Styrelsemedlemmarna bestodo till hälften af manliga och

kvinnliga notabiliteter, rästen af kuskar. En af de senare var Frank.

Men han stannade på denna sin ansvarsfulla post endast ett år. En gammal förmögen fröken, hvars lif en gång räddats af en kusk och som också var styrelsemedlem i Föreningen för droskkuskarnas understöd, skänkte honom fem hundra pund.

Så fick Frank huset, träden, ängen och två kor.

Ett år efteråt gifte han sig. Det var med ägarinnan till den lilla bykrogen Turturdufvan, där han för det mästa höll till om dagarna. Han satt i en stol i ena hörnet vid disken med ett tennstop framför sig och talade om världen och lifvet, om Dick, som hängde sig och om Tommy, som skällde på de rika och kom i fängelse.

Ägarinnan till Turturdufvan var en femtio års änka med vuxen dotter och pengar på banken. Hon gaf slutligen Frank sitt ja till föreningen. Hon sade till sin dotter:

— Han sitter här och hänger, så att jag inte får nån' ro, förrän jag tar honom. Och han har ju pengar, han också.

— Förrästen, tillade hon — och detta visade att kvinnan inom henne ännu ej var död —: Förrästen håller han sig snygg och proper och ser minsann ståtlig ut.

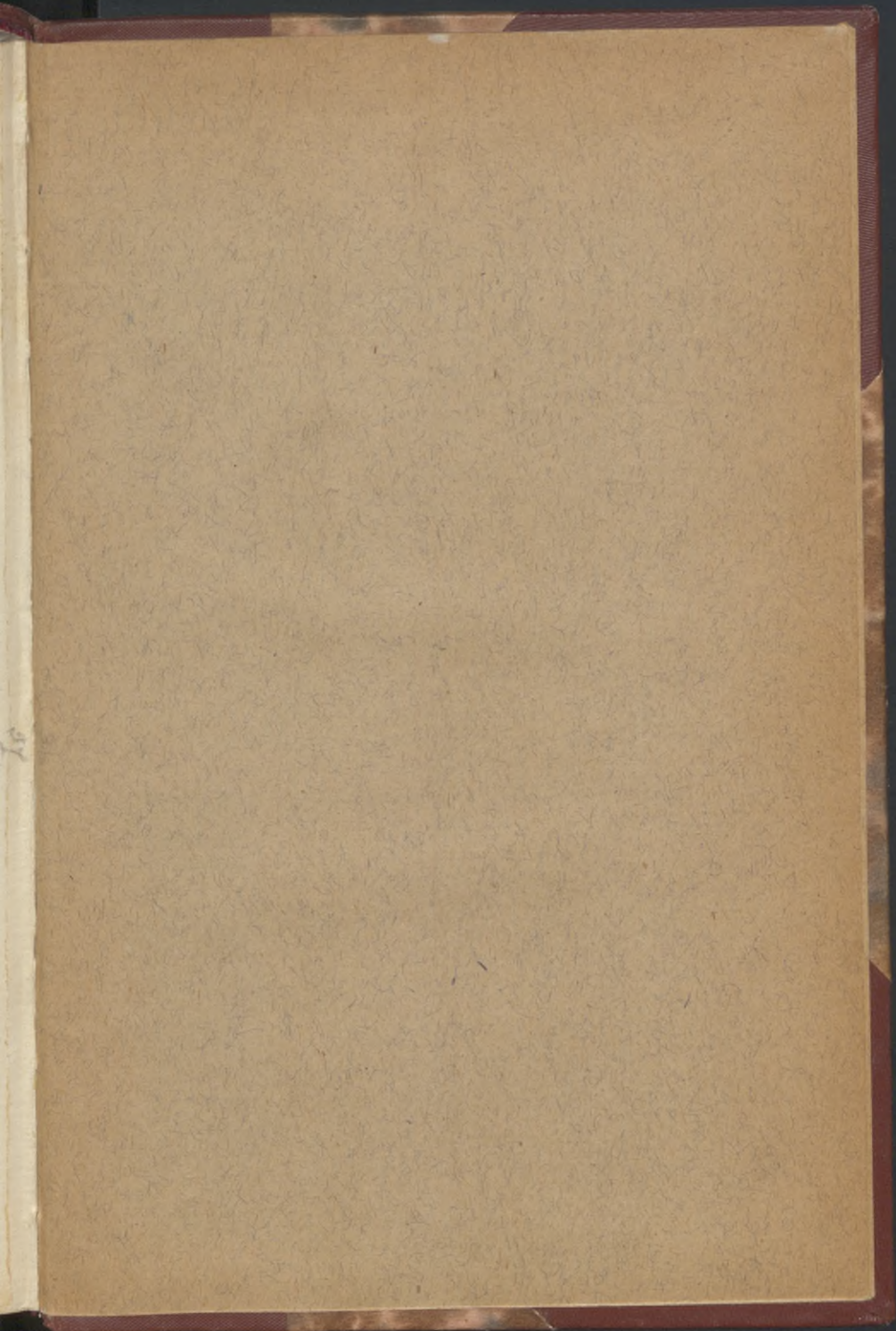
Frank lefde till en hög ålder, då och då besvärad af giktattacker.

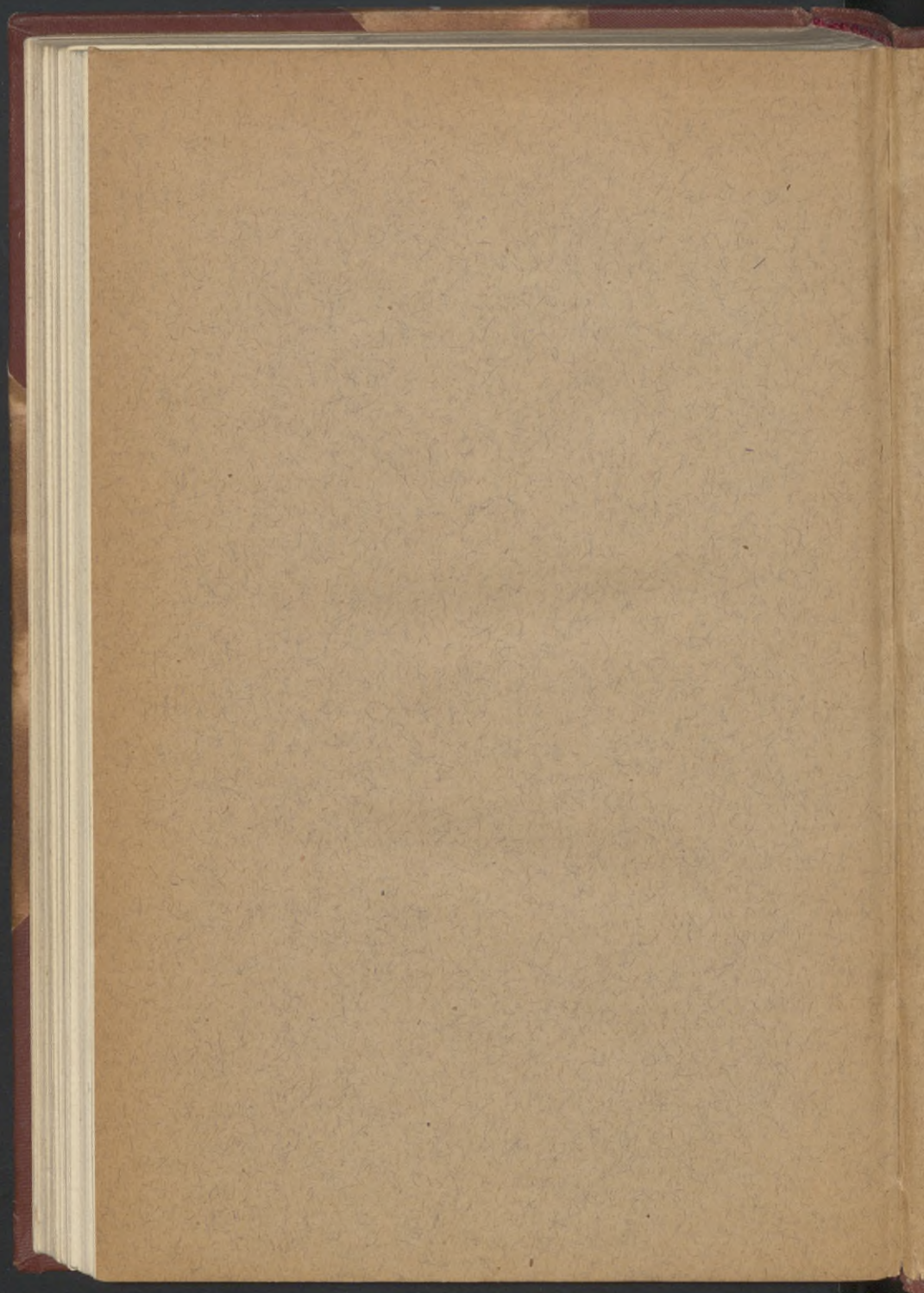
Därefter dog han.

6
tbl.

6

6000317314

Göteborgs Universitet

